

79294

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**BEYOĞLU HACOPULO PASAJI
ve KORUMA ÖNERİLERİ**

Mimar Handan ŞEN

**F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve-Restorasyon Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Füsun ALİOĞLU

İSTANBUL, 1998

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ŞEKİL LİSTESİ.....	i
RESİM LİSTESİ.....	ii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	v
ÖNSÖZ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT.....	viii
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Amaç.....	2
1.2 Kapsam	2
1.3 Yöntem	3
2. BEYOĞLU BÖLGESİ.....	5
2.1 Beyoğlu'nun İstanbul'daki Konumu	5
2.2 Tarihsel, Fiziksel ve Sosyal Gelişme.....	7
2.2.1 Bizans döneminde Beyoğlu	8
2.2.2 Fetih sonrası dönemde Beyoğlu.....	11
2.2.2.1 15. – 16. yüzyılda Beyoğlu.....	11
2.2.2.2 17. yüzyılda Beyoğlu	16
2.2.3 Batılılaşma döneminde Beyoğlu	19
2.2.3.1 18. yüzyılda Beyoğlu	19
2.2.3.2 19. yüzyılda Beyoğlu	23
2.2.4 20. yüzyılda Beyoğlu	29
3. PASAJLAR.....	36
3.1 Beyoğlu Pasajları.....	37
3.1.1 Rumeli Pasajı	41
3.1.2 Anadolu Pasajı.....	44
3.1.3 Çiçek Pasajı	46
3.1.4 Aznavur Pasajı.....	50
3.1.5 Hacıpulo Pasajı.....	52
3.1.6 Elhamra Pasajı	52
3.1.7 Suriye Pasajı	54
3.1.8 Şark Aynalı Pasajı.....	57
3.1.9 Patterson Pasajı	59

3.1.10	Narmanlı Han	61
3.1.11	Tünel Pasajı	63
3.1.12	Halep Pasajı.....	65
3.1.13	Galatasaray Pasajı	67
3.1.14	Karlman Pasajı.....	67
4.	HACOPULO PASAJI	68
4.1	Pasajın Konumu.....	68
4.2	Tarihsel Gelişimi.....	70
4.3	Yapı – Kent Dokusu İlişkisi	74
4.4	Mimari Özelliği.....	77
4.4.1	Plan özellikleri.....	77
4.4.2	Cephe özellikleri.....	98
5	YAPIDAKİ BOZULMALAR, NEDENLERİ ve KORUMA ÖNERİLERİ.....	137
5.1	Yapıdaki Bozulmalar	137
5.1.1	Yapısal bozulmalar	138
5.1.2	Cephe Bozulmaları	160
5.2	Bozulmaları Oluşturan Nedenler	161
5.2.1	Yapının konumuna yapılan müdahaleler	161
5.2.2	Hatalı malzeme kullanımı	162
5.2.3	Doğal etkenler	162
5.2.4	Yanlış kullanım ve onarımlar	162
5.2.5	Yangınlar.....	167
5.2.6	Terk	173
5.2.7	Hava kirliliği.....	173
5.2.8	Trafik	173
5.3	Koruma Önerileri ve Restorasyon	174
5.3.1	Teşhis.....	174
5.3.2	Sağlamlaştırma	174
5.3.3	Ayıklama	175
5.3.4	Bütünleme	179
5.3.5	Temizleme.....	182
5.3.6	Yeniden işlevlendirme.....	182
5.3.7	Periyodik bakım.....	184
6.	SONUÇ.....	185
	KAYNAKLAR.....	189
EK 1	Hacopulo Pasajı Rölöve ve Restorasyon-Restitüsyon Projeleri.....	193
	ÖZGEÇMİŞ	230

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1	İstanbul, Piri Reis	5
Şekil 2.2	İstanbul – Beyoğlu – İstiklal Caddesi	6
Şekil 2.3	İstanbul’un 14 semti, İmparator Teodos dönemi	8
Şekil 2.4	1304 – 1453 Surların gelişimi	9
Şekil 2.5	Bizans döneminde Pera	10
Şekil 2.6	Fetih öncesi dönemde İstanbul ve Galata çevresi	11
Şekil 2.7	Yüzyılda İstanbul ve Galata çevresi	12
Şekil 2.8	1520’de İstanbul, Vavasvore	13
Şekil 2.9	İstanbul ve Galata, Vavasvore	15
Şekil 2.10	17. yüzyıl başlarında İstanbul, Grelot	17
Şekil 2.11	17. yüzyılda İstanbul, Galata ve Beyoğlu	18
Şekil 2.12	1721 yılında İstanbul ve Galata	20
Şekil 2.13	1761 yılında Galata ve Beyoğlu	21
Şekil 2.14	İstanbul ve Galata, T.L. Lopez, 1782, Madrid	22
Şekil 2.15	1776’da İstanbul ve Beyoğlu, Kauffer	23
Şekil 2.16	Galata ve Beyoğlu çevresinin 1845 yıllarına ait haritası	24
Şekil 2.17	Galata ve Godoffroy	28
Şekil 2.18	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başında Beyoğlu, Taksim – Galatasaray arası	33
Şekil 2.19	19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başında Beyoğlu, Galatasaray – Tünel arası	34
Şekil 3.1	Beyoğlu haritası, ölçek: 1/2000 İstiklal Caddesi üzerindeki pasajların incelenmesi	38
Şekil 3.2	Rumeli Pasajı’nın İstiklal Caddesi cephesi	41
Şekil 3.3	Anadolu Pasajı’nın İstiklal Caddesi cephesi	44
Şekil 3.4	Çiçek Pasajı’nın İstiklal Caddesi cephesi	46
Şekil 3.5	Aznavur Pasajı’nın İstiklal Caddesi cephesi	50
Şekil 3.6	Elhamra Pasajı’nın İstiklal Caddesi cephesi	52
Şekil 3.7	Suriye Pasajı’nın İstiklal Caddesi cephesi	54
Şekil 3.8	Şark Aynalı Pasajı’nın İstiklal Caddesi cephesi	57
Şekil 3.9	Patterson Pasajı’nın İstiklal Caddesi silüeti	59
Şekil 3.10	Narmanlı Han’ın İstiklal Caddesi cephesi	61
Şekil 3.11	Tünel Pasajı meydan cephesi	63
Şekil 3.12	Halep Pasajı’nın İstiklal Caddesi cephesi	65
Şekil 4.1	Beyoğlu – 3 pafta, 315 ada	68
Şekil 4.2	Pasajın yatay kurgusu ve İstiklal Caddesi – Meşrutiyet Caddesi bağlantısı ...	69
Şekil 4.3	Ünlü model çizimcilerinin ve terzilerin çoğunlukta olduğu pasajda, bu mağazalara ait bir reklam	72
Şekil 4.4	Pasajın ünlü mağazalarından Heral’a ait bir reklam	73
Şekil 4.5	Hacopulo Pasajı	78
Şekil 4.6	Hacopulo Pasajı zemin kat planı	81
Şekil 4.7	Hacopulo Pasajı asma kat planı	82

RESİM LİSTESİ

Sayfa

Resim 2.1	16. yüzyılda Galata ve Beyoğlu	14
Resim 2.2	1668 yılında İstanbul, Galata ve Beyoğlu, Petit	17
Resim 2.3	19. yüzyıl ortalarında.....	25
Resim 2.4	19. yüzyıl sonunda Galatasaray'ın görünümü	26
Resim 2.5	I. Dünya Harbi sırasında Beyoğlu semtinden bir görünüş	29
Resim 2.6	“Cadde-i Kebir” adı “İstiklal Caddesi” levhası ile değiştirilirken	30
Resim 2.7	Döneminin Avrupa metropollerinden biri olan Galatasaray	31
Resim 3.1	Rumeli Pasajı	42
Resim 3.2	Rumeli Pasajı'nın İstiklal Caddesi giriş kapısı.....	43
Resim 3.3	İstiklal Caddesi no: 201 – 211, Anadolu Pasajı	45
Resim 3.4	Yoğun süslemelere sahip pasajda, cephede karyatid sütun halindeki kız heykelleri ilgi çekicidir	48
Resim 3.5	Pasajda koridorların üstlerinin galerili ve açık oluşları, pasajın içersinde gerçekleşen geçişin, avlulu bağlantı tipinde olmasını gerektirmektedir	49
Resim 3.6	Aznavur Pasajı	51
Resim 3.7	Elhamra Pasajı.....	53
Resim 3.8	İstiklal Caddesi no: 348, Cite'de Syrie “Suriye Pasajı”	55
Resim 3.9	Suriye Pasajı'nın girişindeki kitabe: “Cite'de Syrie”	56
Resim 3.10	Markiz Pastanesinin de bulunduğu 360 numaralı Şark Aynalı Pasajı	58
Resim 3.11	Patterson Pasajı.....	60
Resim 3.12	Narmanlı Han.....	62
Resim 3.13	Tünel Pasajı	64
Resim 3.14	Halep Pasajı	66
Resim 4.1	Pasajın İstiklal Caddesi yönündeki avlu giriş kemeri.....	70
Resim 4.2	Pasajın avlusundaki 1780 yılına ait fener	71
Resim 4.3	Pasajın İstiklal Caddesi silüeti	76
Resim 4.4	Pasajın Meşrutiyet Caddesi silüeti.....	77
Resim 4.5	Pasajın Meşrutiyet Caddesi çıkış koridoru.....	80
Resim 4.6	İstiklal Caddesi pasaj giriş koridoru	83
Resim 4.7	İstiklal Caddesi çıkış koridorunun üzeri altı adet çapraz tonozla örtülüdür ..	83
Resim 4.8	Pasajın Panayia Kilisesi çıkışı.....	84
Resim 4.9	Merdiven altı volta döşeme.....	85
Resim 4.10	A yapısı I. bölüm dükkanlarına ait merdivenler dökme mozaiktir.....	87
Resim 4.11	A yapısı I. bölüm 27 no'lu dükkan zemin kat iç mekanı.....	88
Resim 4.12	Dükkanların asma katlarının girişe yakın bölümlerinin tavanı çapraz tonozla örtülüdür	89
Resim 4.13	Dükkanların asma katlarının ana mekanları tekne tonozla örtülüdür	89
Resim 4.14	Normal katlardaki dairelere açık koridorlardan ulaşılmaktadır	90
Resim 4.15	A yapısı, II. bölüm caddeye bakan dükkanının asma kat tavanının, avluya bakan bölümü çapraz tonozla örtülüdür.....	91
Resim 4.16	A yapısı II. bölüm caddeye bakan dükkana (no: 70 – 71) ait merdiven	92
Resim 4.17	A yapısının II. bölümünün avlu içi dükkanlarının merdivenleri ahşaptır	93
Resim 4.18	B yapısı I. bölümüne ait ahşap merdiven.....	94

Resim 4.19	Kilise çıkış merdivenleri üzerinde yer alan bina girişi.....	95
Resim 4.20	B yapısı I. bölüm görünüşü.....	96
Resim 4.21	B yapısı II. bölümüne ait ahşap merdiven.....	97
Resim 4.22	Meşrutiyet Caddesi, avlu giriş kapısı.....	100
Resim 4.23	Meşrutiyet Caddesi, avlu giriş kapı detayı.....	101
Resim 4.24	Meşrutiyet Caddesi, avlu giriş kapı detayı.....	101
Resim 4.25	Meşrutiyet Caddesi cephesi.....	103
Resim 4.26	Meşrutiyet Caddesi cephesi.....	104
Resim 4.27	Meşrutiyet Caddesi cephesi.....	105
Resim 4.28	Meşrutiyet Caddesi, asma kat penceresi.....	106
Resim 4.29	Meşrutiyet Caddesi cephesi normal kat penceresi.....	107
Resim 4.30	Meşrutiyet Caddesi cephesi 2. normal kat balkonu.....	108
Resim 4.31	İç avlu Meşrutiyet caddesi çıkışı.....	109
Resim 4.32	A yapısı I. bölüm dükkan vitrin düzeni.....	110
Resim 4.33	A yapısı I. bölüm cephesi.....	111
Resim 4.34	A yapısı, I. bölüm normal kat pencereleri.....	112
Resim 4.35	A yapısı, I. bölüm kilise yönü cephesi.....	113
Resim 4.36	A yapısı, I. bölüm kilise yönü cephesi.....	114
Resim 4.37	A yapısı, I. bölüm kilise yönü cephesi.....	115
Resim 4.38	A yapısı, I. bölüm kilise yönü cephesi.....	115
Resim 4.39	A yapısı, I. bölüm kilise yönü cephesi.....	116
Resim 4.40	A yapısı, I. bölüm kilise yönü cephesi.....	117
Resim 4.41	A yapısı, I. bölüm Meşrutiyet Caddesi çıkış koridoru.....	118
Resim 4.42	A yapısı, I. bölüm Meşrutiyet Caddesi çıkış koridoru.....	118
Resim 4.43	A yapısı, II. bölüm asma kat penceresi.....	119
Resim 4.44	A yapısı, II. bölüm cephesi.....	120
Resim 4.45	A yapısı, II. bölüm cephesi.....	121
Resim 4.46	A yapısının II. bölüm Meşrutiyet Caddesi çıkış koridoru.....	122
Resim 4.47	B yapısı I. bölüm cephesi.....	123
Resim 4.48	B yapısı I. – II. bölümleri arasındaki dalgalı geçiş.....	124
Resim 4.49	B yapısı I. bölüm orijinal vitrin düzenlemesi.....	125
Resim 4.50	B yapısı II. bölüm orijinal vitrin düzenlemeleri.....	126
Resim 4.51	B yapısı I. ve II. bölümleri arasındaki balkon.....	127
Resim 4.52	Kilise merdivenleri üzerindeki tek katlı birim.....	128
Resim 4.53	Kilise merdivenleri üzerindeki tek katlı birim.....	129
Resim 4.54	C yapısı dış cephesi.....	130
Resim 4.55	İstiklal Caddesi giriş koridorunun sol tarafındaki tonoz yüzeylerinde dikdörtgen formlu pencereler bulunmaktadır.....	131
Resim 4.55	İstiklal Caddesi giriş koridorunun sağ tarafındaki tonoz yüzeyleri yatay ve düşey kayıtlarla bölünmüştür.....	132
Resim 4.56	İstiklal Caddesi giriş koridorunun sağ tarafındaki ilk tonoz yüzeyinde, basık kemerli pencere vardır.....	132
Resim 4.57	İstiklal Caddesi giriş koridorunun sağ tarafındaki ilk tonoz yüzeyinde, basık kemerli pencere vardır.....	132
Resim 4.58	Pasajın İstiklal Caddesi cephesi.....	132
Resim 4.59	İstiklal Caddesi cephesi, giriş kemeri süslü kilit taşına sahiptir.....	134
Resim 4.60	İstiklal Caddesi cephesi, balkon payandası.....	135

Resim 4.61	İstiklal Caddesi cephesi, balkon payandası	136
Resim 5.1	Merdiven boşluklarının altı günümüzde kapatılarak yeni mekanlar elde edilmiştir	139
Resim 5.2	Caddenin sağ tarafında, merdiven altı dükkan içine alınmıştır	140
Resim 5.3	A yapısı II. bölüm 70 – 71 no'lu dükkan ile 34 no'lu dükkanlar birleştirilmişlerdir	141
Resim 5.4	C yapısının 43 – 44 no'lu dükkanları asma kat hizasında da birleştirilmişlerdir	142
Resim 5.5	İmalathane olarak kullanılan mekanlarda döşeme ağır iş makinaları ve kullanımdan ötürü hasar görmektedir	143
Resim 5.6	Ahşap döşemede yer yer çürüme ve kırılmalar görülmektedir	144
Resim 5.7	B yapısı 17 no'lu dükkan ahşap tavanı	145
Resim 5.8	B yapısı 18 no'lu dükkan ahşap tavanı	145
Resim 5.9	Merdiven kovası duvarlarında sıvalarda bozulmalar görülmektedir	147
Resim 5.10	Ahşap merdiven basamaklarında yer yer kırılmalar görülmektedir	148
Resim 5.11	Merdivenler bazı dükkanlarda orijinal biçimlerinden daha farklı düzenlenmişlerdir	149
Resim 5.12	27 no'lu dükkana ait merdiven	150
Resim 5.13	Orijinal malzemesi korunamayan 34 no'lu dükkan merdiveni	151
Resim 5.14	Orijinal malzemesi korunamayan 12 no'lu mekan merdiveni	151
Resim 5.15	Merdiven korkuluklarında yer yer kırılma, kopma ve benzeri bozulmalar görülmektedir	152
Resim 5.16	Merdiven korkulukları zamanla değiştirilmişlerdir	153
Resim 5.17	Pasajın Meşrutiyet Caddesi'ne bakan cephesinin çatısı eternit ile kaplanmıştır	154
Resim 5.18	Avlu içi zemin döşemesi zamanla değiştirilmiştir	155
Resim 5.19	Avlu içi zemin döşeme kaplaması kilise yönünde mermer plakalarla değiştirilmiştir	156
Resim 5.20	Kapıda yer yer paslanma ve çürümeler görülmektedir	157
Resim 5.21	Sağ taraftaki kapı, orijinaline uygun olarak yeniden yapılmıştır	158
Resim 5.22	Ahşap vitrinlerde yer yer kırılma ve çürümeler görülmektedir	159
Resim 5.23	Cephede yer yer yosunlanma görülmektedir	160
Resim 5.24	A yapısı I. bölüm penceresi	163
Resim 5.25	Cephede yer alan çay ocağı sonradan yapılmıştır	164
Resim 5.26	A yapısı II. bölüm 34 no'lu dükkanın asma kat penceresi	165
Resim 5.27	B yapısı II. bölüm asma kat hizasındaki küçük pencereler sonradan açılmıştır	166
Resim 5.28	Yağmur iniş borularının kullanım hatalarından dolayı cephede bozulmalar görülmektedir	167
Resim 5.29	Tarihi hanın yanması ile ilgili gazete manşeti	168
Resim 5.30	Pasajın elektrik kontağından çıkan yangın sonucu 3. kat tavanının ve çatısının tamamı, diğer katların belli bir bölümü yanmıştır	169
Resim 5.31	Yangın sonrası binanın içi	170
Resim 5.32	Yangın sonrası yapılan onarım	170
Resim 5.33	4 Temmuz 1998 tarihinde çıkan yangın sonrası yapı	172

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 2.1 Plan karakterlerine göre Beyoğlu Pasajları.....	39
Çizelge 2.2 Örtülerine göre Beyoğlu Pasajları	40

ÖNSÖZ

Beyoğlu, İstanbul'un önemli semtlerindedir. İstiklal Caddesi de Beyoğlu'nun en önemli arteridir. Trafiğe kapalı olan İstiklal Caddesi'nin önemli binaları arasında pasajlar, batılılaşma sürecinin bir uzantısı olarak İstanbul'a gelen yeniliklerden biri olup, 19. yüzyıldan itibaren kendilerini gösteren, yakın tarihimizin kültürel, siyasal ve ekonomik değişim izlerini birarada bulunduran yapı türleridir.

Bu tez ile İstiklal Caddesi pasajları incelenmiş ve Hacıpulo Pasajı için analitik rölöve, restorasyon ve restitüsyon çalışması yapılmıştır. Bunların dışında bozulma ve koruma bilgileri verilmiş öneriler de sunulmuştur.

Çalışmanın barındırdığı genel ilkeler ile bölgenin ve bölge binalarının son durumlarının analizinin yapılarak, mevcut binaların günümüz koşullarına uygun ve dayanıklı hale getirilebilmesi konusunda bir prototip sunulması düşünülmüştür.

Bu çalışmada güdülen amaçlardan biri de, Beyoğlu pasajları tanıtmak ve bunları yaşatmak için yapılabilecek yenilikleri önererek, Beyoğlu Düzenleme Projelerine katkıda bulunmaktadır.

Bu çalışmada bana yardımcı olan Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Rölöve ve Restorasyon Kürsü'süne, danışmanlığımı yapan Doç. Dr. Fusün Alioğlu'na, bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım Mimar Muharrem Oral'a ve İnşaat Mühendisi Nihat Eren'e ayrıca benimle beraber tez sunup beraber çalışma olanağı bulduğum arkadaşlarım Mimar Didem Aydın, Mimar Öznur Arı ve Yük. Mimar Ahmet Turan Köksal'a ve çalışmam sırasında bana sundukları ortam için değerli aileme teşekkür ederim.

ÖZET

Bu çalışma İstiklal Caddesi pasajlarından biri olan Hacıpulo Pasajı'nı incelemektedir. Pasaj içinde avlusu ve geçişi vardır. Meşrutiyet Caddesi ve İstiklal Caddesi'ni birleştirir.

Pasaj, bazı özellikleriyle Beyoğlu'nda İstiklal Caddesi ana arterine cephesi olan diğer pasajlardan ayrılır. Çalışmada binanın söz konusu farklı özellikleri sunulmuştur. Genel olarak Beyoğlu hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca bölgenin sosyolojik, etnik ve ekonomik değişimleri göz önünde tutulmuştur. Böylece binaların bu değişimlerden etkilendikleri noktalar sunulmuştur.

Ayrıca pasajın analitik rölövesi, restitüsyonu ve restorasyonu yapılmıştır.

Analitik rölöve sayesinde pasajın şu andaki durumu ortaya çıkarılmıştır. Pasajın bölümlerinden bazılarının farklı zamanlarda yapıldığı böylece anlaşılmıştır. Bozulmalar ve bozulma nedenleri ortaya çıkartılmış, koruma önerileri getirilmiştir. Onarımların nasıl yapılması gerektiği de belirtilmiştir. Böylece binanın bundan sonraki dönemlerde daha az zarar görmesi sağlanabilecektir.

Hacıpulo Pasajı için yapılan restitüsyon çalışmasında, binanın ilk yapıldığındaki durumu ile şimdiki durumu karşılaştırılmıştır. Tüm değişimler, elemanlara ayrılarak incelenmiştir.

Restorasyon çalışmasında binanın aslına uygun onarımları yapılmıştır. Yeni bir işlev kazandırılması için yapılması gereken değişiklikler belirtilmiştir. Binanın kazanacağı yeni işlevinin binanın kendi değerini yansıtmaması ve yeni işlevinden sonra binanın tahrip olmaması düşünülmüştür.

Bu değerler dikkate alınarak, pasaja kültür, sanat ve moda merkezi işlevi verilmiştir. Bu işlevin dışında yapının yapıldığı zamanda bir gazete merkezi ve basım yeri olduğu bilinmektedir. Zamanının Türk siyasi hayatında önemli bir yeri olan bina bu sebeple yeni işlevinin yanında bir de müze barındırmaktadır.

Çalışma yapının belgelenmesi, rölövesinin çıkarılması, tarihi süreç içindeki eklerin belirlenmesi ve restitüsyon çalışması, restorasyon projesinin hazırlanması ve çalışmada alınan kararlar doğrultusunda yeniden işlevlendirilmesini içermektedir.

ABSTRACT

This thesis is on Hacopulo Passage, which is located in Beyoglu region, connecting Mesrutiyet and Istiklal Streets. The Passage has a courtyard and a gallery.

The Passage can be differentiated by particular features from the other passages, which constitute the façade of the Istiklal Street. Besides these features, some general information on Beyoglu region is given considering the sociological, ethnic, and economic changes. Buildings are thought to be in this changing process.

Doing the analytical survey, restitution and restoration projects, it has been able to bring the current situation of the building into light. It has been realized that some parts of the passage were built in different periods. Moreover, deformations are detected and according to the causes of the deformations, preventive and maintenance advises are given with the realization suggestions.

The restitution project is based on comparing two conditions of the building: current and the time just after it was built. The analysis of change is done by separating the passage into its elements.

The restoration study is done according to the original condition of the passage. Some suggestions are given such as, what kind of a function may take place, how the program will add value to the building, and how it will be maintained. When these aspects are taken into attention, the program of a ‘culture, art, and fashion center’ seemed appropriate for the building. Besides, it is also suggested that the building should have a small museum exhibiting some fragments of its original function, which was press and printing, that had played an important life in Turkish politics in that time.

Finally, this thesis consists of the survey drawing, chronological determination of the additions to the building, restitution and restoration projects, and decision of the new function, which will activate the passage as well as keep it maintained.

1. GİRİŞ

Bu çalışma, Beyoğlu'nda çoğu özelliğiyle değerli sayılan Hacıpulo Pasajı'nı kapsamaktadır. Yapı, genel olarak yörenin tarihi özelliklerini üzerinde taşıyan, zamanın kullanım biçimleri ve kullananların günlük yaşamları hakkında önemli bilgiler veren bir binadır. Ama şimdi tüm bu değerlerine karşın bakımsız olan pasaj için böyle bir çalışmanın gerekliliği kaçınılmazdır.

Bina yapıldığı zamanlarda Beyoğlu, kentin önemli bir ticaret merkezidir. Ancak semtin, önceleri Galata ve Peralı tüccarların kullandığı konut mekanı olduğu bilinmektedir. Bu kullanımın nedeni, Galata ve Pera civarında oturan tüccarların belirli bir gelişim sonrasında ticaret yaptıkları yerlere yakın oturmamaları ve ticaret için uygun alan bulamamaları sonucunda buraları bırakıp, daha yukarıda olan Beyoğlu'nu mesken tutmalarıdır. Bu nedenle Beyoğlu önemli bir konut işlevi kazanmıştır. 1800'lerin sonunda da batılılaşmanın etkisiyle ticari merkez haline gelmiştir.

Günümüzde ise Beyoğlu'nun genel kullanımı oldukça karışık durumdadır. Kültür sanat merkezi olmakla, kozmopolit ve salt tüketim mekanı olmak arasında bocalamaktadır.

Eskilerin daha çok konut işlevine sahip semt için "Beyoğlu'nda kravatsız şapkasız dolaşılmazdı" sözleri sık sık karşılaşılan sözler arasındadır. Bu ve bunun gibi sözlerle eski kullanım şekli ve elit semt sakinleri hakkında az da olsa bilgi sahibi olunabilmektedir. Sonraları semt ticari bir merkez olduğu halde yabancı mallarının kısıtlanmasına kadar giden süreçle, binaları bakımsızlaşmış, özgün işlevleri dışındaki kullanımları yüzünden oldukça fazla zarar görmüştür.

Beyoğlu ya da İstiklal Caddesi ana arteri, farklı kullanımlar yüzünden devamlı değişkenlik göstermiş, semtin binaları söz konusu değişimlerin çoğunun uygun olmaması nedeni ile olumsuz yönde etkilenmişlerdir. Bazı binalar tamamen yıkılıp yerlerine yenileri yapılmış, bazıları ise ayakta kalabilmiş fakat zarar verici değişimler geçirmiştir. Ayakta kalanların çoğunun şimdiki halleri göz önüne alındıklarında harap durumları dikkat çekmektedir.

Beyoğlu, 1800'lerde ticari bir merkez olarak parlak dönemini geçirmiş batı mimarisinin etkisinde kalmıştır. Bu etki pasajlarda süsler, değişik cepheler ve batı üslubuna yakın planlamalarla ortaya çıkmıştır.

İşte bu dönemlerde bu çalışmanın konusu olan Hacopulo Paşası'nda kullanıma açılmıştır.

120-130 yıl içinde çok değişik kullanımlara sahne olan İstiklal Caddesi üzerindeki pasajın bundan sonra oluşacak İstiklal Caddesi işlevi ve kimliğine ayak uyduracağı tahmin edilebilir. Şu anki durumunu tam anlamıyla tanımlayıp, analitik rölövesini ve tarihsel bilgilerini sunmak, bunlar doğrultusunda restorasyon ve restitüsyonunu yapmak bina için gereklidir. Gerekirse pasajda bundan sonra yapılacak olan işlev değişimlerine, binanın kendiliğinden değil düzenli ve planlı bir şekilde ayak uydurması sağlanabilir.

1. 1 Amaç

Pasaj, İstiklal Caddesi ile Meşrutiyet Caddesi arasındaki yapı adası üzerindedir. Öncelikle bu iki ana arteri bağlaması, o bölgede pek görülmeyen avlusu, meydanı ve kiliseyle olan bağlantısı ile Beyoğlu'nun önemli binalarından biridir. Bu binanın kentsel dokuya verdiği söz konusu değerlerin kullanılmasını sağlamak çalışmada ana amaç kabul edilmiştir. Bu amacın doğrultusunda, yapılacak tüm çalışmaların genel koruma ve restorasyon ilkelerine uygun olması ve pasajın bundan sonra oluşabilecek tüm değişim ve tahribatlara karşı daha dayanıklı hale gelmesi ilke edinilmiştir.

Yeni işlevlendirilmeyle bina eskiden sahip olduğu tüm, kültür, sanat, yayıncılık, modaevi, tasarım atölyesi ve bunlar gibi kullanımlara kavuşacak, kent dokusu ve yapılanma yaklaşımları ile İstiklal Caddesi üzerinde bir merkez olarak kullanılabilir.

1. 2 Kapsam

18. yüzyıl Beyoğlu'nu içine alan tarihsel bir çalışma sonucu binanın ilk yapım özellikleri ve özgün kullanımlarının saptanması çalışma içinde yer almaktadır. Binanın ilk halindeki bakımlı durumu ve bu durumundan sonraki tahrip olma nedenleri de incelenmiştir.

Diğer Beyoğlu pasajları genel olarak ele alınmış, pasajın durumu ve diğer pasajlarla karşılaştırılması yapılmıştır. Pasajın günümüzde, genel olarak imalathane, bijuteri satış mağazaları olarak kullanılmasının getirdiği fiziksel ve yapısal bozulmalar kapsam içine alınmıştır.

1.3 Yöntem

Beyoğlu'nun genel karakteristiği ve zamana göre gelişimi pasajın genel kullanımının belirlenmesi için önemlidir. Çalışmada bu araştırmaya öncelik verilmiş ve konu ile ilgili bilgiler çalışmanın ilk bölümlerinde sunulmuştur. Yukarıda da belirtildiği gibi diğer pasajların kısa tarihçeleri konumları ve şu andaki kullanımları incelenmiş her yönden pasaj ile karşılaştırılması sağlanmıştır.

Sonraki bölümlerde binanın mimari özellikleri incelenmiştir. Bu inceleme plan ve cephe düzeni olarak iki ayrı bölümde sunulmuştur. Bina kolay anlatılıp, mekanlar hakkında bilgilerin daha kolay ve sağlıklı bir şekilde sunulması için çeşitli bölümlere ayrılmış ve bu bölümlere göre isimlendirilmiştir.

Bu yöntemle gerektiğinde bölümler arasında karşılaştırılma yapılabilmiş hatta binanın tümünün tek bir tarihte bitirilmediği, farklı dönemlerde yapılan birimler halinde son şeklini aldığı tespit edilmiştir. Yine binanın kullanıma açıldıktan sonra eklenen tüm bölümleri, pencereleri merdivenleri ve duvarları bu sistemle kesin yeri belli edilerek sunulmuştur.

Bina içinde meydana gelen tüm bozulmalar, yapısal ve strüktürel olarak işlenmiş tüm yapı elemanları göz önüne alınarak rapor halinde sunulmuşlardır. Bunun için ayrıca yapının analitik rölövesi çıkarılmıştır. Çeşitli ölçeklerle ve detaylarla sunulmuş çizimler çalışmada sunulan raporlar için bir kaynak sayılabilir.

Bozulmaların tespiti ve koruma önerilerine çalışmanın sonunda kapsamlı bir biçimde yer verilmiştir. Yapıya sonradan yapılan ekler her eleman için ayrı ayrı incelenip ayıklanmıştır. Bunların yanında yapının önceden var olan ama şimdi yok edilmiş olan elemanları bütünlük bölümünde anlatılmıştır. Koruma önerileri binanın sadece şu andaki kötü

halini gidermek için değil, bundan sonraki tüm kullanım değişimlerine ayak uydurulabilmesi amacı ile izlenmesi gereken yolları da içermektedir. Bina içinde değişik sebepler yüzünden değişime uğradığı tespit edilen, dükkan merdivenleri, birbirine uymayan dükkan cepheleri, binanın çeşitli cephelerindeki sonradan eklenmiş pencereler, yokolmuş plastrlar ve binanın kent dokusuna kazandırdığı ve şu anda göz önünde olmayan tüm değerler gibi geniş bir konu bütünlüğünde incelemeler yapılmıştır. Kötü kullanım dışında kötü onarımların ve tadilatların etkileri incelenmiş, bunlar için de koruma önerileri verilmiştir.

Öneriler bölümünde binanın şu andaki tahrip edilmiş halinden kurtulması için yapılması gerekenler sıralanmıştır. Bu koruma önerileri sadece bugün acil olarak yapılması gerekenleri değil genel olarak bundan sonra da binanın zarar görmesini önleyecek tedbirleri de içermektedir.

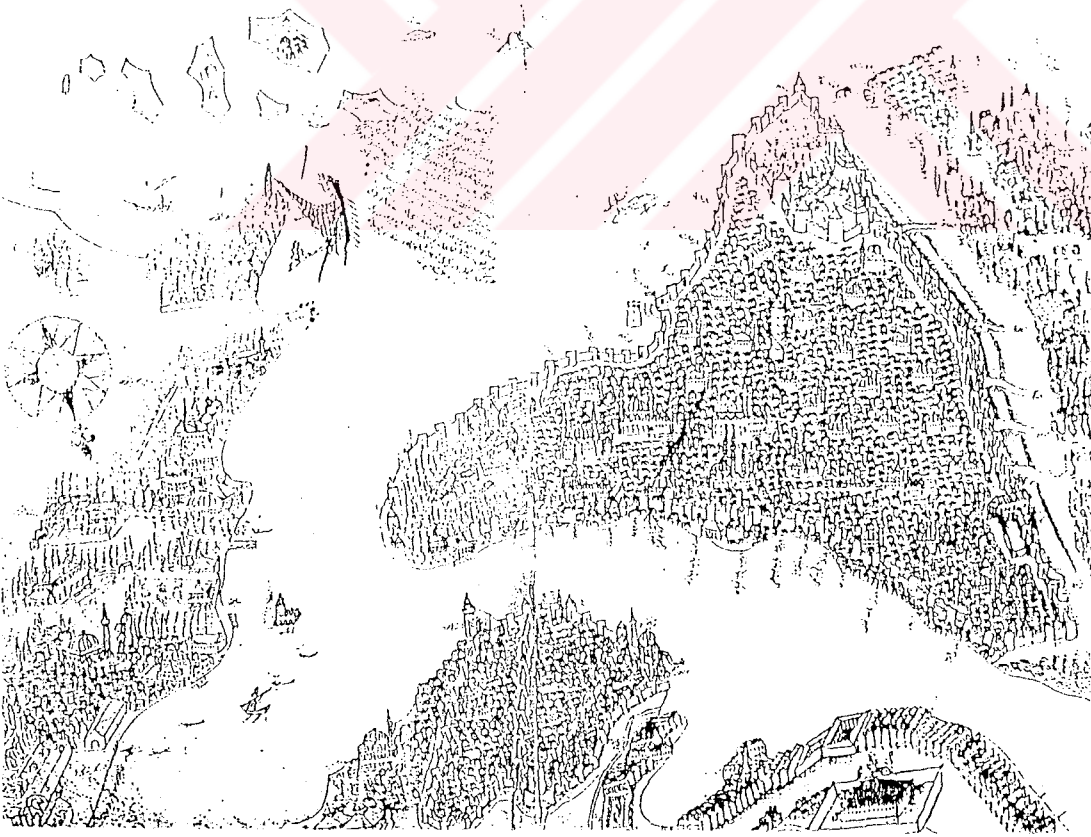
Sonuç bölümünde pasaj üzerinde yapılan bu çalışma sayesinde elde edilen bilgilerin kullanılması ve önerilerin uygulanması ile kazanılacaklar belirtilmiştir. Çalışmanın sonucunda çıkan genel ilkeler sıralanmış, sadece bu bina için değil korunması gereken diğer değerli binalar için bir yöntem protipi sunulmaya çalışılmıştır.

2. BEYOĞLU BÖLGESİ

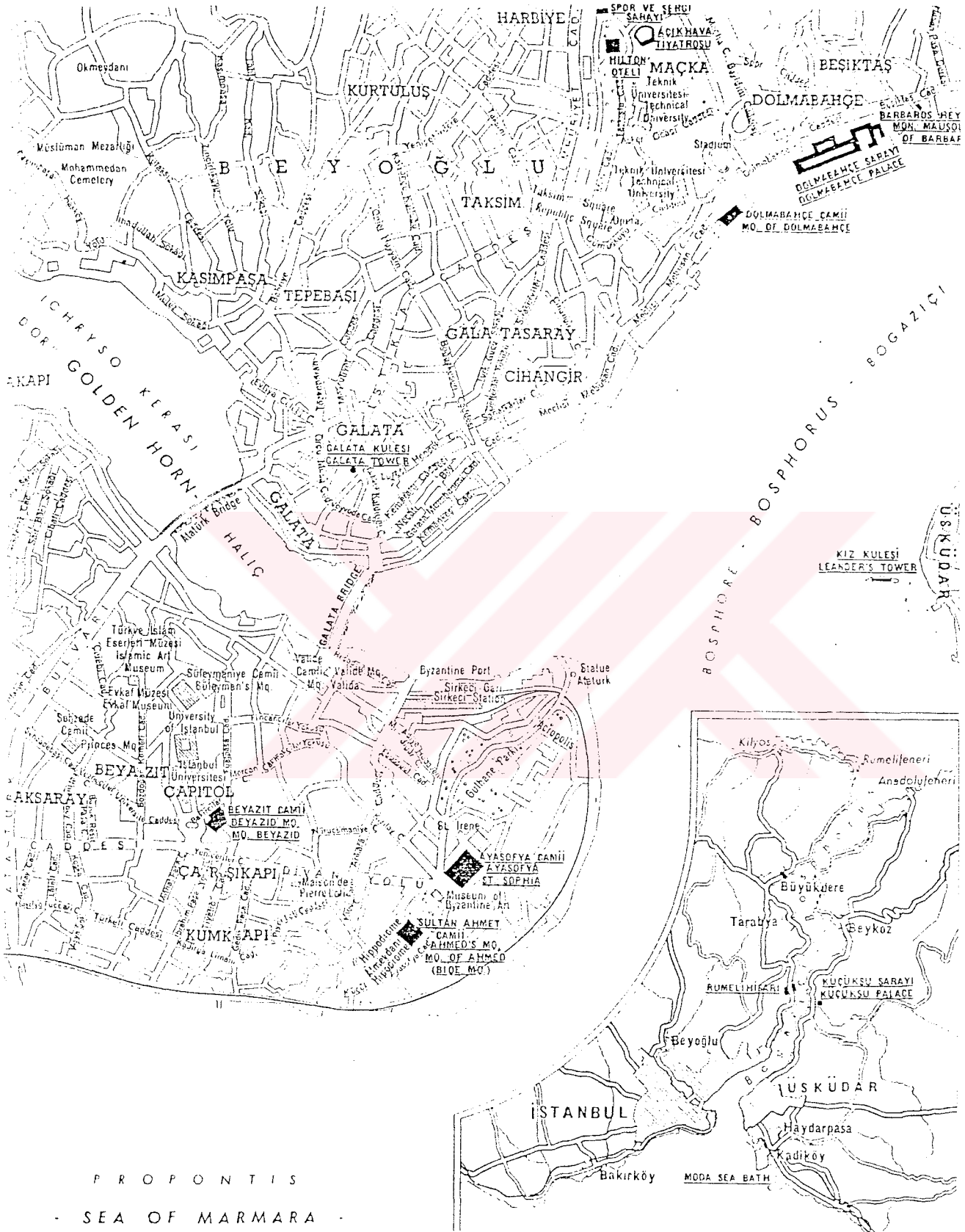
2. 1 Beyoğlu'nun İstanbul'daki Konumu

Beyoğlu, İstanbul'un çekirdeğini oluşturan tarihi yarımadanın dışında yer alır. Haliç ile İstanbul Boğazı arasında kuzeye doğru uzanan tepe ve yanındaki yamaçları kaplayan alan üzerindedir. Güney ve güneydoğu yönündeki bölüm "Galata", Taksim'e doğru uzanan bölüm ise "Beyoğlu" ya da "Pera" olarak anılmaktadır (Gültekin, 1996).

Semt köprüler aracılığı ile tarihi yarımadadan Taksim'e, oradan da bir yandan Harbiye, Kurtuluş, Şişli gibi semtlere, diğer yandan Ayaspaşa, Gümüşsuyu, Dolmabahçe yoluyla Boğaz'a ya da Tophane'ye açılan çok merkezi bir konumda yer almaktadır (Akin, 1994). Özellikle 19. yüzyılda ulaşım sisteminde gerçekleştirilen yenilikler, iki yakayı bağlayan köprüler, Galata rıhtımının geliştirilmesi, tramvay ağının ve Tünel'in işletilmeye başlaması, Beyoğlu'nun gelişimini önemli derecede etkilemiştir.

Şekil 2. 1 İstanbul, Piri Reis (Alman Arkeoloji Enstitüsü)

Şekil 2. 2 İstanbul - Beyoğlu - İstiklal Caddesi (Armutoğlu, 1985)

2. 2 Tarihsel, Fiziksel ve Sosyal Gelişme

Beyoğlu sözcüğü, zihinlerde semt adının yanında da kültürel çevre çağrışımı yapar. Bazılarına göre, Beyoğlu, Karaköy'den Taksim'e kadar uzanan sahadır. Bazılarına göre Tünel Meydanı'ndan Taksim'e uzanan bölümden ibarettir. Ancak ne var ki, II. Mahmut dönemine giden arşiv belgelerinde ,

“Beyoğlu'daki Tatavla nam yerde

“Beyoğlu'nun Tatavla nam köyünde”

“Beyoğlu'daki Tatavla nam mevkiinde”

“Beyoğlu'daki Şişli nam yerde”

gibi tanımlara rastlanması, 19. yüzyılın ilk yarısında Beyoğlu adlandırmasının epeyce geniş alanı kapsadığını ortaya koymaktadır (Cezar, 1991).

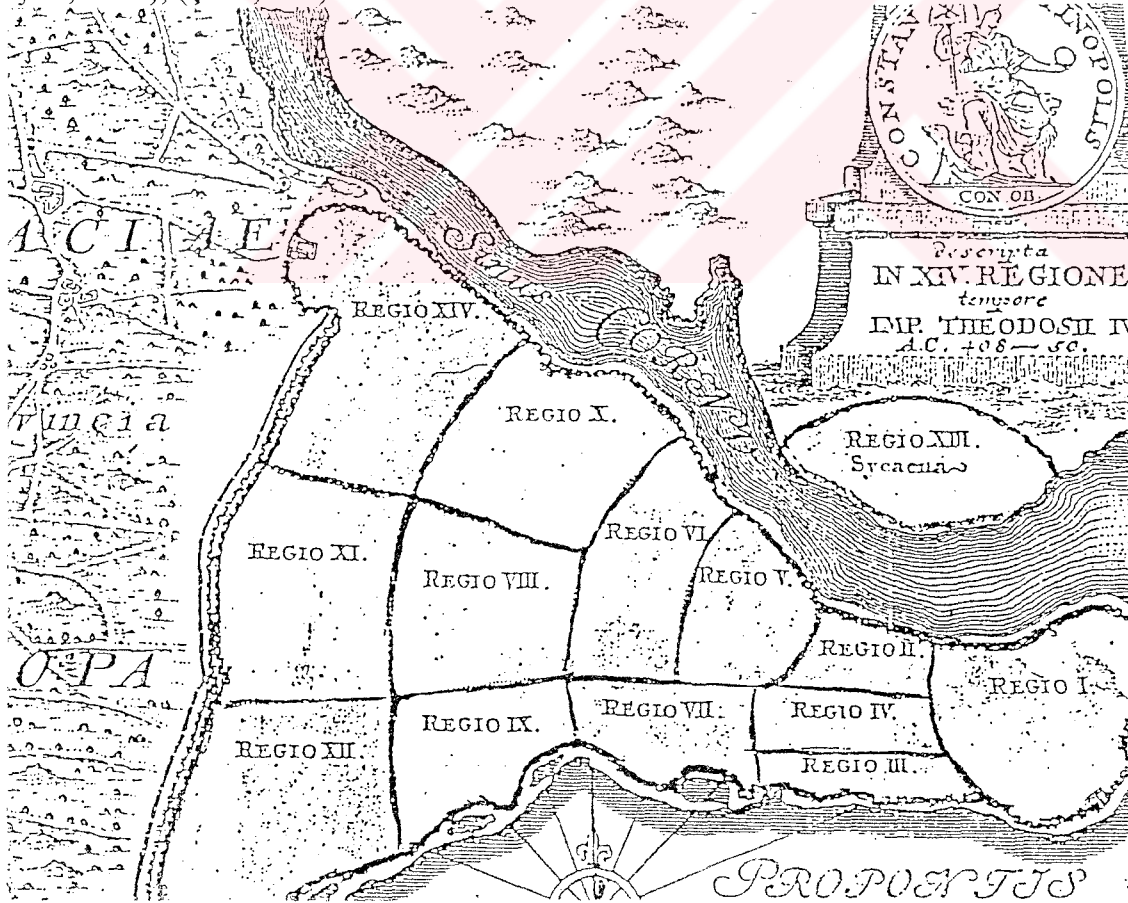
Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinden önce Beyoğlu diye anılan bir semtin olmadığı bilinir. Bu bölgede Cenevizliler yaşamaktaydı. Cenevizliler ve Bizanslılar zamanında Galata Mahallesi'nin bir kısmı “Karşıcaya” anlamında “Pera” olarak anılmaktaydı. O devirde Pera kısmen ekili, kısmen boş tarlalardan ibaretti. İstanbul alındıktan sonra surlar yıktırılarak şimdiki Beyoğlu sınırlarına doğru genişletilmiş, Anadolu'dan gelen Türklerin bir kısmı buraya yerleştirilmiştir (Duhani, 1968).

Bir söylentiye göre; Trabzon Rum Pontus İmparatorluğu 1461'de yıkılınca, son imparator David Komnenos ve ailesi Fatih'in buyruğu ile İstanbul'a getirtilmişti. Bu aileden Kalegoni Komnenos'un oğlu müslümanlığı kabul edince kendisine Tünel'de sol tarafta, eski Rus Konsoloslugu'nun bulunduğu yerde bir köşk verilmişti. Bir bey oğlu olan müslüman Prens Aleksia burada oturduğu için semte Türkler “Beyoğlu” demişlerdir. Başka bir söylentiye göre de; semt, bölgede 16. yüzyılda Galata dışında ilk köşklere birini yaptıran Venedik elçisi Andrea Gritti'nin oğlu Luigi Gritti'den dolayı bu adı almıştı. İstanbul'da doğmuş olan Luigi Gritti, Kanuni döneminde önemli bir diplomat olmuş ve Macaristan'a kaymakam olarak atanmıştı. İstanbul dilinde böyle soylulara “Beyzade” denildiği için elçilik mensuplarının gidip geldikleri yeni yerleşmenin ana eksenine “Bey Yolu” denilmiştir (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

İstanbul'un ticaret merkezi Galata idi. Büyük, küçük gemiler burada demirleyerek getirdikleri malları boşaltırlar ve alacakları eşyaları yüklerlerdi. Galata'ya 13. yüzyılda yerleşmiş olan Avrupalılar, İstanbul'un Türkler tarafından alınmasından sonra Galata'nın ekonomik olarak büyümesi, kalabalıklaşması ve güçlü Osmanlı ordusunun verdiği güvence ile surun dışına, Beyoğlu'na taşınmışlar, özellikle de İstiklal Caddesi ve çevresinin gelişmesinde etkili olmuşlardır (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

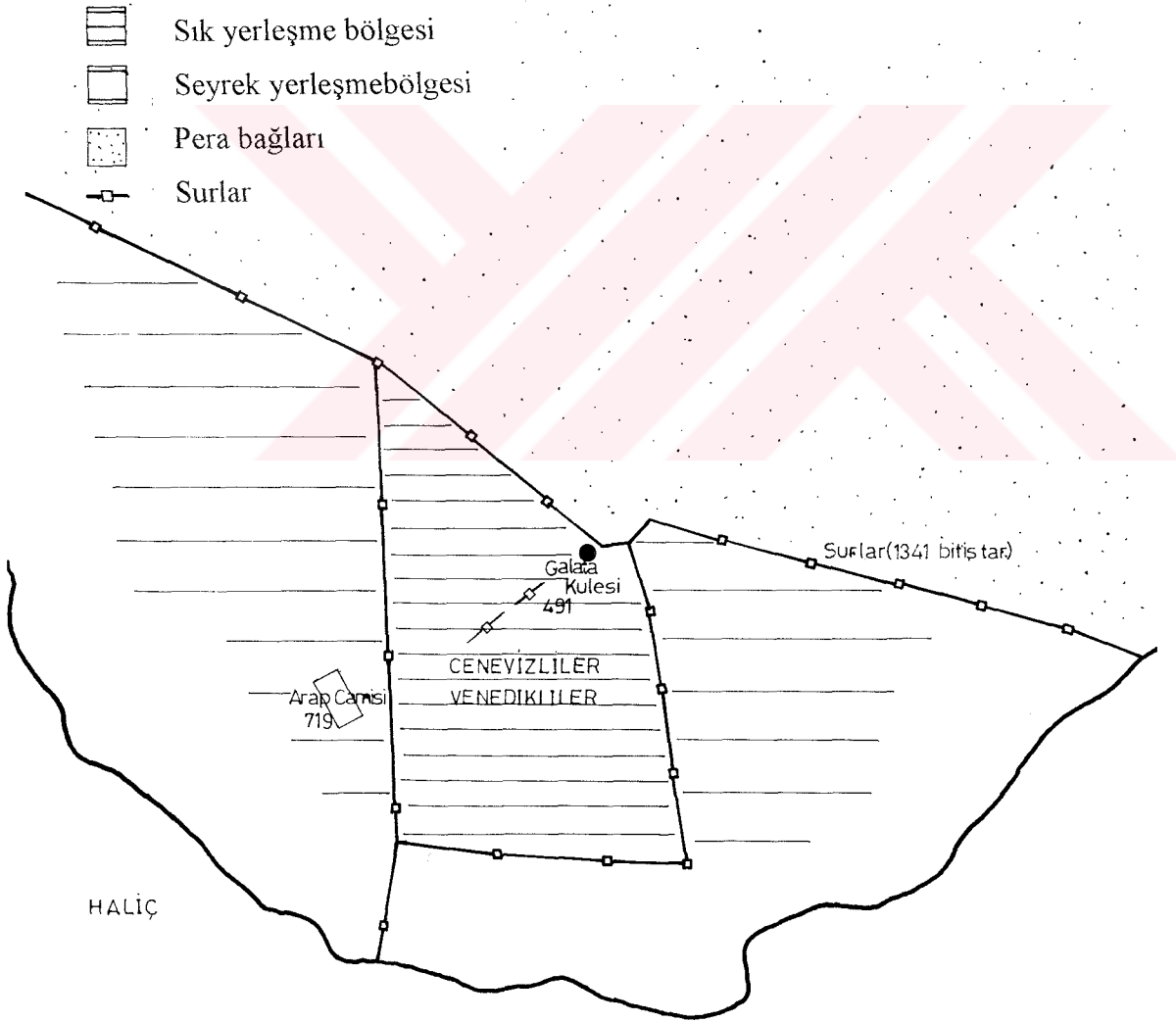
2. 2. 1 Bizans döneminde Beyoğlu

Pera ya da Galata, Bizans İmparatoru Teodos döneminde surlarla çevrilmiştir. Hristiyanlığın ilk evrelerinde Fındıklı'da bulunan metropolithane de Piskopos Partinakos tarafından bu surlar içine taşınmıştır. Bizans İmparatoru Juntinyanus, 528 yılında bölgeyi büyük ölçüde onartmıştır. Surlarla çevrili bölge, şehrin bölgelere ayrılması ile 13. Bölge olarak adlandırılmaya başlanmış ve bekçilerle korunan bir bölge halini almıştır (Soysal, 1984), (Şekil, 2. 3).

Şekil 2. 3 İstanbul'un 14 semti, İmparator Teodos dönemi, 408 - 450 (Kara, 1992)

Akdeniz’de ticaret yapan bütün denizci kavimlerin ilgisini çeken Galata, kısa süre sonra Bizans yönetiminden kopmuş, özerk hale gelmiştir. Lombardialılar, Amalfiler, Museviler, Pizalılar, Venedikliler bölgeye yerleşmiş, Bizans’ın karşısında ticaret yapmaya başlamışlardı. Bizans’ın iç karışıklıklarına rağmen imparatorlardan sürekli yeni ödünler kopararak ön plana çıkmayı başaran Cenovalılar; 1267 yılından sonra da bölgeye egemen olmuşlardı. I. yüzyıldan itibaren bölge, oldukça gelişip, önemli bir ticaret merkezi haline gelmiştir. Cenevizliler 1303 yılında Galata çevresinde hendekle sınır çizmişler 1304’te de evlerinin aralarına kalın duvarlar örmeye başlamışlardı. Bu duvarlar, daha önceden yapılan surlarla birleşerek 1341 yılında tamamlanmıştır (Şekil, 2. 4). Bu surların dışında Beyoğlu bağlar, bahçeler ve ormanlarla kaplı bir alandı (Soysal, 1984).

Şekil 2. 5 Bizans döneminde Pera

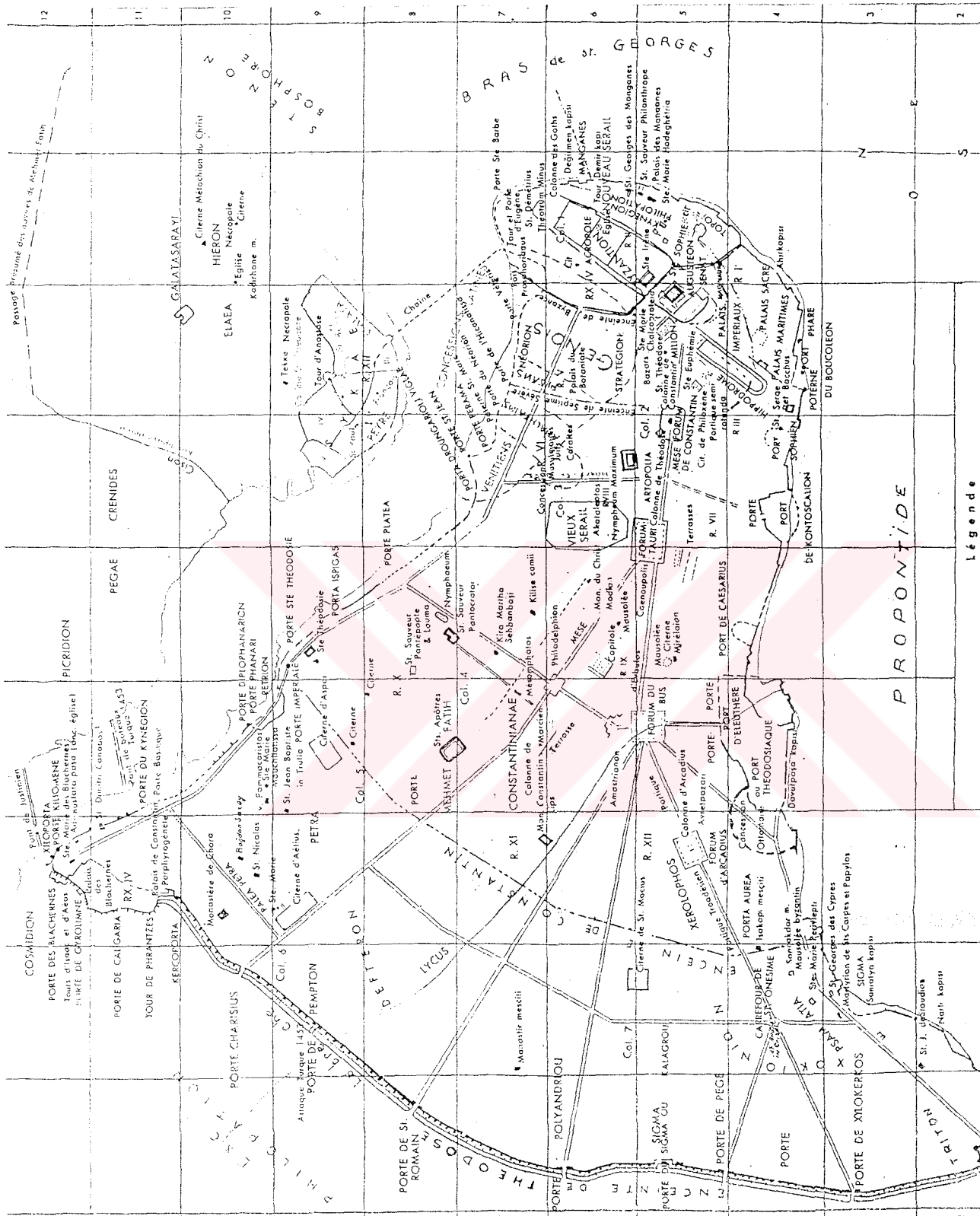

Şekil 2. 6 Fetih öncesi dönemde İstanbul, Galata ve çevresi (Wiener, 1977).

2. 2. 2 Fetih sonrası dönemde Beyoğlu

2. 2. 2. 1 15. – 16. yüzyılda Beyoğlu

Beyoğlu 16. yüzyılın ilk yarısında, içinde bir kaç yapının yer aldığı bağlık, bahçelik bir alandı. Bu tarihlerde Beyoğlu'nda Acemioğlanlar Kışlası olarak kullanılan Galatasaray'daki toplulukla, Galata Mevlevihanesi, Şahkulu Mescidi, Asmalımescit ve Ağa Camii çevresinde küçük Türk yerleşmeleri bulunmaktaydı (Akin, 1994).

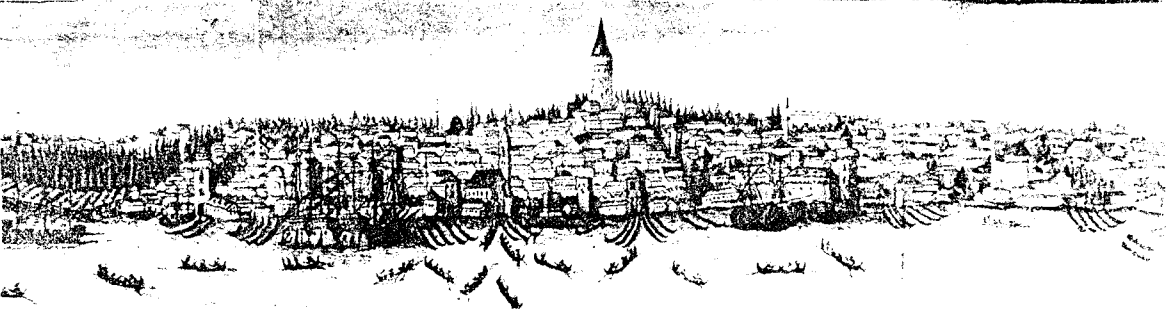
Şekil 2. 7 15. yüzyılda İstanbul ve Galata ve çevresi (Mamboury, 1951).

Jerome Maurand'ın 16. yüzyılın ortalarına doğru yazmış olduğu seyahatnamesinde, Matrakçı'nın 1535 tarihli "Galata Minyatürü" ve Vavassore'nin "İstanbul Minyatürü" adlı eserlerinde Beyoğlu sırtlarında yalnızca bağ evlerinin olduğu görülmektedir (Şekil 2. 8).

Şekil 2. 8 1520'de İstanbul, Vavassore (Dökmeci ve Çıracı, 1990)

Özellikle, İspanya'dan kaçan Arapların Galata'ya yerleştirilmesiyle Galata'nın nüfus yoğunluğunun artması ve güçlü Türk Ordusu'nun verdiği güvence ile surların anlamını yitirmesi; ilk olarak elçiliklerin sur dışına çıkmasına neden olmuştur. Buna bağlı olarak elçilik görevlilerinin ve onlarca korunan Avrupalı tüccarlarla birlikte zengin yerli halkın Galata'yı terkederek surlar dışına taşınmaları Avrupalılara özgü yerleşmenin oluşmasına yol açmıştır.

Şekil 2. 9 16. yüzyılda Galata ve Beyoğlu (Dökmeci ve Çıracı, 1990)

Gelişimi Galata'nın ekonomik ve sosyal durumuyla yakından ilgili olan Beyoğlu'nda dönemin kullanım potansiyelini açıklayabilmek için Galata'nın durumunu incelemek gerekir.

Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fethettikten sonra, Cenevizliler'e Galata'yı serbestçe kullanma hakkı vermiş ve Cenevizliler 13. yüzyılın sonunda Galata'yı uluslararası ticaret merkezi haline getirmişlerdi.

16. yüzyılın ortalarına kadar, Galata'daki ve Beyoğlu'ndaki yabancılar, Bizans döneminde gelişen Venedik, Ceneviz, Floransa ve Marsilyalı kolonilerinden oluşmaktaydı. Daha sonraları ise Fransızlar, İngilizler ve Hollandalılar kendi sanayii ürünleri için çok büyük ve zengin bir pazar oluşturan Osmanlı İmparatorluğu ile ticaret yapabilmek için İstanbul'a gelmişlerdi. Haliç'in güney kıyıları boyunca sınırlı alanlara sahip Venedikli, Cenevizli, Pizalı ve Amalfililer 16. yüzyılda buldukları yerleri terkederek, Karşıyaka'ya yani Galata'ya yerleşmişler; buradan da yavaş yavaş Pera bağlarına doğru çıkmışlardı (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

Şekil 2. 9 16. yüzyılda İstanbul ve Galata, Vavassore (Özer, 1989)

1535 yılında ilk kez Fransızlar'la başlayan ülkelerarası sürekli elçi bulundurma uygulaması sonucunda, bu dönemde Fransızlar'ın yaptırdıkları ilk elçilik binası, bölgenin gelişiminde önemli rol oynamıştır. Zamanla gelişen elçilik binaları çevresinde “tatlı su Frengi” denilen Levanten (Perot) yarı azınlık, yarı Avrupalı melez bir grup halk oluşmuştur (Akın, 1994).

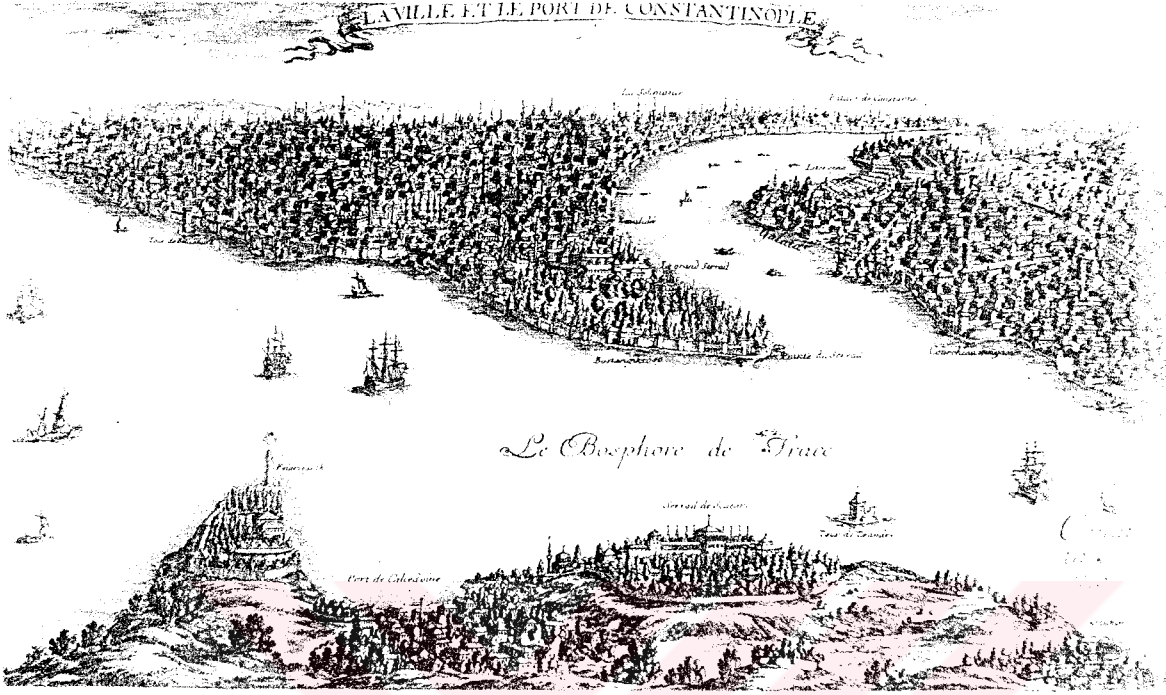
Kapitülasyonlarla dış ticaretin gelişmesi sonucu, Galata'nın dükkan ve ambarlarındaki artış ticaret merkezinin konut alanlarının zararına genişlemesine neden olmuştur. Eğimin çok fazla, yolların dar olması ve kıyıdaki liman kuruluşlarına ticaretin yakın olma zorunluluğu yüzünden ticaret yukarı doğru genişleyememiştir. Böylece bölgede bulunan tüccar evleri yerlerini ticari kullanıma bırakarak Beyoğlu'na taşınmışlardır. Sonuç olarak 16. yüzyılda Marmara kıyıları, ticari önemini yitirmiş, limanlar terk edilmiştir. Kentin ticaret merkezi tümüyle Haliç'in kıyılarına yönelmiş, Beyoğlu yavaş yavaş büyümeye başlamıştır. İstanbul'un fethinden sonra Türkler de Galata surlarının dışına yerleşmişlerdir (Dökmeci ve Çıracı, 1990). Buna rağmen Beyoğlu, elçilik saraylarının yabancı niteliğini koruyan Hıristiyanlığın çeşitli merkezlerine bağlı, zengin tüccar konaklarının ve yabancı ülke mallarını satan lüks mağazaların merkezi olmuştur.

2. 2. 2. 2 17. yüzyılda Beyoğlu

17. yüzyılda Beyoğlu, Galata surlarının kuzeyinde, Galata kulesi yakınındaki Kule Kapısı'ndan başlayıp, Galata Sarayı adı verilen kışla mektebine dek sürmekteydi. Bugünkü Asmalı Mescit ve Kumbaracı Sokağı'nın birleştiği bölge Dört Yol mevki olarak tanımlanmış olup, bölgenin merkezini oluşturmaktaydı (Üsdiken, 1994). Yüzyıl başına ait Galata'yı gösteren gravürlerde surların dışında çok az bina görülmekte idi. Dükkanları Galata'da rıhtımda olan tüccarların çoğu Beyoğlu'nda oturmaktaydılar. Bu evler sağlam bir yapıya sahiptiler. Ayrıca buldukları yükseklikten yarımadaı çevreleyen deniz manzarasına egemendiler.

Dönem başlarında Beyoğlu'nun başlıca beş semti vardı. Dört Yol, Tomtom ve Polonya; Tünel'den Galatasaray'a giderken sağ yanda bulunmaktaydı. Asmalı Mescit semti, sol

tarafı idi. Yerleşmenin sonunda ise Galatasaray semti bulunuyordu. Balık pazarı semti 17. yüzyılın sonlarında gelişmeye başlamıştı (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

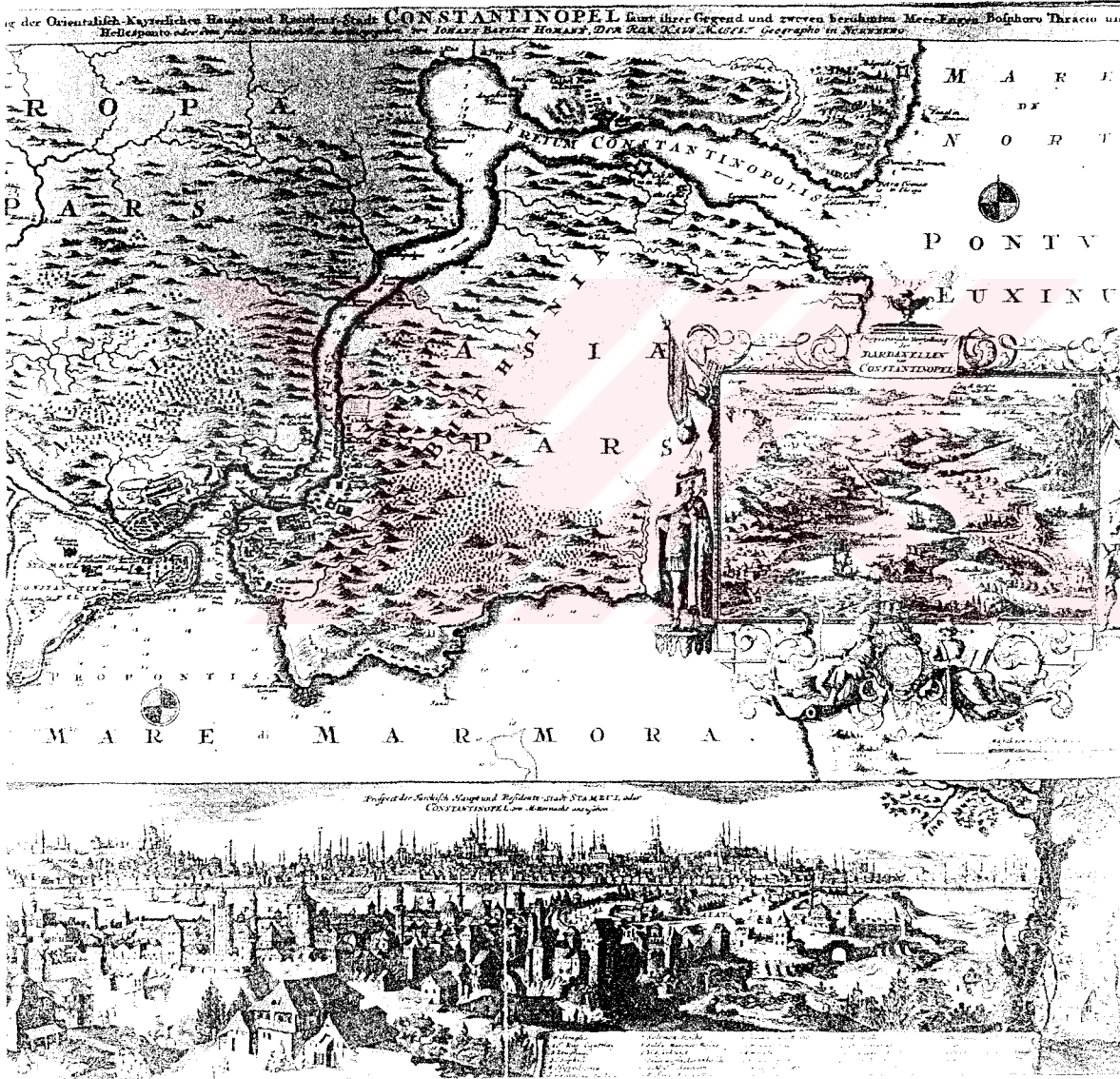
Şekil 2. 10 17.yüzyıl başlarında İstanbul, Grelot (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

1645 yıllarından başlayarak birçok elçilik, onları üç yüzyıl burada barındıracak olan Beyoğlu tepesine yerleşmeye başlamış, semt bir işyeri olmaktan çok, bir konut alanı görünümüne bürünmüştür. Elçilerden başka zengin tüccarların da konakları zamanla bölgeye taşınmıştır.

Resim 2. 2 1668 yılında İstanbul, Galata ve Beyoğlu, Petit (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

Bu dönemde İstiklal Caddesi “Grand Rue de Pera” toprak kaldırımsız ve dar bir yoldu. Bu yolun bir yanında elçilikler, kiliseler, bahçe içinde konaklar, öbür yanında mezarlık vardı. Yüzyıl içinde Beyoğlu, büyük bir cadde ve çevresinden oluşmaktaydı. Fransa, İngiltere, Venedik, Hollanda ve Ceneviz elçilerinin evleri de bu dönemde burada yer almaktaydı (Dökmeçi ve Çıracı, 1990).

Şekil 2. 11 17. yüzyılda İstanbul, Galata ve Beyoğlu (Dökmeçi ve Çıracı, 1990)

1673'te kendini gösteren veba salgını semtin nüfusunda olumsuz etkiler göstermiştir. Yüzyıl içinde bölgede büyük yangınlar olmuştur. 7 Nisan 1660'daki yangın, Galata'daki Frenk, Rum ve Türk evlerini yok etmiştir. 1687 yılının, Mart ayındaki yangında Balıkpazarı civarındaki Yahudiler'e ait evlerle, iki taraftaki Ermeni ve Rumlar'a ait dükkanlar yanmıştır. Bu yangınlara karşın binaların taş, kil ve kerpiçten yapılması kararı alınmıştır. Bu karar, batı etkisi altında 18. yüzyılda gelişecek Beyoğlu yapılaşmasında önemli bir rol oynamıştır (Erdeveci, 1989).

2. 2. 3 Batılılaşma döneminde Beyoğlu

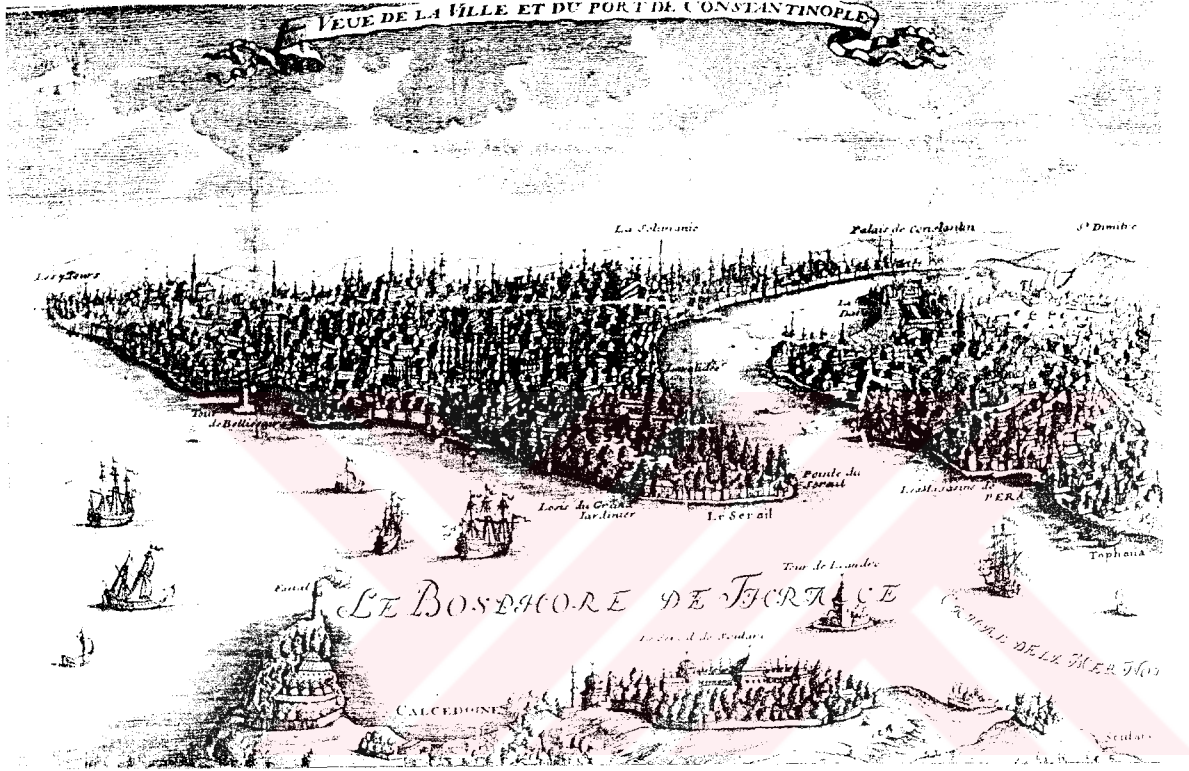
Bu yüzyılda Osmanlı Devleti'nin siyasal ve ekonomik gücünü yitirmesi, batının gelişen endüstrisine uyum sağlayamaması, yüzeysel bir batılılaşma hareketine yol açmıştır. Lale Devri'nde bu durum daha bir belirginleşmiş ve sonuçta Avrupa kökenli projeler uygulanmış, Türk evi ve bahçesi etkisini giderek yitirmiş, Fransız anlayışı hakim olmaya başlamıştır (Soysal, 1984).

III. Selim döneminde, yabancı elçilerin kalıcı hale dönüştürülmesi, Osmanlı elçilerinin dışarıya gönderilmesi, batı ile iletişimin artmasını sağlamıştır. Mimaride de taklitçiliğe dönen batılılaşma atılımları, projesi Avrupa'da çizilen binaların sayılarını arttırmıştır. Kapitülasyonlarla Fransa'ya tanınan ticari haklar zamanla diğer Avrupa ülkelerine de tanınmış; bu durum Beyoğlu'na yeni bir çevre kazandırmıştır. Rahatça pazar bulan Avrupa malları, batılılaşma akımı etkisindeki halkın tutkusu olmuştur. Böylece Beyoğlu ithal malların sergilendiği mağazalar, lüks kahveler, lokantalar, oteller, eğlence yerleri, yabancı tiyatro ve müzik grupları ile bir Avrupa şehri havasına bürünmüştür (Erdeveci, 1989).

2. 2. 3. 1 18. yüzyılda Beyoğlu

1700'de Beyoğlu, bugünkü Tünel - Galatasaray arasındaki caddenin iki tarafı ile, bu caddenin yan sokaklarına yayılmıştı. Caddenin batı tarafında Petit Champs mezarlığı, doğu yanında da İncir Bostanı bölgeyi çevreliyordu. Bölgede Dört Yol, Tomtom, Polonya, Asmalımescit ve Galatasaray semtleri bulunuyordu. Asmalımescit ve Galatasaray'da Müslümanlar; öteki semtlerde de Hıristiyanlar çoğunlukta idi (Soysal 1984).

1780 yıllarında Beyoğlu, Balıkpazarı ve Galatasaray olmak üzere iki büyük bölümden oluşmaktaydı. O zamanlar “Güzel Sokak” denilen büyükelçilerin sıralandığı sokak, güneyde bulunmaktaydı. İkinci büyük sokağı Halil Paşa’nın yaptırdığı Büyük Topçu Kışlası ile Grand Champs mezarlığı sınırlıyordu. Sokağın soldaki ucunda, Fransızlar’ın Beyoğlu Veba Hastanesi yer almaktaydı.

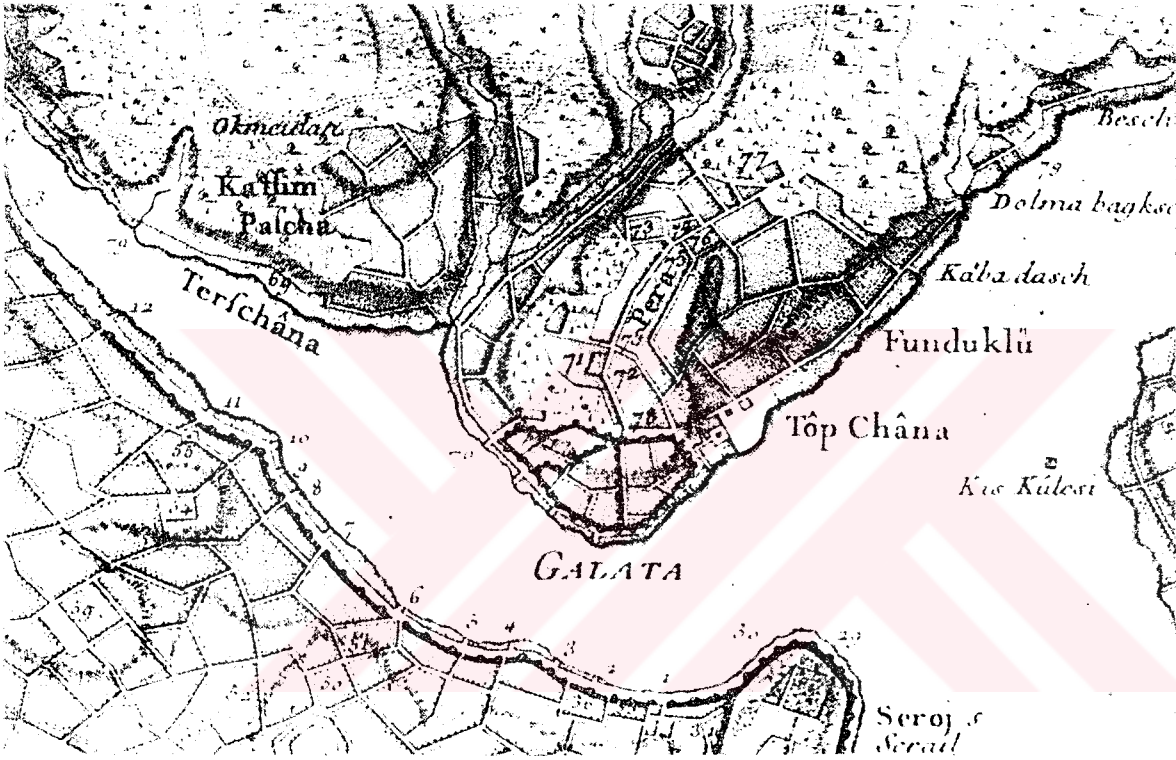

Şekil 2. 12 1721 yılında İstanbul ve Galata (Cezar, 1991)

Bu dönemde Avrupa etkisi giderek artmış, Beyoğlu, Fransa’nın doğudaki ticaret ve diplomasi ağının merkezi durumuna gelmişti. Gerek Beyoğlu, gerek Tophane ve Kasımpaşa, 18. yüzyılda hızlı bir gelişme göstermiştir (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

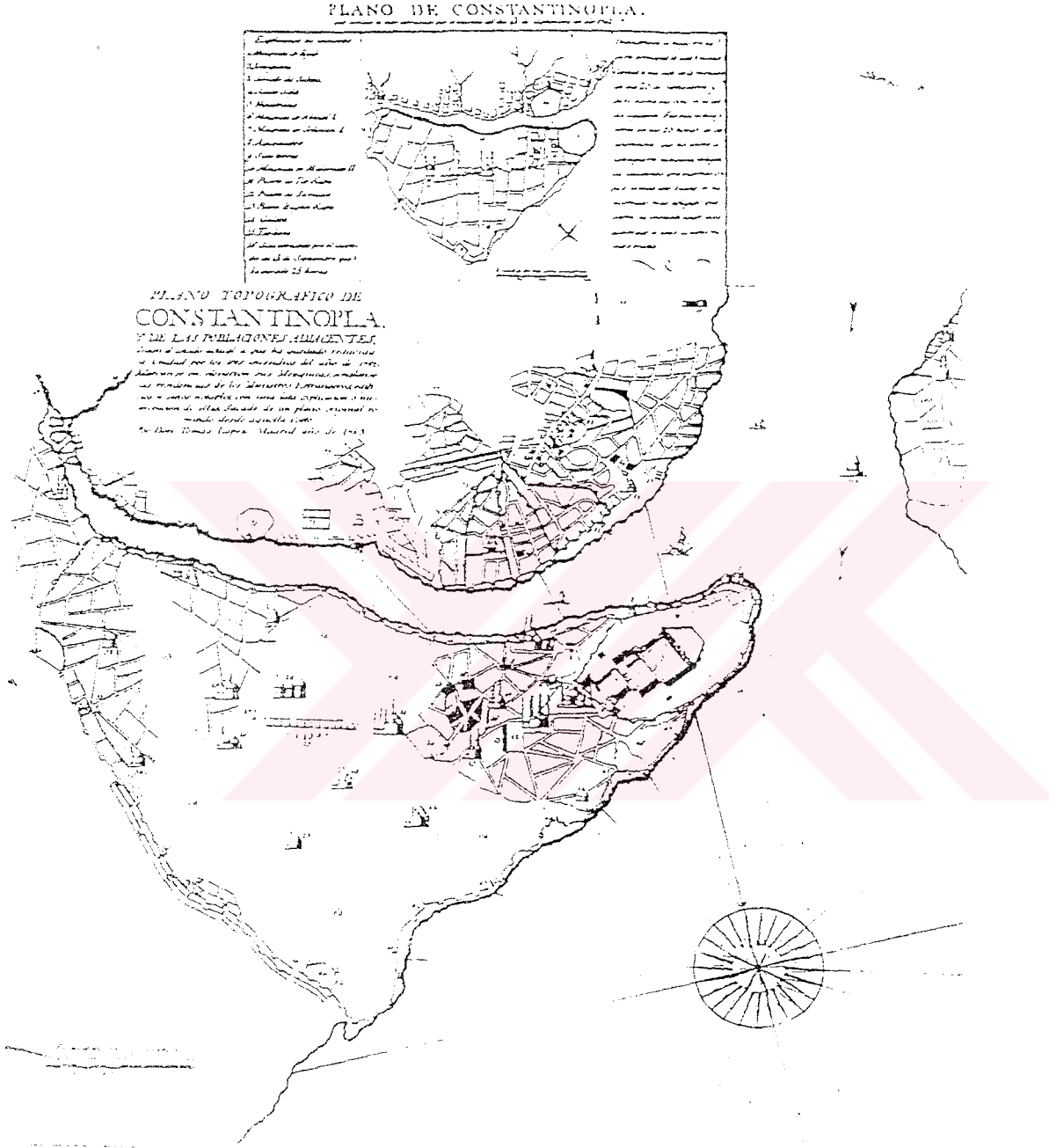
Özellikle III. Selim döneminde, Avrupa ile ilişkilerin artması ile Beyoğlu gelişmesini sürdürmüş ve daha kalabalıklaşmıştır. 18. yüzyılda Lale Devri’ni Osmanlı İmparatorluğu için, eski düzen yaşantısının son bulduğu, onun yerini toplumu batıdan örnek alınarak yeni bir yaşantıya kavuşturma yolunda ilk önemli adımların atıldığı geçiş dönemi olarak nitelenecek uygun olur.

Beyoğlu'nun nüfusu Avrupa'nın ekonomik ve kültürel etkisinin ağır basması nedeniyle artmış ve Galatasaray'dan öteye, Taksim yönünde yapılanmalar çoğalmıştır. 18. yüzyılda Tophane, Fındıklı, Beyoğlu semtlerinde nüfusun artması sonucu su sistemi yetersiz kalmıştır. Bu sorun 1732 yılında III. Ahmet tarafından ele alınıp, I. Mahmut tarafından tamamlanmış olan su sistemi ile çözülmüş; mevcut semtlerde birçok çeşme yapılarak halkın gereksinimleri karşılanmıştır (Erdeveci, 1989).

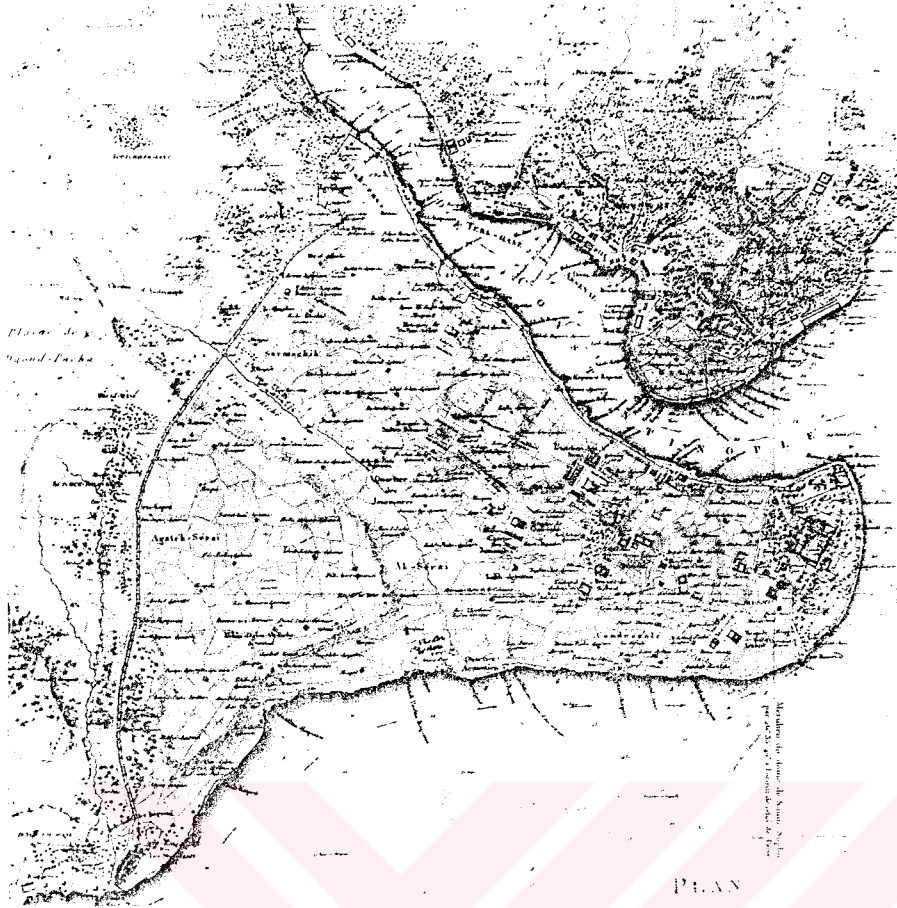

Şekil 2. 13 1761 yılında Galata ve Beyoğlu (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

18. yüzyıl boyunca Beyoğlu çok genişlemiştir. Evler, yol boyunca Kasımpaşa Vadisi ile Tophane yamaçlarına doğru yaygınlaşmıştı. Yapıların tamamı taş - tuğla ya da zemin katları taş, üst katları ahşaptı. Yapılar üç ya da dört kattan ibaretti. Genelde sokaklarda fazla trafik ve dükkan yoktu.

Şekil 2. 14 İstanbul ve Galata, T. L. Lopez, 1782, Madrid (Alman Arkeoloji Enstitüsü)

Şekil 2. 15 1776'da İstanbul ve Beyoğlu, Kauffer, (Dökmeçi ve Çıracı, 1990)

2. 2. 3. 2 19. yüzyılda Beyoğlu

Beyoğlu'nun asıl gelişmesi 19. yüzyıl boyunca olmuştur. Bu dönemde de evler Kasımpaşa ve Tophane yamaçlarından başlayarak Beyoğlu'na yayılmıştır. Tünel – Taksim yolunun Tarlabası tarafında mahalleler oluşmuş, Kazancı Yokuşu'nun batısı dolmuş durumdadır (Erdeveci, 1989). Petits Champs ve Grands Champs mezarlıkları 1860 – 1864 tarihlerinde kaldırılmış, Galata surları yıktırılmış, yeni yol ve semtler yapılmaya başlanmıştır (Soysal, 1984). 1831'deki yangından sonra cadde güneye doğru gelişme göstermiştir. Kuzey yönü ise 1871'deki büyük yangından sonra genişletilmiştir. Bu tarihten sonra devlet, bölgede ahşap ev yapımını yasaklamıştır. 1873 yılında Galata ile Beyoğlu arasında, İstanbul'un ilk metrosu olan Tünel yapılmıştır. Sonradan İstiklal Caddesi adını alacak olan Beyoğlu Caddesi'nde de, Tünel - Taksim arasında ilk atlı tramvaylar işletilmeye başlamıştır (Erdeveci, 1989).

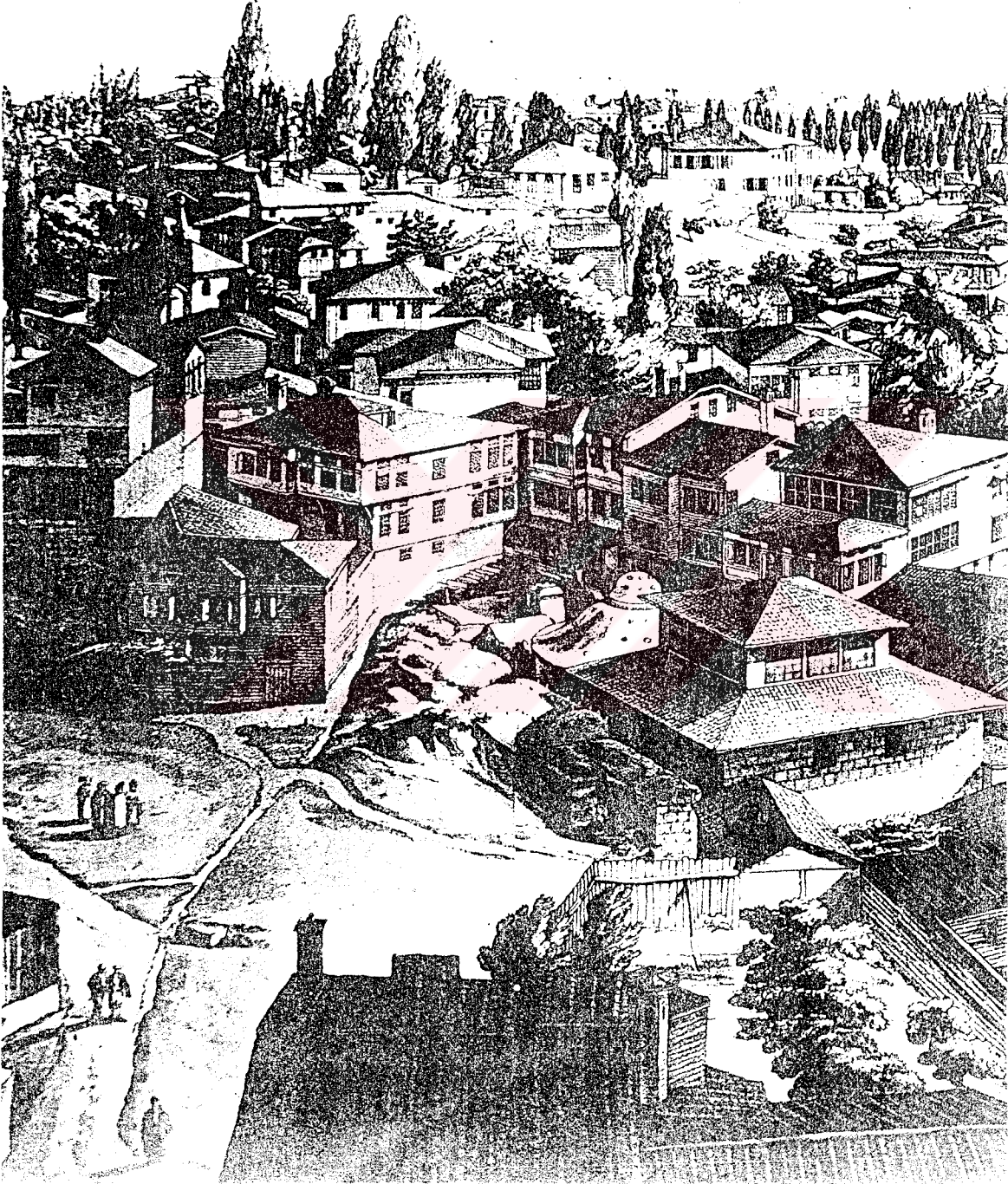
19. yüzyılın ilk yarısında, Beyoğlu ve çevresi henüz tam olarak kentleşmemiş, bahçeli evleriyle hala banliyo görünümünü vermekteydi. Sürekli oturan Hıristiyanların yanında, resmi kayıtlara göre, varlıklı müslümanların da yazlık evleri vardı (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

Şekil 2. 18 Galata, Beyoğlu ve çevresinin 1845 yıllarına ait haritası
(Dökmeci ve Çıracı 1990)

Yüzyılın ikinci yarısında Galatasaray ile Taksim arası gelişmiş, Beyoğlu artık kapitülasyonların koruması altındaki yabancıların, tüccarların, bankerlerin Paris modasını taklit ederek yaşadıkları bir yer olmuştur. Dönem ortalarında, Osmanlı dış ticaretinin büyümesi ve ulaşımının gelişmesi ile yabancı iş kuruluşları, büyük şirketler ve onlara yönelik, klasik, ağırlıklıla eklektik konutlar, döneme göre lüks mağazalar, eğlence yerleri, lokanta ve otellerle kuşatılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun dünya kapitalist sistemi ile bütünleşmesi sonucu da, Beyoğlu uluslararası ticaret merkezi olmuş, Avrupa başkentlerinin küçük bir örneği haline gelmiştir. Taştan yapılarıyla, sokaklarında giysileri değişik kişilerin dolaştığı, lokantalarında değişik yemeklerin yendiği, değişik eğlence

yerleri olan, özgün şivelerle yabancı dillerin konuşulduğu, yabancı kitap ve gazetelerin satıldığı ve Osmanlı aydınının Avrupa kültürü ile ilişki kurduğu bir semt olmuştur (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

Resim 2. 3 19. yüzyıl ortalarında Tünel ve civarı (Dökmeci ve Çıracı, 1990)

19. yüzyılda en görkemli dönemini yaşayan semtin esas sahipleri; İstanbul'un kozmopolit ortamının renkli gruplarından Levantenler olmuşlardı. Bunlar çeşitli nedenlerle İstanbul'a gelip kendileri gibi yabancı ya da yerli gayri müslimlerle evlenerek kente yerleşen Avrupalılardı. Levantenler, dilleri, giysileri, beğenileri, yaşama biçimleri ve eğlenceleriyle İstanbul'da özellikle tarihi yarımada ve Üsküdar'da yaşayan Müslüman Osmanlılar'dan farklı bir grup oluşturarak, dönemin Avrupa yaşam biçiminin tüm özelliklerini bölgeye taşımışlardır. Bu özellikleri mimarilerine de yansımış Beyoğlu'nda farklı bir fiziksel çevre yaratmışlardır (Erdeveci, 1989).

Resim 2. 20 19. yüzyıl sonunda Galatasaray'ın görünümü (Dökmeci ve Çıracı, 1990)

19. yüzyılın ikinci yarısında, mimaride çok katlılığın egemen olduğu ilk çevre Beyoğlu'dur. Beyoğlu'ndaki çok katlılık kagir yapılarla sağlanmıştır. Sivil mimaride, kitlesel olarak ahşaptan kagire geçiş, ilk Beyoğlu'nda gerçekleşmiş, yeni inşaat

malzemelerinin ilk uygulama sahası yine Beyoğlu olmuştur. Bölge kilise ve sinagogların yanısıra, ilk tiyatro, belediye, elçilikler, oteller, restoran, kafe ve pasajların, geleneksel dışı ilk konut uygulamalarının merkezi olmuştur. Yapılar, işlevsel özellikleri bir yana biçim ve bezeme özellikleri açısından da aynı dönem Paris, Viyana, Londra örnekleriyle benzerlik göstermekteydiler. Batılı planları, eski tarihsel üslupları canlandıran özellik taşıyan cephe düzenleri, bezemeleri, özenli malzeme kullanımı, işçilikleriyle etkileyici örneklerdir. Çok katlı apartmanlaşma, sıra evler, bir iki örnekte karşılaşılan kapalı veya bir tarafı açık avlu çevresinde gelişen ve çok sayıda daire içeren, neredeyse bir konut adası niteliğindeki büyük konutlar yörenin özgün yapı tipleridir. Dönemin mimari üsluplarını sergileyen cepheleriyle etkili görünüm sunan han - pasajlar, lüks mağaza ve dükkanlar 19. yüzyıl Beyoğlu'sunun önemli yapı tipleri olmuştur. Okullar, kültür merkezleri, tiyatrolar bölgede eğitim ve kültüre verilen önemin kanıtlarıdır. 19. yüzyılın ortalarından itibaren bölgeye gelen yabancıların konakladıkları oteller, yeni yapı tipi olarak yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Dini mimari örnekler ve elçilikler de önemli yapı türleri olmuştur.

İlk gelişim yıllarından beri gerek fiziksel, gerek sosyal yapısıyla Batı Avrupa kentlerine benzeyen Pera bölgesi, 19. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde hala düzenli bir belediye örgütüne sahip değildi. Aralık 1857'de İntizam-ı Şehir Komisyonu İstanbul'u 14 belediye dairesine ayırmıştı. Gerçekte Fransa ve Paris'e olan özentisi ve Paris'teki en seçkin semt belediyesinin aynı adı taşımasından ötürü Beyoğlu ve çevresi Altıncı Daire-i Belediye olarak kabul edilmişti. Nüfusun fazlalığı, binalarının itinalı oluşu, sakinlerinin Avrupa bağlantılı olması dolayısıyla uygulamaya buradan başlanmıştı. 1857-1866 yıllarında Latin mezarlığı Şişli'ye aktarılmış, yerine Beyoğlu'nun ilk parkı yapılmıştır. Ayrıca yollar onarılmış, kagir binalar teşvik edilmiş, ilk kadastro çalışmaları yapılmış, bölgenin haritası çıkarılmış ve sağlık hizmetlerine ağırlık verilmiştir. 1864'te aydınlatma işleri yapılmış, 1865 yılında da ilk mezbaha kurulmuştur. Bu ve benzeri uygulamalar Altıncı Daire'nin, günümüz Beyoğlu'sunda hala korunulan uygulamaları olmuşlardır (Akın, 1994).

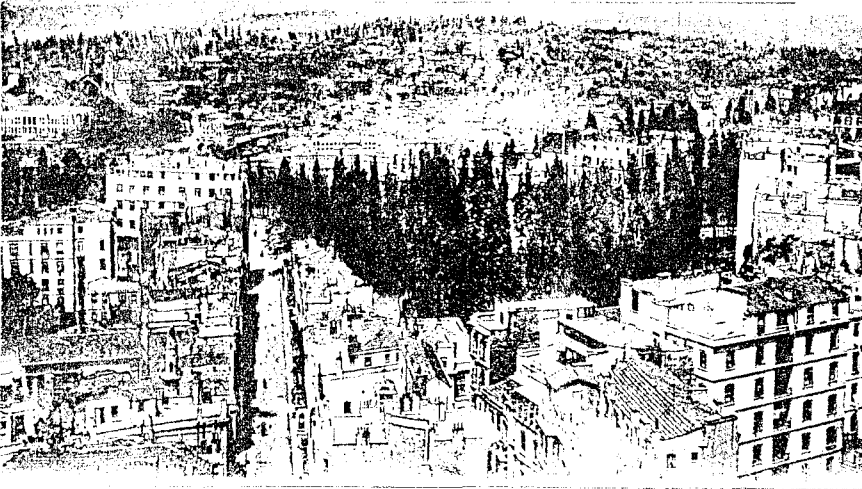
Şekil 2. 17 Galata, Godeffroy, 1891 (Alman Arkeoloji Enstitüsü)

2. 2. 4 20. yüzyılda Beyoğlu

Beyoğlu bu yüzyılda ilerleyerek Maçka, Nişantaşı, Şişli ve Bomonti üzerinden Levent'e doğru uzanmıştır. Tünel-Şişli doğrultusunda çalışan tramvay, Kurtuluş, Beşiktaş, Maçka'ya kadar genişlemiştir. Bölge eğlence ve alışveriş merkezi, Avrupa düzeyindeki otel ve restoranlarıyla turistik merkez haline dönüşmüştür.

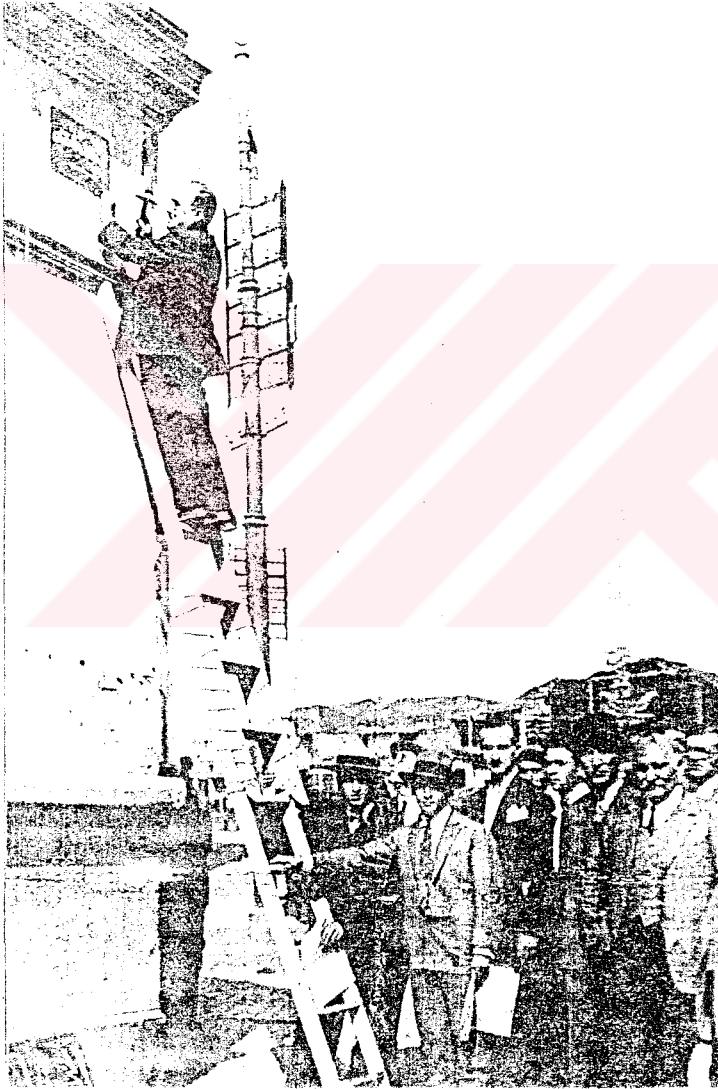
19. yüzyıldaki Neo-klasik üslup terkedilerek yerini Art-Nouveau' ya bırakmıştır. Yüzyıl başında Beyoğlu'nun pastane, lokanta ve eğlence yerleri sayılarında artış olmuştur. Beyoğlu kentin eğlence merkezi olmakla beraber, aynı zamanda burjuva topluluğunun alışveriş ve ticaret ihtiyacını karşılıyordu. Siyasi politikadaki değişimler Avrupa medeniyetinin hedef alınması ve halkın düşünce yapısındaki değişiklikler sonucunda Beyoğlu el üzerinde tutulan bir yer haline gelmiştir. Aynı doğrultuda hareket eden sanatçı ve edebiyatçılarımızın, Cumhuriyet'le beraber yeni adını alan cadde üzerindeki kafelere devam etmeleri bölgeyi sanat merkezi haline getirmiştir.

20. yüzyılda Beyoğlu' nda Galatasaray ile Taksim arası önem kazanmıştır. Yörede bulunan bahçeli konakların apartmana dönüşmesi, bölgenin gelişmesini sağlamıştır. Daha yeni ve daha çağdaş binaların yapılmış olması ve yeni açılan kahvehane ve lokantaların, çeşitli eğlence merkezlerinin bu bölgeyi tercih etmeleri, caddeyi Beyoğlu'nun en çok tutulan yöresi durumuna getirmiştir.

Resim 2. 3 I. Dünya Harbi sırasında Beyoğlu semtinden bir görünüş (Duhani, 1968).

I. Dünya Savaşı akabinde imzalanan Mondros Antlaşması'ndan sonra müttefikler hiç bir engelle karşılaşmadan İstanbul'a girmişlerdi. Beyoğlu'ndaki alışılan yaşam şekli artık yerli halkın değil, müttefiklerin yaşam şekli olmuştu. Müttefiklerle iyi ilişkiler kurmayı amaçlayan dernekler oluşturulup, gece yaşamı canlı tutuldu. İşgal kuvvetleri 1922'de şehri terkedince o zamana kadar "Grand Rue de Pera", "Cadde - i Kebir", "Beyoğlu Caddesi" diye bilinen cadde, "İstiklal Caddesi" olarak adlandırıldı (Armutoğlu, 1985).

Resim 2. 6 "Cadde-i Kebir" adı "İstiklal Caddesi" levhası ile değiştirilirken (Gülersoy, 1987)

Beyoğlu'nun gelişimini hazırlayan en önemli etken; şüphesiz Avrupalılar'a tanınan haklardı. Cumhuriyet'in ilanı ile kapitülasyonların kaldırılıp, yabancı şirket, sanayi ve bankacılığın ulusallaştırılması, ekonominin, dışa bağımlılığın azaltılması ve desteklenmesi Beyoğlu'nun çehresini etkilemiştir. Zamanla Avrupalı azınlığın yıllardır süren etkisi azalmış ve ortadan kalkmıştır. Bu durum, yabancı mal tüketimini teşvik eden bölge tüccar ve esnaflarının çalışma alanını daraltmıştır. Yabancı malların ithalinin kısıtlanması, Avrupa kökenli malların sergilendiği bir zamanların gösterişli pasajlarını sömüklemiştir. İş sahipleri çalışma alanlarını değiştirmiş veya tümüyle terketmişlerdir. Zamanla değişen sosyal yapı günlük yaşamı kolaylaştırmaya yönelmiştir. Bu da modern yapı talebini doğurmuş; çok katlı apartmanlaşma artmıştır.

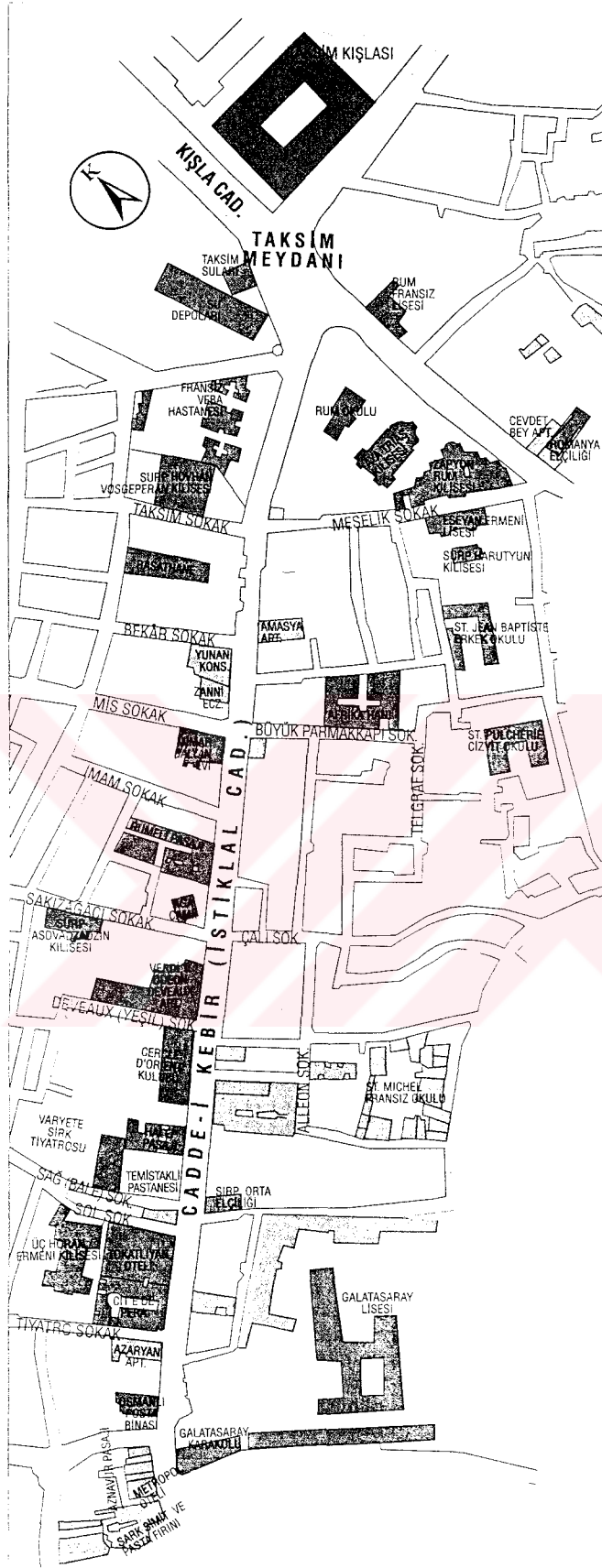
Resim 2. 5 Döneminin Avrupa metropollerinden biri olan Galatasaray (Gülersoy, 1987)

Cumhuriyet döneminde, 1950 yıllarına kadar yabancılardan ve onlar için çalışan azınlıklardan boşalan yerleri, yeni yetişen Türk işadamları ve Beyoğlu yakasını kentin çağdaş semti bilen aydın Türkler doldurmuştu. Bölge, sinema, tiyatro, lokanta, pastahane, sanat galerileri ve lüks mağazalarıyla hala kentin en seçkin semti idi.

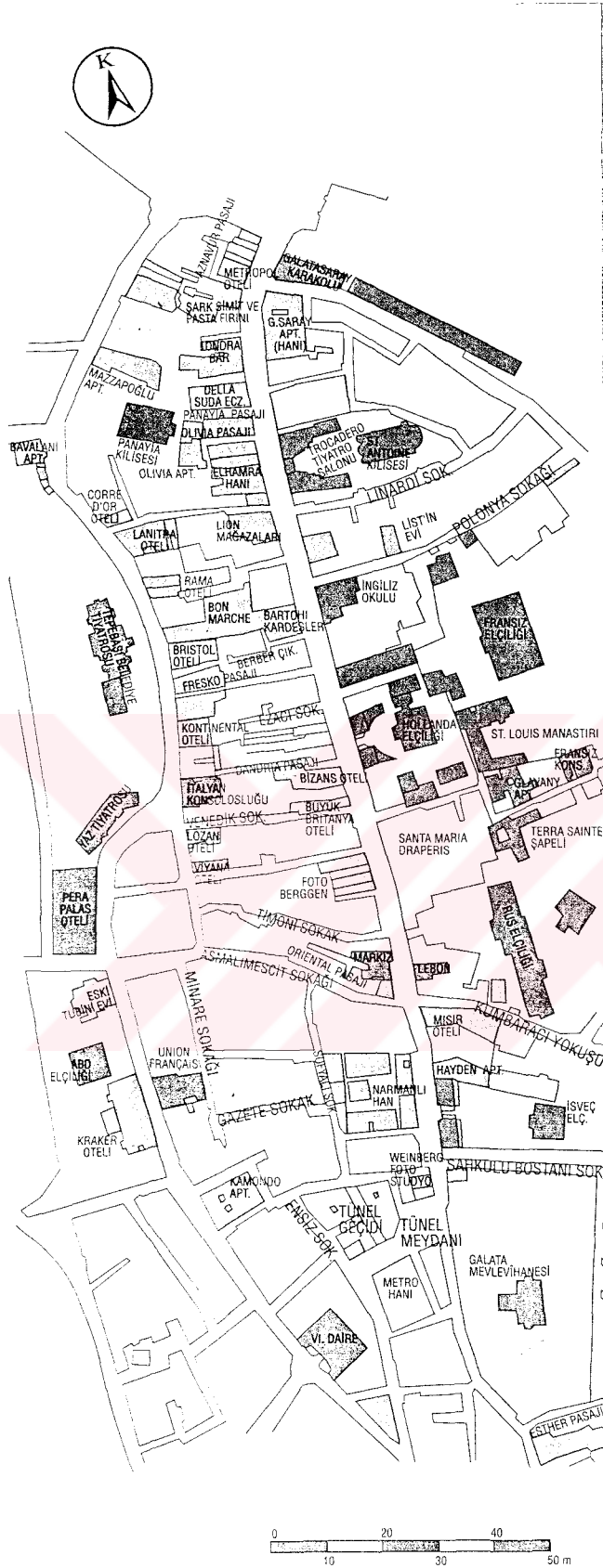
Bölge 6-7 Eylül 1955 tarihinde, Kıbrıs nedeniyle Yunanistan'a karşı yapılan gösteriler sırasında hasar görmüştür. Bu tarihten sonra, azınlıkların elinde bulunan ve daha çok sanat çevrelerinin devam ettikleri, lokal, pastane ve benzeri eğlence yerleri kapanmış, Beyoğlu eski değerini kaybetmiştir (Soysal, 1984). Kırsal göç ve hızlı kentleşme sonucu İstanbul'un aşırı büyümesi, yeni semtlerin gelişmesi, eğlence kuruluşlarının, ticaretin ve zengin ailelerin yeni gelişen alt merkezlere dağılımı ve toplumun kültürel değişimi Beyoğlu'na olan ilgiyi azaltmıştı. Sonuçta da pekçok yer kapatılmış, belki ilgisizlikten yanmış, yerlerine işhanı gibi daha ticari binalar yaptırılmak için yıkılmıştır.

Cumhuriyet döneminde yabancı kaynaklı malların ithali ve yabancı asıllı örgütlerin çalışmalarının kısıtlanıp, yasaklanması, yerli mallara yönelik özendirme çalışmaları, Beyoğlu'nun ticari yapısına yeni bir boyut getirmiştir. Cumhuriyet dönemiyle gelen yarı devletçi serbest ekonomik düzenin uzantıları olarak kurulan büyük şirketler, bankalar ve ticari kuruluşlar, merkezi iş alanı oluşu nedeniyle bölgede yerleşmeye başlamıştı. Bu sektör zamanla küçük mağaza ve dükkanları, ticarethaneleri, konut alanlarını yavaş yavaş silmeye başlamıştı. Konut - ticaret dengesi, yüksek kiralar nedeniyle ticaret yönüne kaymış, ticarethaneler konut olarak kullanılan binaların üst katlarına taşınmıştı. Sonuçta Beyoğlu'nun özgün çehresine uygun düşmeyecek çok katlı binalar yapılmış, bölge iş muhiti görünümüne bürünmüştü. Böylece, Beyoğlu'nda diğer fonksiyonların yanısıra baştan beri mevcut olan konut bölgesi olma özelliği yok olmaya başlamıştı. Konut fonksiyonu da zamanla Maçka, Nişantaşı, Şişli gibi yakın semtlere taşınmıştır.

1970'lerden sonra sinemalara her türlü film gösterme hakkının verilmesi, caddenin kullanımını tümüyle değiştirmişti. Trafiğin tek yönlü oluşu, trafik tıkanıklığını bir ölçüde gidermekle beraber Taksim'den Tünel'e ulaşılabilirliği azalttığı için bu çevrede çöküntü alanı yaratmış ve eskiden Beyoğlu'nda görülmeyen imalathanelerin ve ucuz mal satan mağazaların sayısı artmıştır.

Şekil 2. 18 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başında Beyoğlu, Taksim-Galatasaray arası
(Akin, 1994)

Şekil 2. 21 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başında Beyoğlu, Galatasaray-Tünel arası (Akın, 1994)

Hala bazı lüks mağazaların İstiklal Caddesi'ni terketmeyişi ve yoğun bir trafik aksı üzerinde oluşu eski düzeyde olmasa bile Beyoğlu'nun canlılığını korumasını sağlamaktadır. Bununla birlikte pekçok bina boş durmakta ya da atölye olarak kullanılmaktadır.

Beyoğlu'ndaki mimari çehre, ekonomik ve sosyal yapıdaki değişimin içiçe girmesiyle bozulmaya başlamıştır. 19. yüzyıldan beri duran birçok binanın değerleri bilinmediği gibi, bu binalar yeni şartlara uygun mekanlar yaratmak için yok edilmişlerdir.

3. PASAJLAR

Fransızca kökenli bir terim olan “pasaj”, batılılaşma sonucu dilimize girmiş, yaygın olarak kullanılmıştır. İsmi nin sıkça kullanımı yanında pasajlar yapı türü olarak da yine batılılaşma etkisiyle dönemin tercih edilen yapı türleri arasında olmuştur.

Pasajlar, hanların veya büyük apartmanların zemin katlarında açılan, iş ve alışveriş merkezi olarak kullanılan; caddeleri ya da sokakları birleştiren ve kimileri “galeria” tarzında olan dükkanlı geçitlerdir (Yeltin, 1985).

Klasik dönem Osmanlı Mimarisi’nde üstü açık ya da kapalı arastalar, arasta benzeri bedestenler, nasıl özel ticaret yapılarını oluşturuyorsa, pasajlar da, döneminin öncelikle ticari amaç gözetilerek yapılmış yapılarıydılar. Pasajları eski arasta ve bedestenlerden ayıran temel fark; pasajların bir kısmında alışveriş yeri olarak kullanılacak dükkanlardan başka, büro ya da ikamet için kullanılacak mekanların var olmasıdır. Büro ya da konut bölümlerine sahip pasajların tasarımları da buna göre yapılmıştır. Bütünlüğe sahip pasaj yapılarında, pasajların özellikle caddeye bakan ana cephesine, içte de dükkanların üst taraflarında kalan katların yüzeylerine önem verilmiştir (Cezar, 1991).

Pasajların bazılarının üstü açık olup, eski arastalar gibi daracık bir sokağın iki tarafına dizilmiş dükkan topluluğu halindedirler. Böyleleri, genellikle tek bir yapı oluşturmazlar. Dükkanların büyüklükleri farklı olduğu gibi kat yüksekliklerinde de farklılıklar görülebilir. Üstü kapalı pasajlarda, pasajı meydana getiren yapı kolları arasındaki geçişlerin üzerleri kapatılmıştır. Tek bir yapıdan da oluşabilmektedirler. Yarı kapalı pasajlarda, genellikle pasaja giriş bölümleri koridor şeklinde planlanmış, bu mekanların üzerleri kapatılmıştır. Koridorlar üzeri açık ortak bir mekana ulaşmaktadırlar. Bazı pasajlarda bu alan geniş bir avlu şeklinde tasarlanmıştır.

Pasajlar, genellikle iki ya da daha çok cadde veya sokak arasında geçiş sağlayan yapı türleri olmuştur. Bu özellikleri doğrultusunda pasajların geçiş türlerine göre ayrımları yapılabilir. Bu farklılıklara göre caddeden verilen geçişle yapı içinde dağılım gösteren tek bir girişli ya da

girişle paralel cadde veya sokağı bağlayan, iki girişli “T” geçitli birimler bir tür olarak ayrılabilir. Başka bir tür ise girişle dik ya da dike yakın konumda bulunan cadde veya sokağı birleştiren, iki girişli “L” geçitli birimlerdir. Bu türlerin dışında üçüncü tür olarak da paralellerindeki cadde veya sokak ile bir üçüncü sokağı birleştiren, üç girişli “T” geçitli birimleri sayabiliriz.

3. 1 Beyoğlu Pasajları

Beyoğlu'nun Pera olduğu yıllardaki yaşantısında özel yeri olan pasajlar, Beyoğlu içinde korunulması gerekli tarihi eserlerdir.

Beyoğlu 19. yüzyılda, Levantenlerin ve İstanbul'da bulunan Avrupalılar'ın yaşadığı bir semt görünümündeydi. Beyoğlu'nda zamanla oluşan fiziksel çevrede, yığılan nüfusun ve ekonominin spekülasyon baskısını karşılamak üzere yüzyılın ortalarında, kagir yapıların çokluğu ve batıya yönelik ilişkilere yatkın olan bu bölgede yapılar yenilenmiş, çok katlı binalar gelişmiştir. En yaygın batılı ayrıntılar, işlev farkı gözetmeksizin han ve pasaj tipi ticaret yapılarında görülmüştür. Batılılaşma hareketleri ile İstanbul'a gelen yeniliklerden biri olan ve yeni bir yapı türü olarak 19. yüzyıldan itibaren kendini göstermeye başlayan pasajlar 1950'lere kadar parlak bir devir sürdürmüşlerdir (Yeltin, 1985).

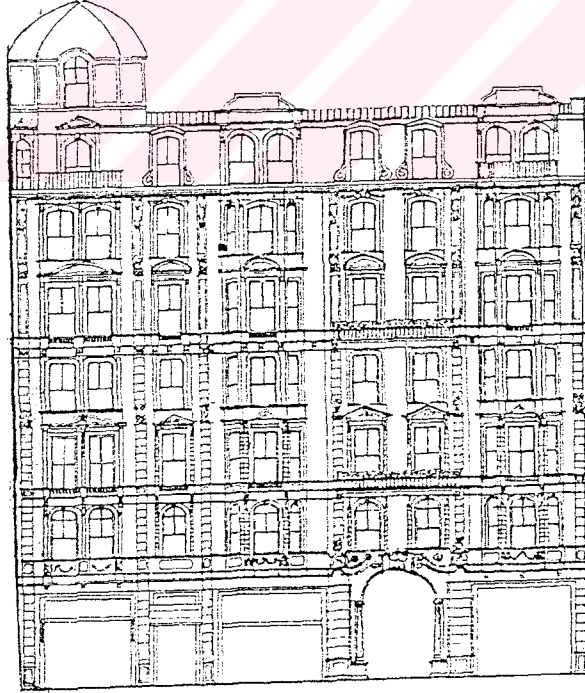
Beyoğlu pasajlarının çoğu Avrupalı benzerleri gibi binaların içinde, iki ya da daha çok sokağı bağlamaktadırlar. İşlevinden, üslubuna kadar aynı olan pasajlar, yapıldıkları dönemlerin ticaret hayatında önemli bir yer tutmuş, daha sonraki yıllarda özellikle Cumhuriyet'in ilanından sonra ithal malların kısıtlanması ile özelliklerini yitirmeye başlamışlardır. Zamanla yüklendiği fonksiyonların arasına lokanta, kafe, pastahane, birahane gibi yerler katılmıştır. Çoğu 19. yüzyılda yapılmış, dönemin çizgilerini ve yaşama biçimlerini yansıtmış pasajların bir kısmında alışveriş yeri olarak kullanılacak dükkanlardan başka, büro ya da ikamet için kullanılacak kısımlar da bulunmaktadır. Beyoğlu pasajlarının diğer önemli özelliği de caddenin yaya ulaşımında etkin bir rol oynamalarıdır. Yayalaştırılan İstiklal Caddesi, zaten yaya yolu olan pasajların değerini daha da arttırmıştır.

Beyoğlu'nda bulunan pasaj ve geçitlerin inşaat sonucu yok olup yapıları tümünden değiştirilenleri dışında hemen hepsi yapıldıkları dönemlerdeki görünümelerini aynen yansıtmaktadırlar. Günümüzde, bunlardan pek azında alışveriş işlevi sürdürülmektedir. Çoğu imalathane, depo, işyeri haline gelmiş olup, kullanılmaz derecede tahrip edilmişlerdir.

1960'lardan sonra, Şişli, Osmanbey, Nişantaşı gibi gelişen ve üst ekonomik katmanlara hitap eden semtlerde yeni pasajlar yapılmıştır. 1970 ve 1980 yıllarından sonra da, çeşitli yerlerde, tek kat üzerine, iki tarafında dükkanlar olan ve geçit işlevli pasajların yerini, birkaç kat üzerine kurulu büyük kompleksler almıştır (Armutoğlu, 1985).

Yukarıdaki genel bilgiler dışında, İstiklal Caddesi üzerindeki pasajların incelenmesi Taksim'den Tünel'e doğru sırayla yapılmış ve aşağıda sunulmuştur.

3. 1. 1 Rumeli Pasajı

Şekil 3. 2. Rumeli Pasajı'nın İstiklal Caddesi cephesi (Dökmeci, 1990)

Ağa Camii ile Mahyacı Sokakları'na açılan Rumeli Pasajı üç girişe sahiptir. Pasaj içi geçiş kolları "T" şeklindedir. Ragıp Paşa tarafından yaptırılan bina, Neo-klasik üsluptadır. Pasaj, altı katlı olarak inşa edilmiştir. Pasajın ana cephesi İstiklal Caddesi üzerinde olup, cephede yoğun Barok ve Ampirik süslemeler görülmektedir. Pasaj koridorları galerili olup, çatıdan ışık almaktadır. Üst katların galeriye açılan pencereleri vardır. Pasajın zemin katı alışveriş, üst katları büro olarak kullanılmaktadır (Gültekin, 1996).

Resim 3. 1 Rumeli Pasajı (Cezar, 1991)

Resim 3. 2. Rumeli Pasajı'nın İstiklal Caddesi giriş kapısı (Cezar, 1991)

3. 1. 2 Anadolu Pasajı

Şekil 3. 3 Anadolu Pasajı'nın İstiklal Caddesi cephesi (Dökmeçi ve Çıracı, 1990)

Çiçek Pasajı'nın karşı sırasında, Taksim'e doğru gidişte sağ kolda bulunan pasaj, binasının bütünü ile önemli bir pasajdır. II. Abdülhamid'in mabeyncisi Ragıp Paşa'nın sahip olduğu üç iş hanından biridir. Pasaj bu iş hanının zemin katını oluşturmaktadır. 1900'lerin başında yaptırılan pasajda Neo-klasik üslubun çizgilerini görebilmek mümkündür. İlk yapıldığında pasaj kısmı açık olan binanın üstü sonradan kapatılmıştır (Armutoğlu, 1985).

Resim 3. 3. İstiklal Caddesi no: 201-211, Anadolu Pasajı

3. 1. 3 Çiçek pasajı

Şekil 3. 4 Çiçek Pasajı'nın İstiklal Caddesi cephesi (Dökmeci ve Çıracı, 1990).

Pasaj, İstiklal Caddesi'nin Galatasaray'a yakın bölümünde, caddenin Sahne Sokağı ile kesiştiği köşede yer alır. 1870 Beyoğlu yangını öncesinde Naum Tiyatrosu'nun bulunduğu yerde inşa edilen pasajın yapım yılı 1876'dır.

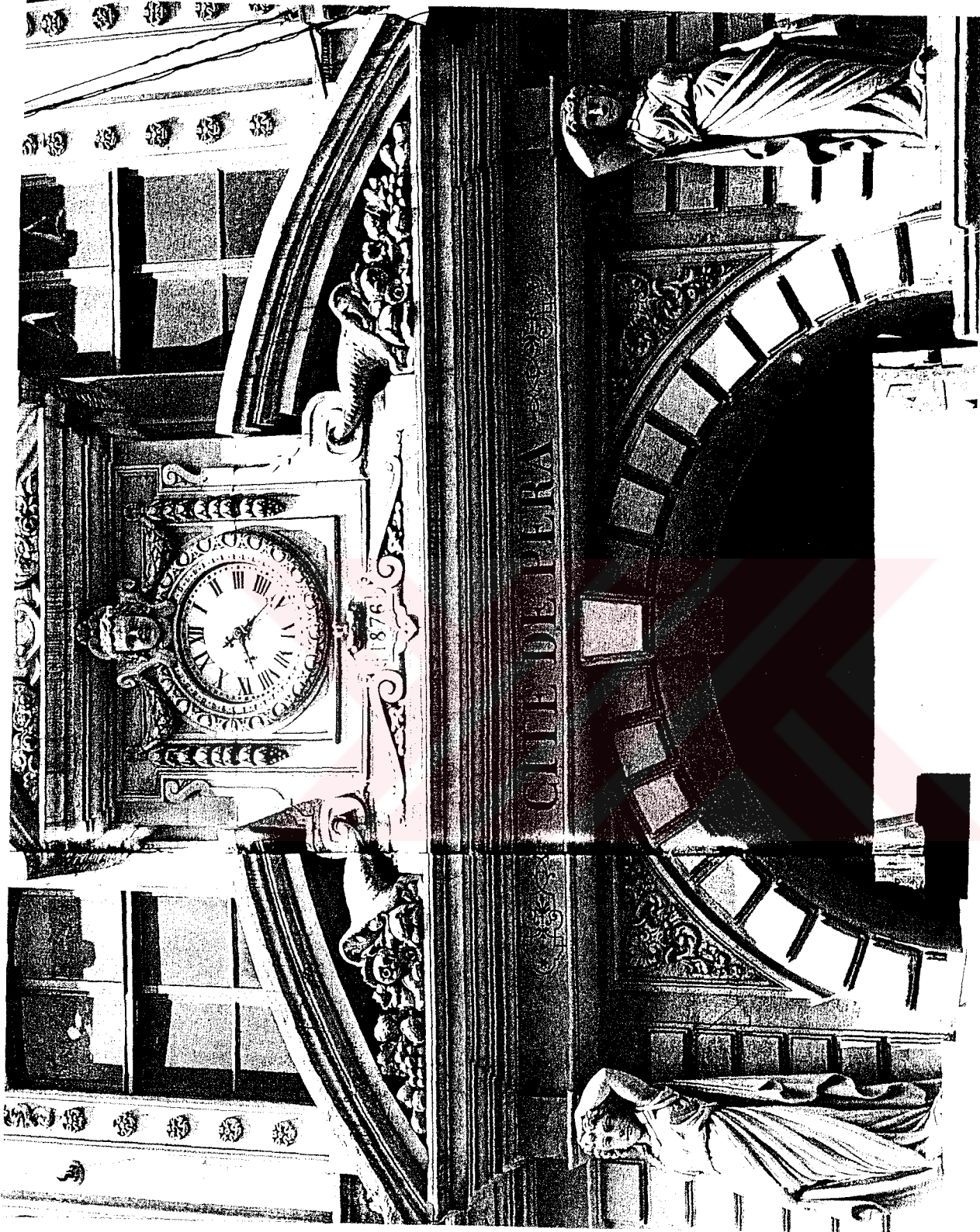
Tiyatronun 5 Haziran 1870 tarihli büyük Beyoğlu yangınında yanmasından sonra, aynı alan üzerine yeniden tiyatro yapılması düşünülmüş, fakat Grand Rue de Pera'nın genişletilmesi çalışmalarından dolayı bu plan gerçekleştirilmemiştir. Ağustos 1873'te dönem bankerlerinden Hıristaki Zagafos Efendi tarafından satın alınan arsa üzerinde bugünkü Çiçek Pasajı

yapılmıştır (Üsdiken, 1994). Zengin tüccar Hıristaki, binayı “Cite de Pera” olarak nitelemiş, ama uzun yıllar “Hıristaki Pasajı” diye adlandırılmıştır. Mütareke yıllarında sokakta çiçek satan Rus kızlar, işgal güçlerinin askerlerinden çekindikleri için pasaja gelip, çiçeklerini burada satmaya başlamışlardır. Çiçekçilerin sayısı zamanla artmış, pasaj “Çiçek Pasajı” adını almıştır (Mutlu, 1997).

1876’da tamamlanmış pasaj, eklektik üslupta yapılmıştır. Gösterişli cephe mimarisine sahip pasajın mimarı Cleanthy’dir. Pasajda yapıldığı dönem, 24 dükkan ve 3 kapısı olan apartmanlarla, 18 daire bulunmaktaydı. Pasajın, biri İstiklal Caddesi’nden, diğeri Sahne Sokak’ından bağlanan iki koridoru bulunmaktadır. Bu koridorlar birbirlerine dik açı ile bağlanmakla beraber benzer örneklerine göre daha genişler. İki koridorun birleştiği yerdeki daireselleşme ve böylece o noktada bir meydanlaşma ortaya çıkmıştır. Han, kagir duvarlı, döşemeleri tonoz ve putrelli, volta tipinde bir yapıdır. Bir bodrum, bir zemin, bir asma kat ve bir geri çekilmiş çatı katından ibarettir. Pasaja, İstiklal Caddesi cephesi üzerindeki kapıdan girilmektedir. Bu giriş, bina cephesinin simetri eksenidir. Cephede karyatid sütun halinde iki kız heykeli ilgi çekicidir (Resim 3. 4). En üst kat, orta bölümüne yerleştirilmiş saatin üstünde, cumba halindeki çıkıntıların cephe pencerelerinin tepelerinde de insan başı figürler vardır. Pasajdaki yoğun süslemeler, iç ve dıştaki hareketli mimari düzenlemelerle, 19. yüzyıl ekletizminin hem mimari çizgilerde, hem de süslemelerde, aşırıya kaçarak uygulanışını gösteren tipik fakat sempatik bir örnektir (Cezar, 1991).

Handa 10 Mayıs 1978 yılında meydana gelen çökmede ana giriş ve pasajın sağ tarafındaki kısım yıkılmıştır. Bina, on yıl kadar bakımsız kaldıktan sonra İstanbul Belediyesi’nin ve Çiçek Pasajı’nı Yaşatma ve Güzelleştirme Derneği’nin katkılarıyla özgün durumuna uygun olarak restore edilmiştir (Armutoğlu, 1985).

Beyoğlu’nun en bildik yapılarından olan pasaj, günümüzde eğlence fonksiyonuna hizmet veren lokanta ve birahaneleriyle, İstanbulluların gönlündeki yerini hala korumaktadır

Resim 3. 4 Yoğun süslemelere sahip pasajda, cephede karyatid sütun halindeki kız heykelleri ilgi çekicidir (Cezar, 1991).

Resim 3. 5 Pasajda koridorların üstlerinin galerili ve açık oluşları, pasajın içersinde gerçekleşen geçişin, avlulu bağlantı tipinde olmasını gerektirmektedir (Gültekin, 1996).

3. 1. 4 Aznavur Pasajı

Şekil 3. 5 Aznavur Pasajı'nın İstiklal Caddesi silueti

Aznavur Hanı'nın altında, hanın inşaatının bitmesinden bir süre sonra açılan Aznavur Pasajı, İstiklal ile Meşrutiyet Caddeleri'ni bağlamaktadır. Mimarı kesin olarak bilinmeyen pasaj Art Nouveau etkiler taşımaktadır. Üst katları büro, pasaj katları düğmeci ve manifaturacı olan pasaj 1993 yılında geçirdiği restorasyon ile kültür merkezi haline dönüştürülmüştür. Üst katlar sonradan yapılmıştır. Pasajın tüm katlarında çeşitli sanatlara ait dükkanlar yer almaktadır. Ancak Meşrutiyet Caddesi'ne açılan geçiş bu kez kaldırılmıştır (Mutlu, 1997).

Resim 3. 6 Aznavur Pasajı

3. 1. 5 Hacıpulo Pasajı

Rum M. Hacıpulo'nun adını taşıyan Hacıpulo Pasajı bölüm 4'te ayrıntılı olarak incelenmiştir.

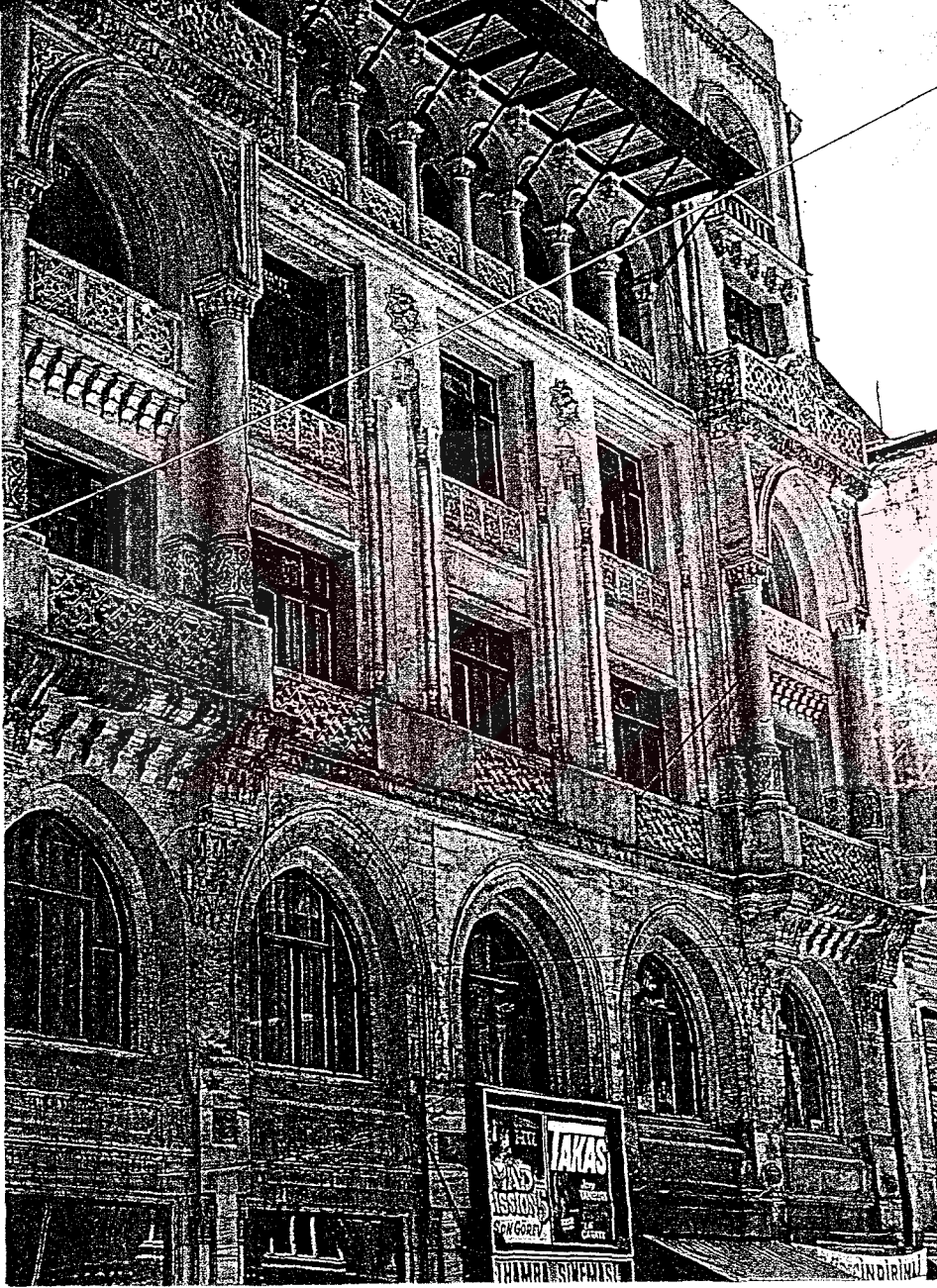
3. 1. 6 Elhamra Pasajı

Şekil 3. 6 Elhamra Pasajı'nın İstiklal Caddesi cephesi (Dökmeci ve Çıracı, 1990)

Giustiani Barthelemi'nin tiyatrosu ile Palais de Cristal'in yerinde yükselen, şimdiki Elhamra Pasajı 1924'te hizmete girmiştir. Tam bir geçit olmayan yapı, içinde bulunan dükkanlara ve sinemaya girişin yer aldığı koridoru ile pasaj niteliği taşımaktadır. Osmanlı Mimarisi detaylarını ve bezemelerini yansıtan bu kagir, Neo-klasik yapının dış cephesi, zemin ve üzerindeki beş kattan oluşmaktadır. Üst katları işyeri olarak kullanılan bina oldukça bakımlı

bir durumdadır. Pasajda yer alan en kötü unsur, bir zamanların en lüks sinemasının bugün kalitesinden çok şeyler yitirmiş olmasıdır. (Yeltin, 1985)

Resim 3. 7. Elhamra Pasajı (Cezar, 1991)

3. 1. 7 Suriye Pasajı

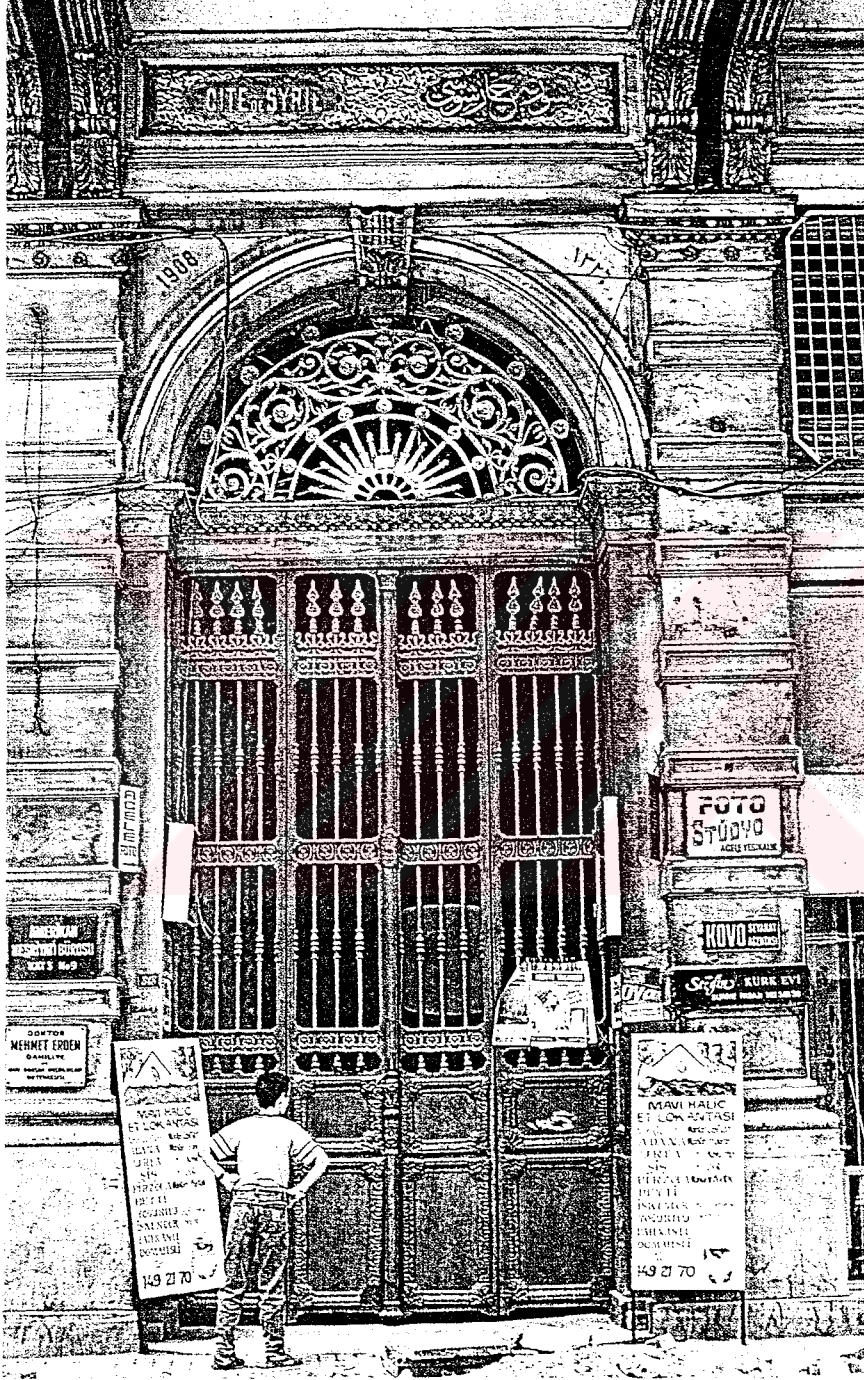
Şekil 3. 7 Suriye Pasajı'nın İstiklal Caddesi cephesi (Dökmeci ve Çıracı, 1990)

Caddedeki girişi ile yanındaki iki sokağa açılan Suriye Pasajı 1908 yılında yapılmıştır. Kagir olan yapı altı katlıdır. Pasaj birimlerini oluşturan bloklar balkon şeklindeki geçişlerle birbirlerine bağlanmışlardır. Pasajın caddeye bakan kısmı, pencere üstlerinde alçak kabartma halinde süslemeler ve üst katta çatı konsol dizisine sahip yapısı ile dikkat çekmektedir.

Binanın genelinde göze çarpan Neo-klasik üslubun yanısıra eklektik çizgilere de rastlanılmaktadır. Eski Santral Sineması'nı bulunduran pasajda şu an sinema bulunmamaktadır. (Mutlu, 1997)

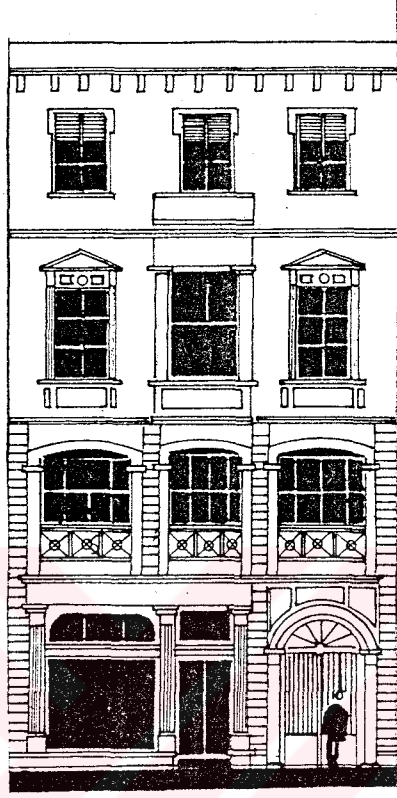

Resim 3. 8. İstiklal Caddesi no: 348, Cite'de Syrie "Suriye Pasajı" (Cezar, 1991)

Resim 3. 9. Suriye Pasajı'nın girişindeki kitabe: "Cite'de Syrie, 1908 – 1326"

3. 1. 8 Şark Aynalı Pasajı

Şekil 3. 8 Şark Aynalı Pasajı'nın İstiklal Caddesi cephesi (Dökmeci ve Çıracı , 1990)

1840 yılında yapıldığı tahmin edilen bina, Beyoğlu'nun bilinen en eski pasajıdır. Asmalımescit Sokak'ın yaya bağlantıları arasındaki avlulu tek bağlantıdır. Dükkanları ayıran kolonlarda ayna kullanıldığı için bu adı almıştır (Gültekin, 1996).

Beyoğlu'nda modern yapılaşmanın başladığı ilk dönemlerde yapıldığı için, plan tipi Tarihi Yarımada'daki Osmanlı hanlarını andırır. Pasaj, iki katlı dükkanlar ve İstiklal Caddesi'ne bakan beşer katlı iki han, Markiz Pastanesi ve imalathanesinden oluşmaktadır (Armutoğlu, 1985). Zemin katı pasaj, üst katları konut ve büro olarak kullanılmaktaydı. Geçit olmanın yanısıra alışveriş merkezi işlevini sürdürmüştür. Pasaja sokak cephesindeki kemerli kapıdan girilmektedir. "T" tipi plan özelliğine sahip binanın cephesi, klasik mimariye uygun olarak

Grand Rue de Pera'nın 5 Haziran 1870'li yangınından etkilenmiş pasaj, bugünkü sahibi tarafından 1970'li yıllarda satın alınmış, eski eser olup yıktırılma kararı verilmediği için korunulabilmiştir (Üsdiken, 1991). Yakın bir geçmiş içerisinde de cephe temizliği yapılarak onarım görmüştür.

3. 1. 9 Patterson Pasajı

Şekil 3. 9 Patterson Pasajı'nın İstiklal Caddesi silueti (Dökmeci ve Çıracı, 1990)

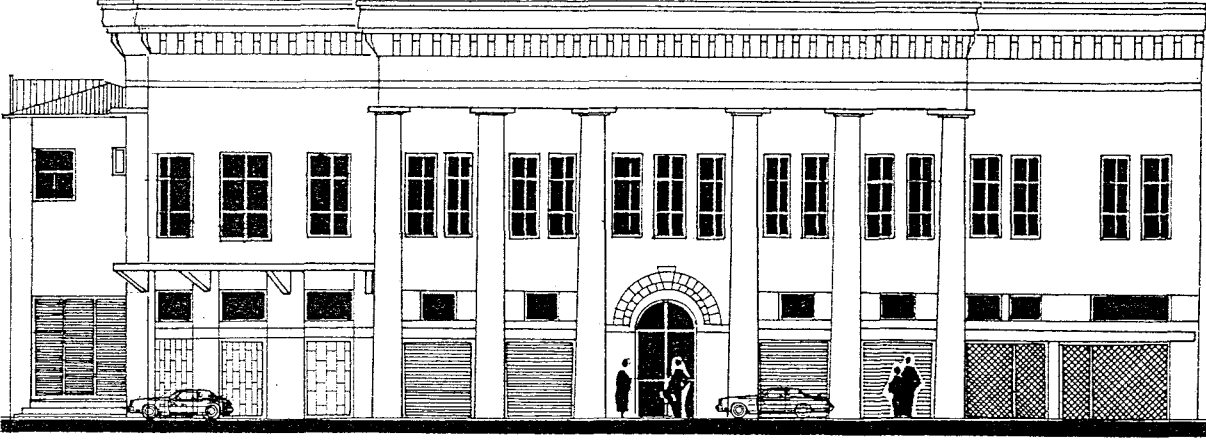
Bugünkü Beyoğlu Kaymakamlığı'nın bulunduğu binanın altında yer alan pasaj, koridor görünümündedir. Yapı, bir bahçeyle ayrılmış olan, bir zamanlar Kumbaracı Ahmet Paşa'nın oturduğu eve bağlanmaktadır (Yeltin 1985).

Pasajın yer aldığı bina Neo-klasik üsluptadır. Yapı zemin kat ve üç normal kattan oluşmaktadır. Silmenin üzerinde yer alan kat, sonradan eklenmiştir. Kat pencereleri her katta değişik karakter göstermektedirler. Pasajın arka cephesi, İstiklal Caddesi cephesine göre daha basit görünümdedir. (Armutoğlu, 1985)

Resim 3. 11. Patterson Pasajı

3. 1. 10 Narmanlı Han

Şekil 3. 10 Narmanlı Han'ın İstiklal Caddesi cephesi (Dökmeci ve Çıracı, 1990)

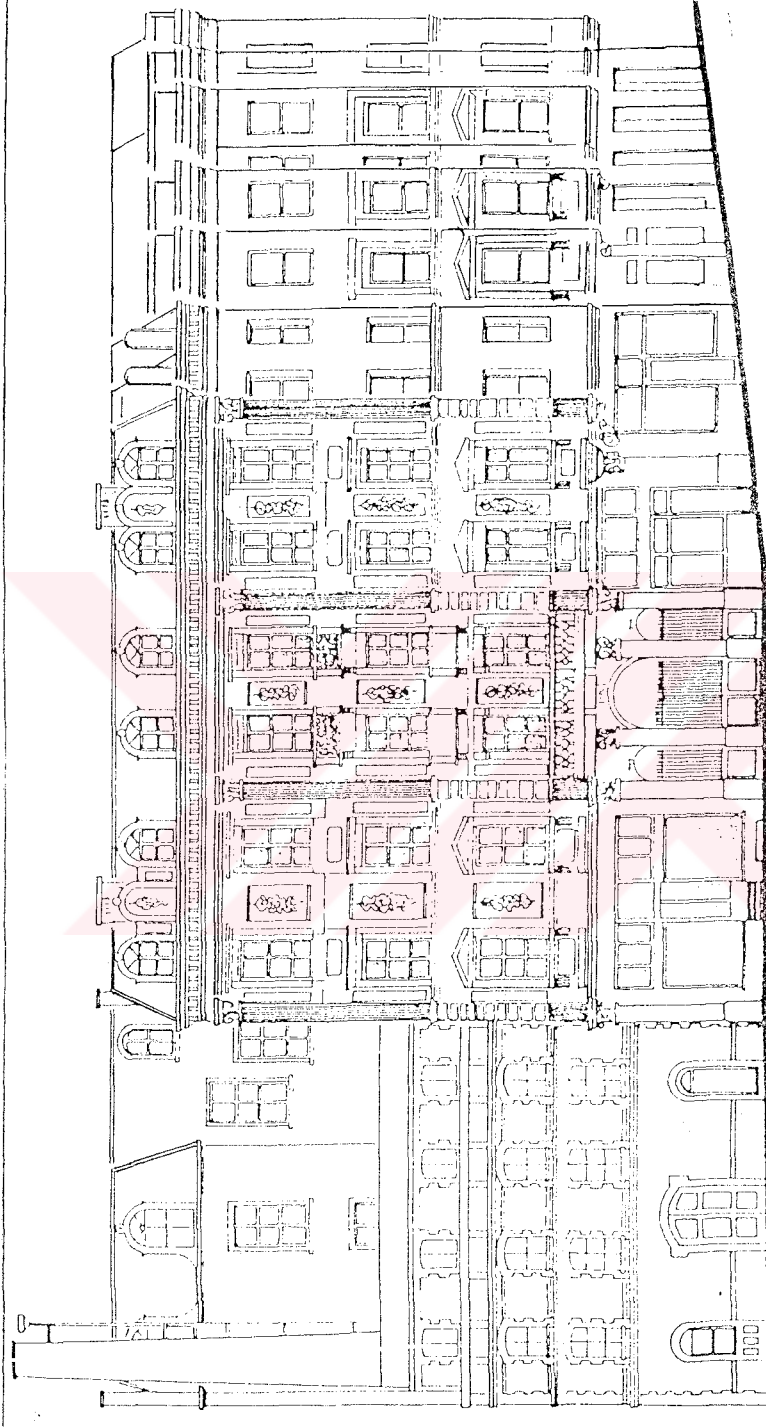
Neo-klasik stili, Beyoğlu'na getiren mimar Fossatiler tarafından yaptırılan han, 19. yüzyılın ilk yarısında inşa edilmiştir. 1831 yangınından sonra yaptırılan, şimdiki Rusya Konsoloslugu'nun eski binasıdır. Yeni bina yapıldıktan sonra, bir süre konsoloslüğün hapisanesi olarak kullanılmıştır (Armutoğlu, 1985). Beyoğlu'nun Tünel Meydanı'na yakın olan bölümünde yer alan yapı, İstiklal Caddesi ile Müeyyet Sokak' ın kesiştikleri köşe üzerindedir.

Beyoğlu'ndaki en geniş iç avluya sahiptir. Hanın avlusuna İstiklal Caddesi üzerindeki kemerli kapıdan girilmektedir. Avluyu çevreleyen yapıların tamamı iki katlı olup, hanın dış görünümü kaleyi andırmaktadır. Yapının sadece ön cephesi süslemelidir. Yan cepheler son derece sadedir. Han; yapının ön cephesindeki yarım sütunlar, alınlıklı pencereler, girlandlı frizler ve abartılmış mimari elemanlarla Neo-rönesans stilinin Türkiye'deki nadir örneklerindedir. Yapının bu özelliği son derece önem taşımaktadır. Haldun Taner'in yazılarına göre eski Beyoğlu' nun tüm karakteristik özelliklerini yansıtan bir cepheye ve avluya sahiptir (Yeltin, 1985).

Resim 3. 12. Narmanlı Han

3. 1. 11 Tünel Pasajı

Şekil 3. 11 Tünel Pasajı meydan cephesi (Gültekin, 1990)

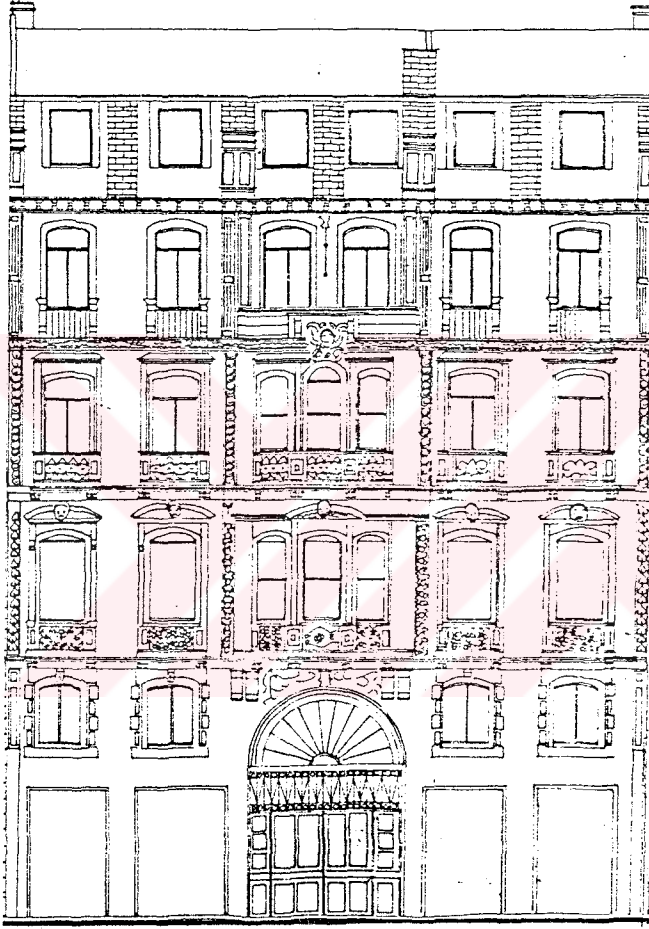
1886'da yaptırılan Tünel Pasajı, Tünel'in hemen karşısında olup, "T" şeklinde pasaj koridoruna sahiptir. Dışarıdan birbirinin aynı gibi görünen üç binadan oluşan yapı, Neo-klasik çizgiler taşımaktadır (Yeltin, 1985). Yapının sokak cepheleri çıkıntılarla zenginleştirilmiştir. Pasaj koridoruna bakan cephelerde sade bir görünüm vardır. İlk metro binasının olduğu alan üzerine yapılmış pasajın üst katları, büro olarak kullanılmaktadır. Pasaj, daha çok sokak niteliği taşımaktadır.

Resim 3. 13 Tünel Pasajı

İstiklal Caddesi üzerinde bugün mevcut olan bu pasajların yanısıra, geçmişte yıkılmış, günümüzde sadece adı ile var olduklarını bildiğimiz pasajlar da bulunmaktadır. Bunlar, Halep Pasajı, Galatasaray Pasajı ve Karlman Pasajları'dır.

3. 1. 12 Halep Pasajı

Şekil 3. 12 Halep Pasajı'nın İstiklal Caddesi cephesi (Dökmeci ve Çıracı, 1990)

Pasaj, 1885 yılında, İstiklal Caddesi üzerinde, Balo Sokak ve Yeşilçam Sokağı arasında kalan yapı adasının ortasında inşa edilmiştir. İlk zamanlar üstü kısmen açık olan pasaja, sonradan Pera Sirki eklenmişti. 1904'te yapılan tadilatla binaya tiyatro yapılmıştır. "Varyete Tiyatrosu" olarak adlandırılan bu tiyatrodaki çeşitli Türk oyuncularını da temsil vermiştir. Yapıldığı dönemlerde Neo-rönesans çizgilere sahip olan bina, 1928'lerde geçirdiği yangınlardan sonra

çok bakımsız kalmış, yapılan restorasyonla yalnızca cephesi korunmuştur (Cezar, 1991). Cephede her katta ayrı bir süsleme tarzının kullanıldığı yapıda, en dikkat çeken figürler, ikinci kat pencerelerinin alınlıklarında bulunan insan başı kabartmalardır.

Resim 3. 14 Halep Pasajı

3. 1. 13 Galatasaray Pasajı

Galatasaray Lisesi'nin yanındaki yapı adası üzerinde, Yeni Çarşı Sokağı'nın köşesinde yer alan pasaj, 19. yüzyılın sonlarına doğru yapılmıştır. Pasaj köşebaşında yer aldığından, içindeki dükkanların çoğunun caddeye açılan cepheleri bulunmaktaydı. Pasajın içinde 16 dairelik bir de apartman yer almaktaydı (Armutoğlu, 1985). Çoğu konfeksiyon fonksiyonlu dükkanlara sahip pasajın yerinde sonraları Yapı Kredi Bankası binası yapılmıştır.

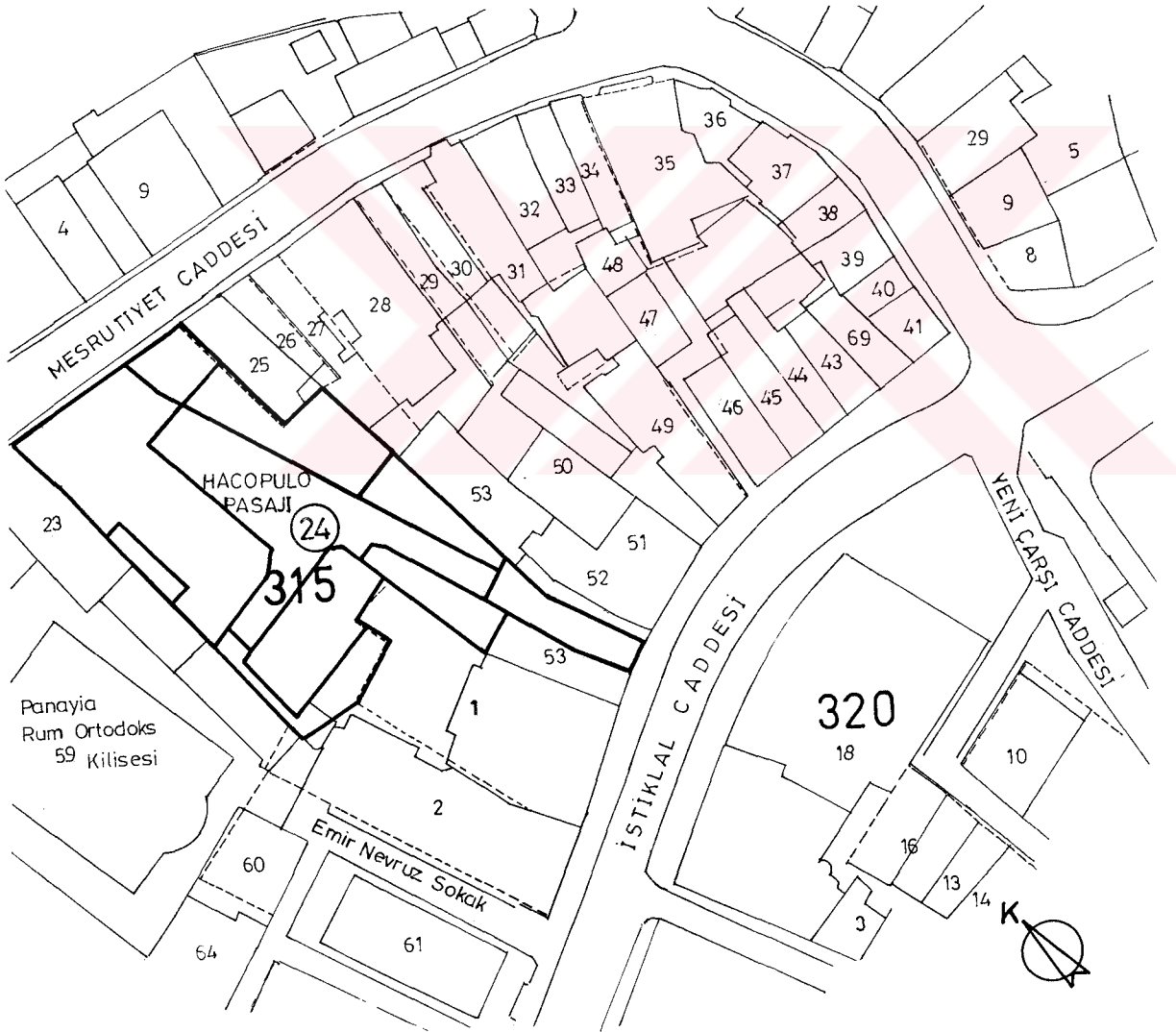
3. 1. 14 Karlman Pasajı

Tünel'den Galatasaray'a giderken sol kolda mevcut pasajlardan biri de Karlman Pasajı'dır. Pasajın önemli bölümünü kaplayan Karlman Mağazası çeşitli giyim eşyasından züccaciyeye varıncaya kadar zengin mal çeşitlerine sahip olup zamanın süpermarketi sayılacak derecede büyüktü. Pasajın yerini Odakule binası almıştır (Armutoğlu, 1985).

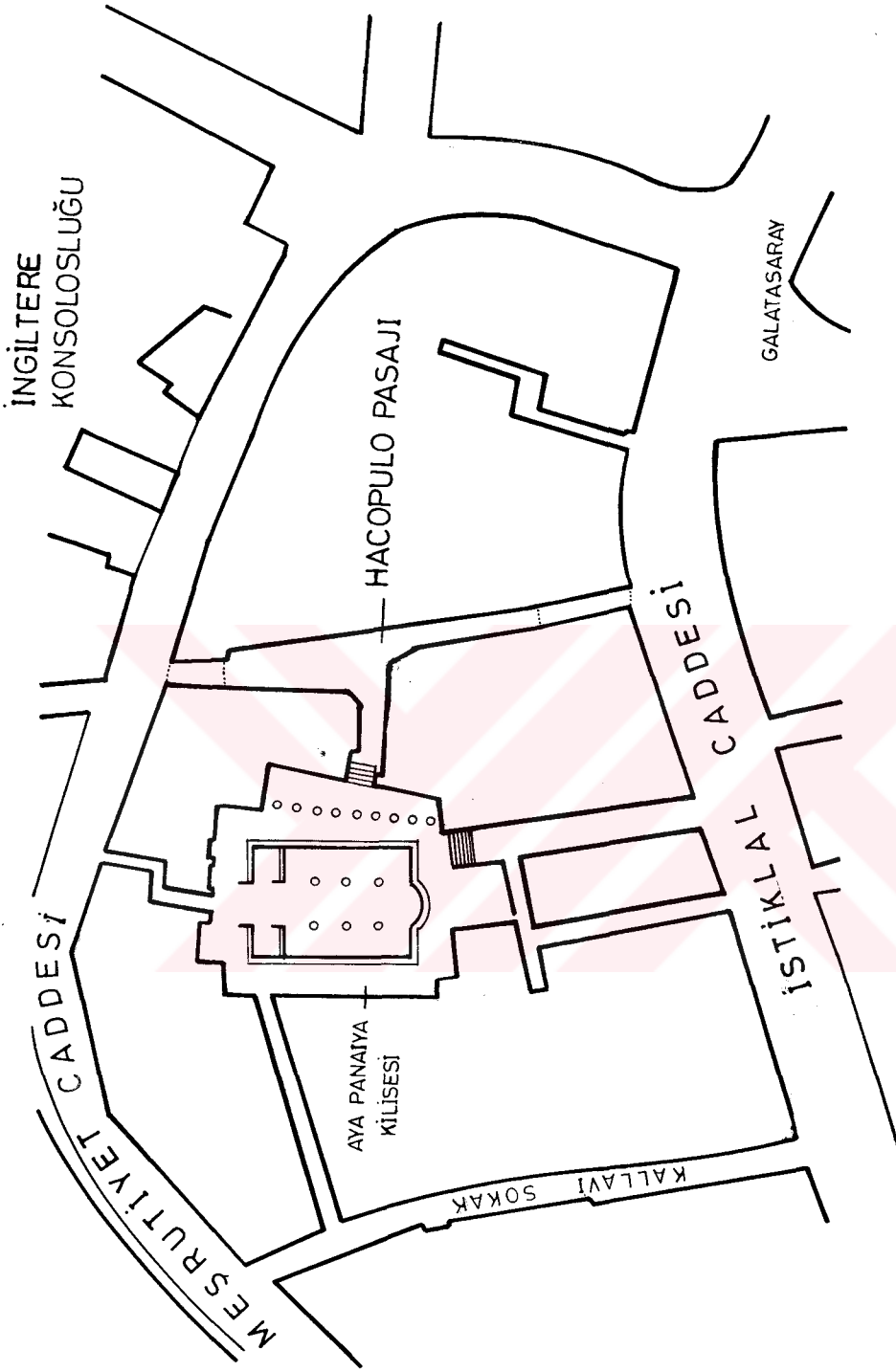
4. HACOPULO PASAJI

4.1 Pasajın Konumu

Beyoğlu ilçesi, Asmalımeccit Mahallesi, 3 pafta, 315 ada, 24 parselde yer alan pasaj (Şekil, 4. 1), İstiklal Caddesi'nin Galatasaray'a yakın olan bölümünde, bugün kesin yeri bilinmeyen "Jeremi" ve "Boğaz" çıkmazlarının arasında kalmaktadır. Meşrutiyet Caddesi'ni İstiklal Caddesi'ne bağlarken Panayia Kilisesi'ne de geçit verir. Bu bağlantılarından dolayı avlulu bağlantılar tipine girer. Tüm Beyoğlu içerisinde İstiklal Caddesi ile paralelindeki ana arteri doğrudan bağlayan tek avlulu bağlantıdır.

Şekil 4. 1 Beyoğlu- 3 pafta, 315 ada

Şekil 4. 2 Pasajın yatay kurgusu ve İstiklal Caddesi-Meşrutiyet Caddesi bağlantısı

4. 2. Tarihsel Gelişimi

Tünel ile Galatasaray arasındaki en eski pasajlardandır. Adını ilk sahibi kentin zengin tüccarlarından M. Hacıpulo'dan alan pasajın, 1850'li yıllarda yapıldığı sanılmaktadır (Üsdiken, 1991). İstiklal Caddesi yönündeki avlu giriş kemerini üzerindeki kitabede ise 1871 tarihi görülmektedir (Bayazoğlu, 1991), (Resim 4. 1). Bu iki tarihten hangisinin pasajın gerçek yapım tarihi olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Yapıda görülen yapım malzemesi farklılıkları sonucu dönem farklılığı olduğu görülmektedir. Bu nedenle yapının 1850'de yapılmaya başlanılıp, son halini 1871 yılında aldığı düşünülmektedir. Nitekim 15 Nisan 1871 tarihli "La Turquie" dergisinde pasajın açılış tarihi verilmekte, ayrıca bölgenin tanınmış tüccarı olan Hacıpulo'ya ait olan bu pasajın ve üstündeki konutların, çok yüksek kiralara rağmen hemen tutulmuş olduğu belirtilmektedir (Akın, 1998).

Resim 4. 1 Pasajın İstiklal Caddesi yönündeki avlu giriş kemerini

Pasajın tapu kaydına göre bilinen resmi sahibi Yunan asıllıdır. 1956 yılında intikal yolu ile İsviçre vatandaşı bir Rum'a geçmiştir. Hali hazırda yapının mülkiyeti bu kişi üzerindedir (Armutoğlu, 1985)

Sultan Abdülaziz dönemine tanıklık yapan pasajın oldukça hareketli bir geçmişı vardır. Hem Ahmet Mithat Efendi'nin matbaası, hem de tek parti döneminde milletvekilliği yapmış Cumhuriyet dönemi sahibi Aleksandros Hacıpulo'dan dolayı dikkate değer bir yapıdır (Cezar, 1991). Büyük butiklerin, meşhur müzik mağazalarının yeraldığı pasajın avlusundaki fenerin 1780 yılına ait olduğu bilinmektedir (Armutoğlu, 1985), (Resim 4. 2).

Resim 4. 2 Pasajın avlusundaki 1780 yılına ait fener

Yapı yapıldığı ilk günlerden beri aynı iş kolunda hizmet veren bir alışveriş merkezi işlevini sürdürmekte ve uzun yıllardır varlığını korumaktadır. Bugün bile açık olan dükkanların çoğu, ilk günkü hallerine yakın durumdadırlar. Değişik meslek gruplarına hizmet eden ticarethaneleri bulunan pasajın içindeki dükkanların çoğu düğmeciler, brodericiler ve model çizimcilerinden oluşmaktadır.

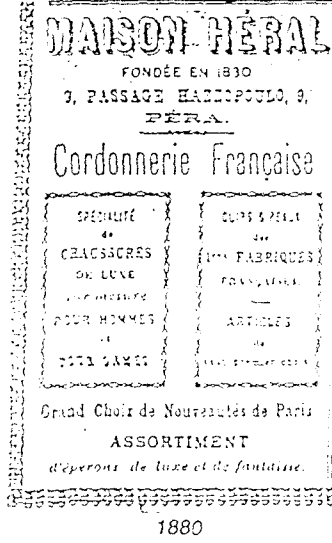
“Biz Hacopulo Pasajı sakinleri, şapkacı, terzi, düğmeci, kuaför, kurdeleci biz
Biz Nikol, Yurla, Ayten, Mıgırdıç, Katia, küçük iplikçi kız Loretta
Hergün uyanır bakarız sabah, makasımız, iğnemiz, ipliğimiz
Hergün bakarız akşam üstümüz, başımız, nasıl da sürer yaşam
Biz Hacopulo Pasajı sakinleri, şapkacı, terzi, düğmeci, kuaför, kurdeleci biz”

(Berk, 1990).

Şekil 4. 3 Ünlü model çizimcilerinin ve terzilerin çoğunlukta olduğu pasajda, bu mağazalara ait bir reklam (Üsdiken, 1991)

Said Naum Duhani'nin ve Rezaizade Ekrem'in eserlerinde sözünü ettikleri ünlü "Heral" mağazası uzun süre burada kalmış, müşterilerini memnun etmeye uğraşmıştır.

Şekil 4. 4 Pasajın ünlü mağazalarından Heral'a ait bir ilan (Üsdiken, 1991)

"Adam" musiki mağazası, gerçek ismiyle "Salle Adam", pasajın üst tarafında, Meşrutiyet Caddesi sol giriş kanadı içinde yer alıp, 1869 yıllarının sonlarına doğru açılmıştır. O dönem daha çok müzik aletlerinin satımı ve onarımı ile uğraşan mağazanın üst katı, zamanla Pera'daki müzik salonlarının azlığı nedeniyle dinleti salonu haline getirilmişti. Bu salon mükemmel konserleri ile oda müziği tutkunlarının ilgisini çekmiştir. Braun Kardeşler, Matmazel Singras konser verenler arasında yer almıştır. 31 Mart 1877 tarihli "La Turquie" dergisinde burada verilen konserlerden söz edilmektedir (Akın, 1998). 1890 yılında, P. Zoli bu salonu tiyatro şekline sokmuş ve bir çok tiyatro eseri burada oynanmıştır. Ayrıca 1874'te pasajın 25 – 26 numaralı dükkanı Dikran Çuhacıyan tarafından, Türkçe opera eğitimi veren bir okul açılarak "Opera Tiyatrosu" adı ile anılmıştır (Üsdiken, 1994).

Pasajın en önemli özelliği Namık Kemal ile Ahmet Mithat'ın 1872 – 1873' te çıkardıkları "İbret Gazetesi" nin matbaa bölümü ile yönetim bürolarının pasajın Tepebaşı çıkışının sol tarafında yer alan 2 katlı binada olmasıdır. Ahmet Mithat 1870' li yıllarda Fransız bir bayana ait olan büroyu kiralamış, Beyoğlu'ndaki yaşamın yakın bir tanığı olmuş ve değerlendirmelerinde, romanlarında sık sık buralara değinmiştir. Burası sonraları Yeni

Osmanlılar'ın devam ettiği bir yer olmuştur. Zamanla Ebüzziya Tevfik de matbaasını buraya nakletmiştir. 5 Nisan 1873'te gazetenin kapatılması ve Namık Kemal ile Ahmet Mithat'ın sürgüne gönderilmeleri üzerine burası zaptiye nezareti emriyle boşaltılmıştı (Üsdiken,1991).

Pasaj, içerdiği işlevlerle 1940'lı yıllara kadar bakımlı ve hareketli bir geçmişe sahip olmuştur. Günümüzde ilk işlevine ters düşmeyecek şekilde düğmecilerin, giysi aksesuarı, ayakkabı ve terzi malzemeleri satanların ve benzeri dükkanların yer aldığı, bakımsız bir pasajdır. Pasajın bilinen en eski dükkanı Katia'nın dükkanıdır.

Yapı, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 13. 06. 1971 tasdik tarihli 5899 sayılı kararına göre aynen korunması gerekli tescilli eski eserdir. Bu nedenle gerekli Koruma Kurulu'ndan izin alınmadan yapıyla ilgili herhangi bir inşai faaliyette bulunulamaz.

4. 3 Yapı – Kent Dokusu İlişkisi

Pasaj, içindeki avlulu geçidiyle, İstiklal ve Meşrutiyet Caddeleri arasındaki düşey bağlantıyı gerçekleştiren geçitlerden biri sayılmaktadır. İki cadde arasındaki adadaki yerleşimler arasında hem ticari hem de konut olarak tasarlanıp kullanılması da ayrı bir özelliğidir.

Bu iki caddeyi birleştiren diğer geçitlere göre cephe yapısı, avlusu, havuzu ve feneri ile farklılık göstermektedir. Bu avlu içinden, yandaki Aya Panaiya Kilisesi'ne verilen geçiş, pasajı kullananların kiliseye ulaşımını kolaylaştırmış hem de avluya farklı bir işlev daha katmıştır. Pasajı oluşturan ana yapı bölümlerinin avluya bakan köşelerinin dik bırakılmaması da bu fikri desteklemektedir.

Pasaj ile kilise farklı dönemlerde yapılmıştır; ama bir kapı ile kilise ve pasaj avlusu birleşmektedir. İki avlu arasında kot farkı merdivenle geçilmiştir.

Yapının kent dokusuna etkisinde İstiklal Caddesi - Meşrutiyet Caddesi geçişinin önemi büyüktür. Günümüzde İstiklal Caddesi'ne, Galatasaray Lisesi yanından Yeni Çarşı Caddesi

araç trafiği getirmektedir. Bu yol karşıya geçip Meşrutiyet Caddesi'nin uzantısına ulaşmaktadır. Meşrutiyet Caddesi, sonra Tünel yönüne doğru kıvrılmakta ve İstiklal Caddesi'ne paralel olmaktadır. Bu yoldan hem yaya hem de araç trafiği verilmektedir. Ve bu yoldan sonra Tünel yönüne doğru İstiklal Caddesi ile Meşrutiyet Caddesi'ni birleştiren ilk geçiş pasaj içindeki geçittir. İstiklal Caddesi'ni kesen yoğun araç-yaya trafiği geçişi ile pasaj içindeki avlulu geçiş arasında kent dokusu ve mekansal düzen yönü farklılıkları hemen göze batmaktadır.

Tünel yönüne doğru pasajın içindeki geçiştten sonraki ilk bağlantı Kallavi Sokak'tır. Pasajdan kilise avlusuna olan bağlantının, önceleri Kallavi Sokak'la birleştiği bilinmektedir. Günümüzde bu birleşim kaldırılmış ve söz konusu yerlere Kallavi Çıkmazı denilmektedir.

Pasaj avlusu, Kilise avlusu, Kallavi Sokağı'na giden yol ve Kallavi Sokak kent dokusunda birbirleri ile geçişi olan mekanların var olduğunu ortaya çıkarmaktadır.

Avlunun döşemesi de, günümüzde İstiklal Caddesi'nde kullanılan üzeri çizgili süslü basit beton zemine göre çok daha değişik etki bırakan çakıl taşlarından yapılmıştır.

Pasaj kendi içindeki Neo-rönesans etkisindeki mimari yapısı ve meydanlaşma yaklaşımıyla İstiklal Caddesi'ndeki genel Neo-klasik formdan kendini soyutlamaktadır. Avlu içindeki cepheler kendi içlerinde pencere ve duvar boşlukları ile genel ve çok bozulmamış bir forma sahiptir.

İstiklal Caddesi üzerindeki binaların cephe ve mimari mekan özellikleri farklılık gösterirler. Pasajın İstiklal Caddesi cephesi dar, sade ve çok katlı değildir. Cadde üzerinde yeralan diğer pasajlara göre daha yalın bir cepheye sahiptir. Ayrıca yapı adası üzerindeki en dar cephedir.

Resim 4. 3 Pasajın İstiklal Caddesi silueti

Yapının arka cephesi Beyoğlu'nun giderek özelliğini yitirmiş olduğu caddelerinden olan Meşrutiyet Caddesi üzerindedir. Bu cephe İstiklal Caddesi cephesine göre daha geniş tutulmuş olup, yapı adası üzerindeki en geniş cephedir. Arka cephe, pencere formları, üçüncü kattaki sağ ve soldaki pencere balkonları, kemerli ve demir kapıları ile yapı adasında daha özel bir konumdadır. Ana giriş kapısı cephenin ortasındadır üzerindeki basık kemerde pasajın orijinal adı yazmaktadır ve bu kapıyla avluya ulaşılmaktadır. Ancak bu caddeye bakan dükkanların cepheye yaptıkları tahribat, cephenin orijinallliğini yitirmesine neden olmaktadır.

Yapının mevcut bağlantıları ve konumu gereği, gerek fiziksel, gerek sosyal çevre, pasajın kullanımını canlı tutmuş, yapının insanla ve kent mekanı ile ilişkisini koparmamıştır.

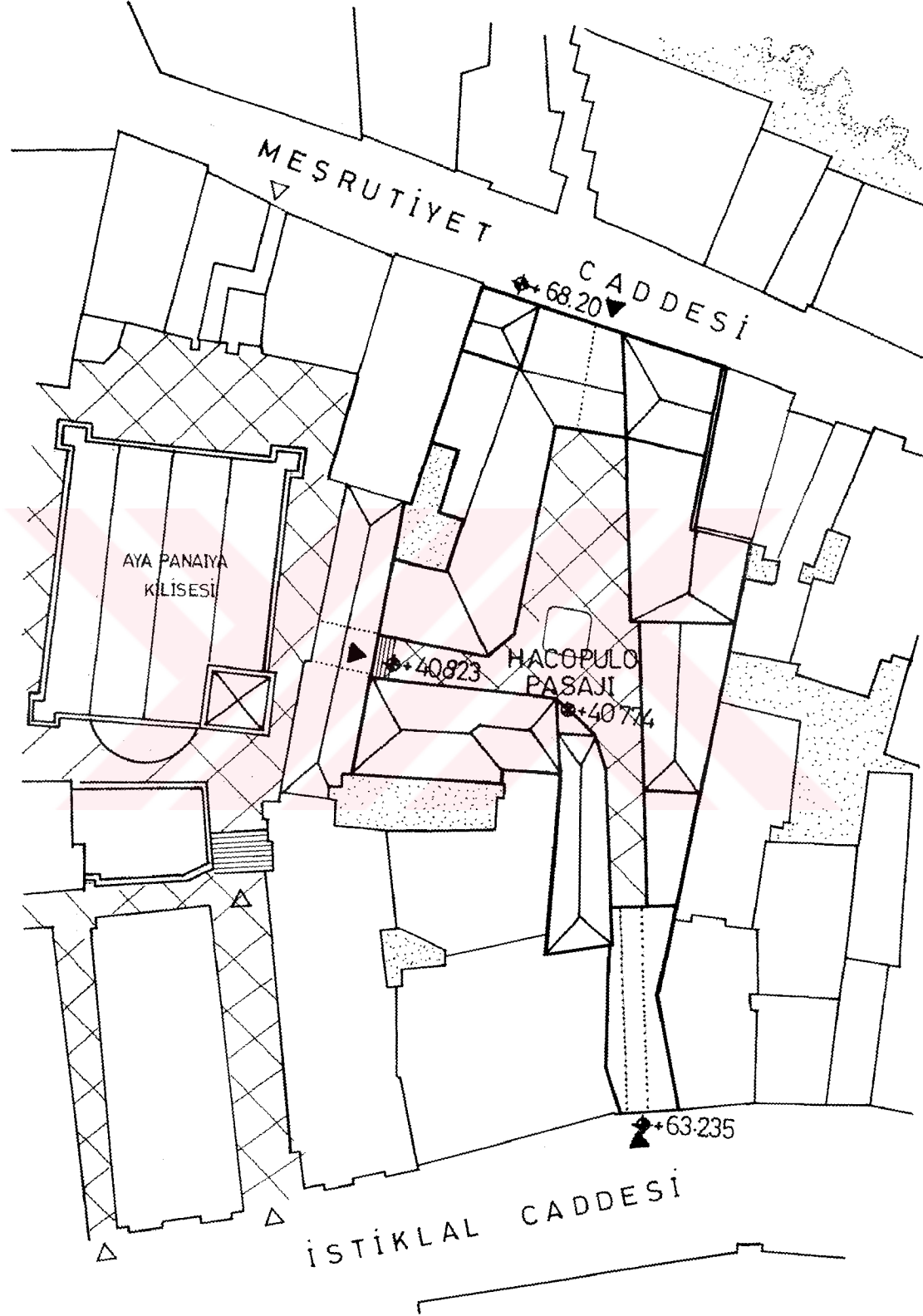
Resim 4. 4 Pasajın Meşrutiyet Caddesi silueti

4. 4 Mimari Özelliği

4. 4. 1 Plan Özellikleri

Yapı, İstiklal Caddesi ile Meşrutiyet Caddesi arasındaki eğimli arazi üzerinde yer almaktadır.

Bina zemin kotları; kuzey-güney doğrultusunda, kuzeyde Meşrutiyet Caddesi + 68.200 kotuyla, güneyde İstiklal Caddesi üzerinde + 63.235 kotu arasındadır. Binanın doğu-batı doğrultusunda alınan kesitlerinde daha farklı eğime sahip olduğu görülmektedir. Buna göre yapının batı kenarı + 40.823 kotundan başlayıp, doğu kenarının + 40.774 kotu olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4. 5).

Şekil 4. 5 Hacıpulo Pasajı

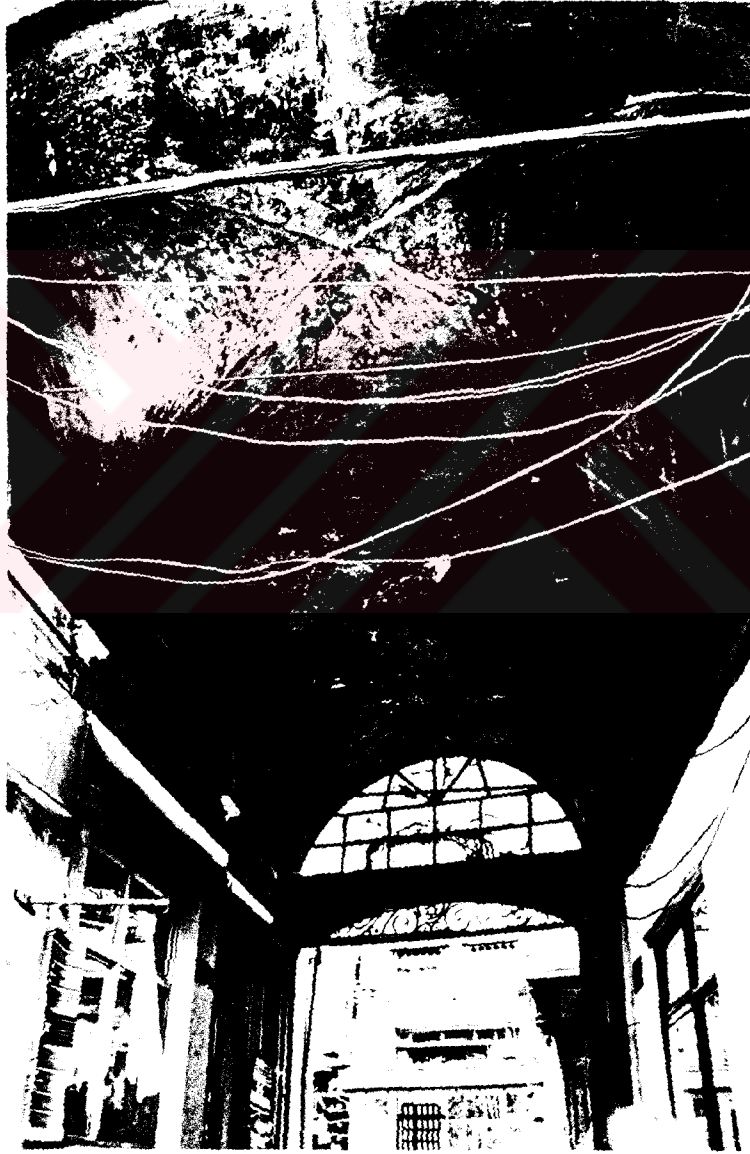
Yapı, büyük bir binanın zemin ve üst katlarından meydana gelen, pasaj birimi şeklinde değil de geçit düzeyinde bir yerdir (Cezar, 1991). Şekil itibari ile “T” geçitli, üstü açık avlulu pasaj tipine girmektedir. Ortasında bulunan avlunun etrafında, zemin katında dükkanların bulunduğu bina; kısmen iki, genelde dört katlı ve eklektik üslupta formu olan üç ana parçadan oluşmaktadır. Yer yer sonradan yapılmış katlar görülmektedir.

Hanı oluşturan ve özgün durumda mevcut yapı grupları, daha kolay bilgi verebilmek için çizimlerde ve anlatımda A, B, C harfleri ile isimlendirilmişlerdir (Şekil 4. 6 – Şekil 4. 7). Pasaj, İstiklal Caddesi ile Meşrutiyet Caddesi arasındaki yapı adasında, kendi içinde avlu formu içermesi açısından önemli bir örnektir. Bu avlu, iki cadde arasındaki sirkülasyonun yanısıra, yanındaki Panayia Kilisesi’ne de geçit vermektedir.

Pasaj geçit – çarşı olarak nitelendirilmektedir. Pasajı oluşturan binaların Meşrutiyet Caddesi, İstiklal Caddesi ve iç avluya açılan cepheleri vardır (Gültekin, 1996).

Pasajı oluşturan yapılardan B ve C yapılarına iç avludan, A yapısına da Meşrutiyet Caddesi üzerindeki kapılardan girilmektedir. Meşrutiyet Caddesi cephesi bu iki kolun birleştiği tek bir bütün olarak düzenlenmiş, avlu girişi, cepheyi ortalayacak şekilde demir parmaklıklı büyük bir kapıyla sağlanmıştır. Avluya geçişi sağlayan bölümün, üç adet çapraz tonoz örtüsü vardır (Resim 4. 5).

İstiklal Caddesi cephesi diğer cepheye oranla daha dardır. Pasaja günümüzde özgün adının dışında “Danışman Geçiti” ismi de verilmektedir. İstiklal Caddesi’nden giriş, iki tarafta küçük ve tek katlı dükkan birimlerinin olduğu, dar bir koridorla sağlanmaktadır (Resim 4. 6). Bu dükkanlardan sol tarafta olanlar özgün birimlerdir. Sağ koldakiler daha sonraki dönemlerde yapılmışlardır. Koridorun üzeri altı adet çapraz tonozla örtülüdür (Resim 4. 7). Bu geçiş Meşrutiyet Caddesi’ne doğru yukarı çıkan hafif eğimli bir yol olup avlu içinde çakıl taşlarıyla döşeli büyük bir meydana ulaşmaktadır. Bu meydanın Tepebaşı’na bakan yönünde havuzumsu bir yer olup, 19. yüzyıl sonlarına kadar burada bir bayrak direği bulunmaktaydı (Üsdiken, 1991).

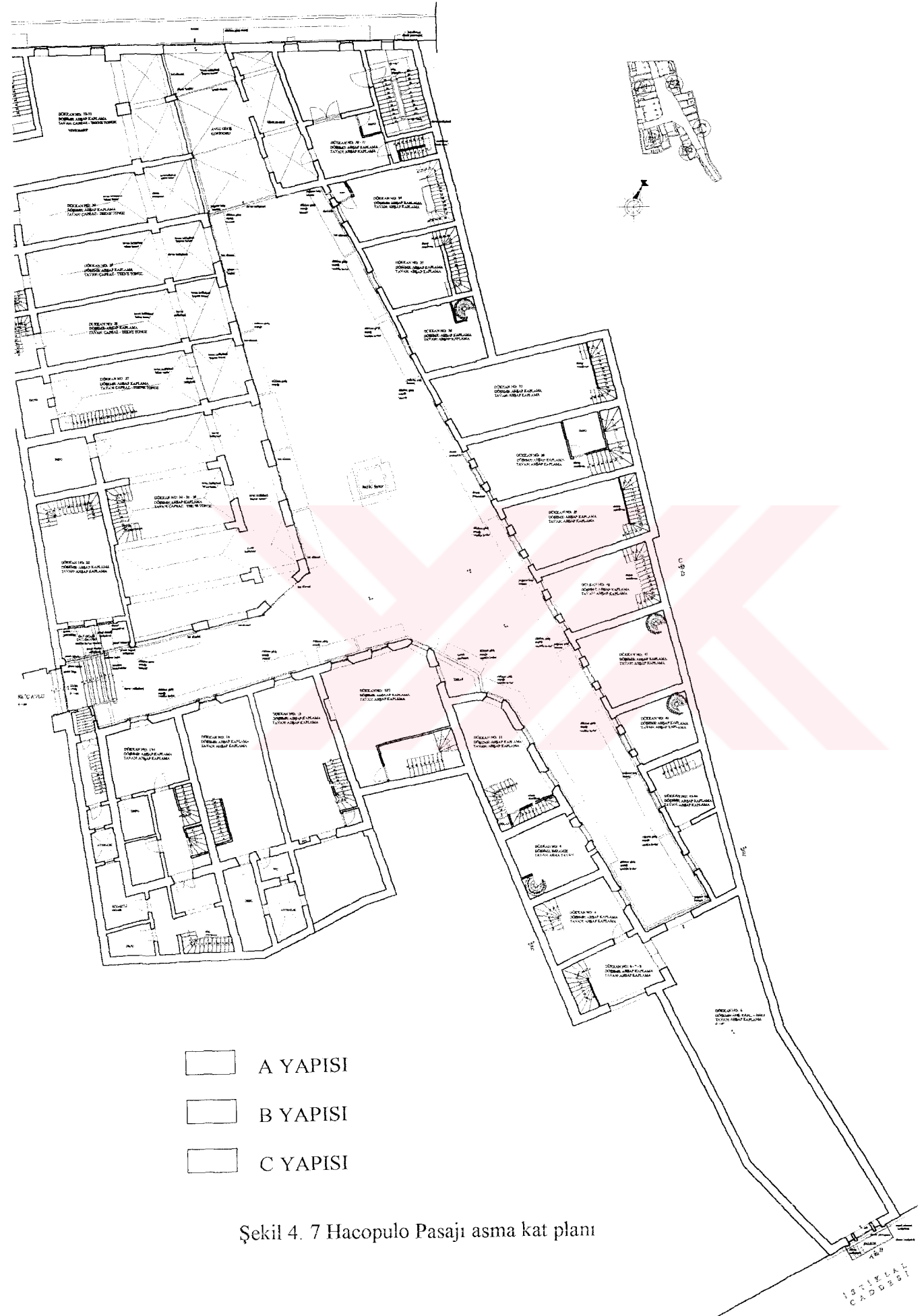

Resim 4. 5 Pasajın Meşrutiyet Caddesi çıkış koridoru

Sakil 4. 6 Hacopulo Pasari zemin kat nıamı

18121AL
CADDISI

Şekil 4. 7 Hacopulo Pasajı asma kat planı

Resim 4. 6 İstiklal Caddesi pasaj giriş koridoru (Dorsay, 1993)

Resim 4. 7 İstiklal Caddesi çıkış koridorunun üzeri altı adet çapraz tonozla örtülüdür.

Avlunun sol tarafında Aya Panayia Kilisesi'ne açılan büyük ve demir parmaklıklı üçüncü bir geçişi daha vardır. Bu kapı, 1804 yapım tarihli kilisenin mevcut girişlerinden biridir. Kiliseden sonraki dönemlerde yapılan pasajda bu çıkış bozulmamış ve avluya çıkacak şekilde kullanılmıştır. Avlunun diğer iki girişine göre yatay bağlantısı olan bu geçiş pasaj bölümünde, + 41.011 kotlu kilise avlusuyla, + 40.823 kotlu pasaj avlusu arasında, 8 basamaklı bir merdivenle sağlanmıştır (Resim 4. 8).

Resim 4. 8 Pasajın Panayia Kilisesi çıkışı

Pasaj kagir bir binadır. Duvar örgüsünde kullanılan yapım malzemesi tuğladır. Döşemeler için genelde ahşap malzeme kullanılmıştır. Meşrutiyet Caddesi üzerindeki üst katlara ulaşımı sağlayan merdiven kolu ve sahanlıklarında volta döşemeye rastlanılmaktadır (Resim 4. 9).

Resim 4. 9 Merdiven altı volta döşeme

Hanı meydana getiren plan birimlerini inceleyecek olursak;

A yapısı:

A biriminin plan yapısı “U” şeklindedir. “U”nun kolları İstiklal Caddesi yönündedir ve bu kollar Meşrutiyet Caddesi’ne doğru birbirlerine yakınlaşıp, avluyu yine bu yöne doğru daraltmaktadırlar. “U” formu kolların birleşiminde Meşrutiyet Caddesi kapısını oluşturmaktadır (Şekil 4. 6 – Şekil 4. 7). Kolların birbirine paralel olmayan konumlanışının, kiliseye olan geçişi vurgulamak ve Rumlar’a ait olan binada halkın kiliseyi kullanımını sağlamak amacını taşıdığı düşünülebilir. Bu kollardan kilise tarafında olan, I. bölüm, diğer tarafta olan II. bölüm olarak adlandırılacaktır.

A yapısının I. bölümünde bina, plan olarak bir birimin tekrarı olan modüllerden oluşmaktadır. Herbiri uzun yaklaşık aynı genişlikte olan dükkanların arka taraflarında wc ve asma katlarla ilişkiyi sağlayan merdivenin olduğu başka bir mekan bulunmaktadır. Merdivenler dökme mozaiktir (Resim 4. 10 – Resim 4. 11). Binada Meşrutiyet Caddesi’ne bakan ve avlu içinde köşede bulunan dükkanlarda söz konusu modüller daha geniş tutulmuştur. Kiliseye olan geçişte 23 no’lu dükkan cephesi, yapı bütününe göre daha geri tutulmuş; pencere, kapı ve vitrin modülleri oran ve biçimleniş olarak genelden daha farklı planlanmışlardır (Resim 4. 35 – Resim 4. 36 – Resim 4. 37).

Dükkanlara, avludan yükseltilmiş bir kaldırım ile girilmektedir. Döşeme kaplaması dükkanların genelinde zemin kat seviyesinde karo mozaik, asma kat ve diğer katlarda ahşaptır. Dükkan giriş vitrin cepheleri, asma ve normal katlarda kullanılan pencere boyutları her kat içinde genelde aynı genişlikte tutulmuştur. Asma kat altı düz, asma katın tavanı ise iki farklı şekilde yapılmıştır. Bunlardan girişe yakın olanı çapraz tonozla geçilmiş ve yan duvardaki karşılıklı iki diş ile diğer bölümden ayrılmıştır. Diğer bölüm ise tekne tonozla örtülüdür (Resim 4. 12 – Resim 4. 13). Avluya bakan asma kat pencereleri, zemin kat vitrin ölçüsü ile aynıdır. Cephede dükkan birimlerinin ayırımı duvar yüzeyinde birinci normal kat seviyesine kadar uzanan plastrlarla vurgulanmıştır (Resim 4. 26). Geçiti oluşturan yapılardan en büyüğü olan I no’lu bölüm ilk dönemde Hacopulo Apartmanı olarak yapılmıştır. Binanın birinci ve ikinci normal katları konut olarak planlanmış olup buradaki dairelere, açık koridorlarla ulaşılmaktadır. Her biri kendi içinde bağımsız birim

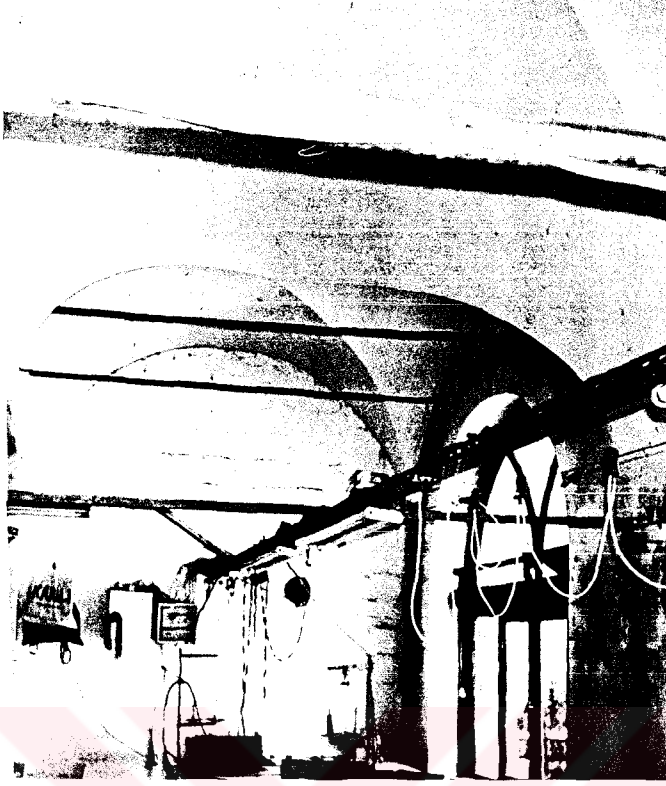
olan konutlar, iki kata yayılmışlardır. Bu konutlar için giriş kapısı, Meşrutiyet Caddesi üzerindedir (Resim 4. 14).

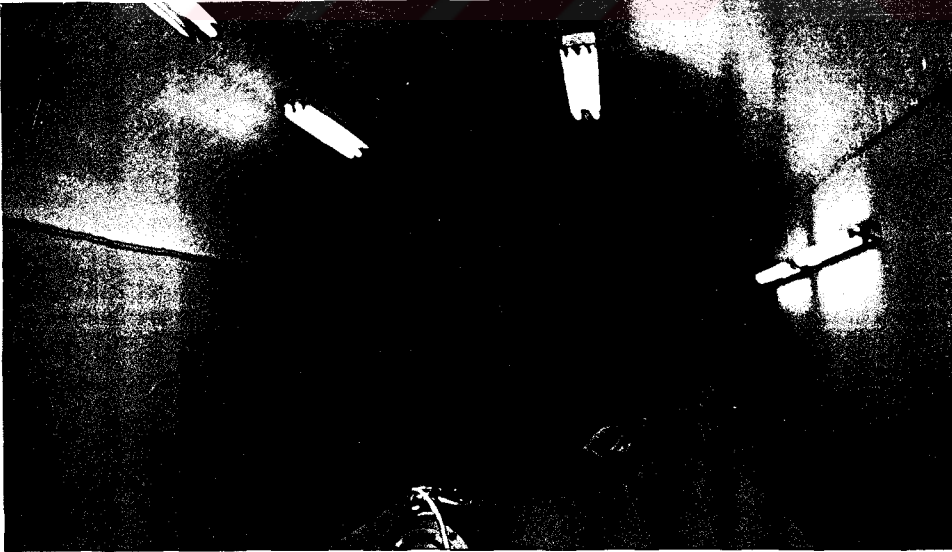
Resim 4. 10 A yapısı I. bölüm dükkanlarına ait merdivenler dökme mozaiktir.

Resim 4. 11 A yapısı I. bölüm 27 no'lu dükkan zemin kat iç mekanı

Resim 4. 12 Dükkanların asma katlarının girişe yakın bölümlerinin tavanı çapraz tonozla örtülüdür

Resim 4. 13 Dükkanların asma katlarının ana mekanları tekne tonozla örtülüdür.

Resim 4. 14. Normal katlardaki dairelere açık koridorlardan ulaşılmaktadır.

Meşrutiyet Caddesi ana kapısının solunda kalan kapıdan girilerek çıkılan merdiven A yapısının II. bölümünün üst katlarındaki büro + konut mekanlarına ulaşılmasını sağlamaktadır.

A yapısının I. bölümündeki dükkanların asma katlarının tavanları, yukarıda belirtildiği gibi çapraz ve tekne tonozla geçilmiştir. Ancak II. bölümün sadece Meşrutiyet Caddesi cephesine bakan ilk dükkanının asma kat tavanının, avluya bakan kısmı çapraz tonoz, diğer bölümleri düz tavadır (Resim 4. 15). Yine II. bölümde sadece ilk dükkanın merdivenleri dökme mozaik diğer dükkanlar ise ahşap merdivene sahiptir (Resim 4. 16). II. bölümün ilk dükkanının girişi Meşrutiyet Caddesi'ndendir.

Resim 4. 15 A yapısı, II. bölüm caddeye bakan dükkanının asma kat tavanının, avluya bakan bölümü çapraz tonozla örtülüdür.

Resim 4. 16 A yapısı II. bölüm caddeye bakan dükkana (no:70 – 71) ait merdiven

A yapısının II. bölümünde sadece ilk dükkan Meşrutiyet Caddesi'ne çıkar (70-71 no'lu dükkan) diğerleri ise avluya bakmaktadır. Avluya bakan dükkanlar I. bölüm dükkanlarından farklı özelliklerdedirler. Vitrin cepheleri I. bölüm dükkanlarına göre daha geniştir. Zemin kat döşemeleri karo mozaik, asma kat döşemeleri ahşaptır. Dükkanların asma katlarına yan duvarlara paralel çift kollu ahşap merdivenle çıkılmaktadır (Resim 4. 17). Asma kat pencereleri, I. bölüm dükkanlarının asma katlarına oranla daha küçük olup biçimleri farklıdır. Bazı dükkanların asma katlarında sonradan açılmış pencereler vardır (Resim 4. 44).

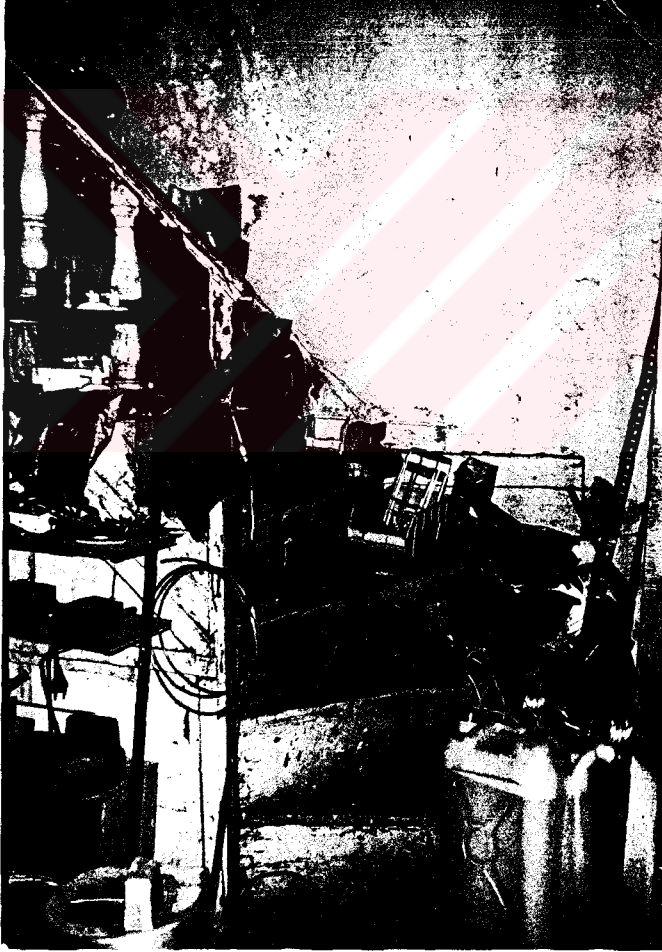
Resim 4. 17. A yapısının II: bölümünün avlu içi dükkanlarının merdivenleri ahşaptır.

A yapısının Meşrutiyet Caddesi girişinin üst katları büro olarak tasarlanmıştır. Ayrıca yapının en üst katında üç adet sonradan yapılmış ek vardır (Resim 4. 26 – Resim 4. 27 – Resim 4. 40).

B yapısı:

B yapısı zemin hariç 3 kattan oluşmakta ve “L” şeklinde bir plan yapısı taşımaktadır. B yapısının I. bölümü, Kilise tarafındaki “L” ‘nin bir koludur. Diğer kol yani II. bölümse pasajın İstiklal Caddesi girişinin sol tarafıdır (Şekil 4. 6 ve Şekil 4. 7).

B yapısının I. bölümündeki tüm dükkanlar içinde ahşap merdivenler vardır. Bu dükkanlardaki merdivenler birbirlerinden bağımsız olarak dükkan katlarındaki düşey sirkülasyonu sağlamaktadır (Resim 4. 18). Dükkan içlerinde, depo olarak kullanılan ve dükkandan duvarla ayrılmış ayrı bölümler bulunmaktadır (Ek 1, pafta no: 3).

Resim 4. 18 B yapısı I. bölümüne ait ahşap merdiven

B yapısı ile A yapısının arasından kiliseye geçiş merdiveni vardır. Bu merdivenin A yapısı tarafındaki boşluk günümüzde çay ocağı olarak kullanılmaktadır. Kiliseye çıkan merdivenle B yapısı arasında da boşluk vardır. Bu boşluk yanında, B yapısının kiliseye bakan duvarına en yakın konumda bulunan son kapısına varılmaktadır. Bu kapı ile tüm B yapısı boyunca ince uzun devam eden wc koridoruna ulaşılmaktadır. Sonraları ek olarak bu kapının önünde ufak bir kare mekan bırakacak şekilde avluya bakan bir kapı daha yapılmıştır. Böylece A yapısı tarafında çay ocağı, B yapısı tarafında ise bu ekle merdiven yan boşlukları kapatılmıştır.

Kiliseye çıkan merdiven bittikten sonra bir sahanlık bölümüne ve sonra pasaj kilise arasındaki kapıya ulaşılır. Bu sahanlıkta, B yapısı tarafında bir kapı boşluğu vardır. Bu boşluktan bir merdivenle yukarı çıkılmaktadır (Resim 4. 19). Bu merdivenin çıkardığı mekanda da başka bir merdiven vardır (Ek 1, pafta no: 3 – pafta no: 5).

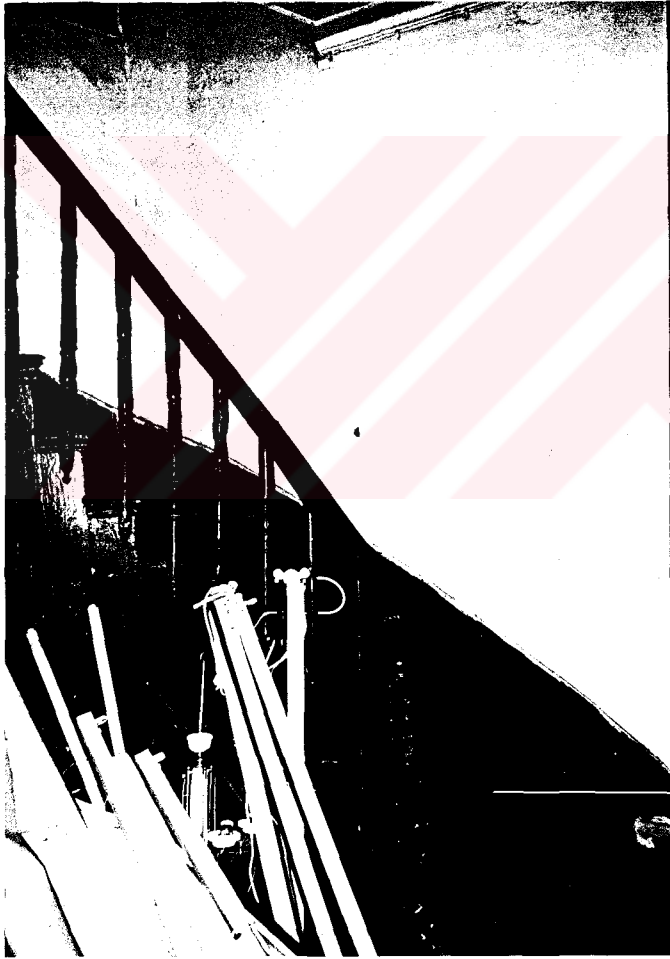
Resim 4. 19 Kilise çıkış merdivenleri üzerinde yer alan bina girişi

I. bölümünün kiliseye bakan kenarının son dükkan bölümü 4 katlıdır. Bu fazla katın sonradan eklenmiş olmadığı düşünülmektedir. Çünkü avludan I. bölüme bakıldığında çatıyı saklayan alınlık bu fazla kata gelindiğinde yumuşak bir geçişle büyümektedir. Pasajın başka bölümlerindeki alınlıklarda kot farkı olduğunda da aynı detaya rastlandığından söz konusu ekin orijinal olduğu sanılmaktadır (Resim 4. 20), (Ek 1, pafta no. 12).

Resim 4. 20 B yapısı I. bölüm görünüşü

II. bölümün dükkanları da, I. bölümde olduğu gibi kendi içlerindeki bağımsız merdivenleri sayesinde düşey sirkülasyonu sağlamaktadırlar. Merdivenler ahşaptır (Resim 4. 21). Yalnız, avluya yakın olan ilk dükkanın içinde (11 no'lu dükkan) merdiven bulunmamaktadır. Bitişik konumda yer alan 10 no'lu dükkanın üst kat kullanımı, bu dükkanın üst katını da içine almaktadır. II. bölümün İstiklal Caddesi'ne yönünde yer alan 6-7-8 no'lu dükkanın üst katından pasajın İstiklal Caddesi cephesini oluşturan ve giriş koridorunun üstündeki caddeye dik uzanan mekana ulaşılmaktadır.

Resim 4. 21 B yapısı II. bölümüne ait ahşap merdiven

B yapısının avluya bakan köşesi pahlı şekilde geçilmiştir. Bu geçişin üstünde yani I. ve II. bölümler arası birleşim üstünde bir balkon yapılmıştır. Bu balkona üst kattaki pencereden çıkılmaktadır. Bu tür veriler söz konusu balkonun sonradan eklenmiş olduğunu göstermektedir (Resim 4. 47 ve Resim 4. 48).

Hem A yapısının hem de B yapısının avluya bakan keskin köşelerinin olmaması, yani plan düzeninde söz konusu dönüşlerde pah yapılması, hem avluyu belirgin hale getirmek hem de pasajın kiliseye olan çıkışını, Meşrutiyet ve İstiklal Caddeleri'nden görünür kılmak için yapıldığı düşünülmektedir.

A ve B yapılarında kullanılmış olan yapı malzemesi farklılıkları, pasajın yapı tarihi hakkındaki farklı iki bilgi olması ve dönem farklılığı taşıması, pasajın son şeklini 1871 yılında aldığını düşündürmektedir. Ayrıca, A ve B yapıları arasındaki kiliseye çıkış yapan merdiven üstündeki bağlantının da daha sonraki dönemlerde yapıldığı sanılmaktadır. Ancak bu ek için kesin bir tarih bilgisine rastlanmamıştır. Sonuçta pasajın çeşitli zamanlarda, çeşitli düzenlemelerden geçtiği düşünülmektedir.

C Yapısı:

C yapısı pasajın iki katlı bölümüdür. Beş ayrı dükkan biriminden meydana gelmiştir. B yapısının bir kolu ile karşılıklı olarak pasajın İstiklal Caddesi girişini sınırlamaktadırlar. Mekan boyutu açısından, pasajın en küçük birimli dükkanlarına sahiptir. Zemin kat ve üzerindeki asma katlarından oluşmaktadır. Plan özellikleri açısından A yapısının II. bölümünün plan özelliklerini taşımaktadır. Asma katlara ulaşım, çift kollu ahşap merdivenle sağlanılmaktadır.

4. 4. 2 Cephe Özellikleri

Yapı inşa edildiği yıllardaki akımın etkisi ile Neo-rönesans üslubu taşımaktadır.

Yapı, ortasında avlusunun olduğu ve bu avlu etrafında çeşitli yapı grupları bulunan, üstü açık pasaj tipindedir. Üzerinde olduğu yapı adasında İstiklal ve Meşrutiyet Caddeleri'ni birbirine bağlamaktadır. Eğimli bir arazi üzerindedir. Meşrutiyet Caddesi'nden İstiklal

Caddesi'ne doğru alınan kesitlerde arazi eğimine paralel olarak, yapı gruplarında da bir kademelenme görülmektedir (Ek 1, pafta no: 10).

Yapı, kısmen iki, genelde dört katlıdır. Kagir olan binada, dış cephe tuğla örgü ve üzeri sıvalıdır. Cephe genelde bir katta bir birimin tekrarlanması ile elde edilmişlerdir. Bu özellik Meşrutiyet Caddesi'ne bakan cephede bozulmuştur. Cephe genelinde tekrar eden pencere boşlukları, Meşrutiyet cephesinde sol tarafta daha yüksek tutulmuştur. Binada pencere boşlukları kat silmeleri üzerinden başlamaktadır. Ancak avlu içi asma kat, A yapısının II. bölüm birinci ve ikinci kat pencereleri ile Meşrutiyet Caddesi sol taraf pencerelerinde bu özellik görülmemektedir.

Meşrutiyet Caddesi cephesi:

A yapısının "U" formunun kollarının birleştiği dış cephe dir. Genel biçimleniş hatlarıyla simetrik bir izlenim yaratmaktadır. Cephenin, ortadan pasaj avlusuna ulaşan ana kapısı ve "U"nun kollarındaki büro + konut mekanlarına çıkan sağlı sollu kapıları vardır. Avlu giriş koridoruna bakan dükkanların girişleri de bu cephe üzerindedir (Resim 4. 25 – Resim 4. 26 – Resim 4. 27).

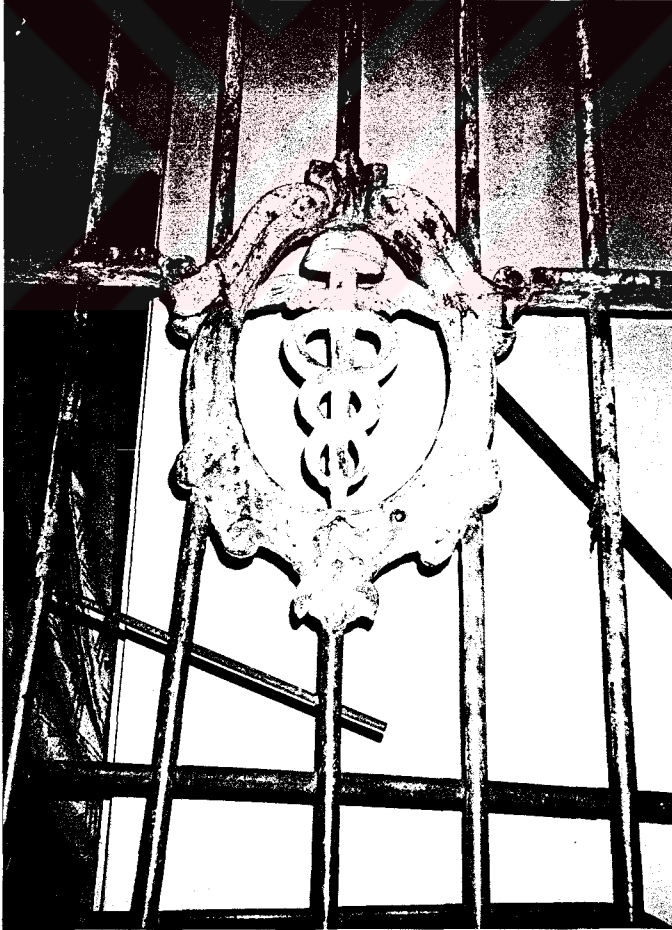
Ana kapı ve dükkan giriş kapıları yarım daire kemerli olup, kilit taşları birinci kat silmesine dayanmaktadır. Kapıların her iki yanları plastrlarla vurgulanmıştır. Pasajın avlu giriş kapısında yarım daire kemer, düşey ve yatay kayıtlarla bölünmüştür. Kapı boşluğu plastr başlık seviyesince devam eden silmenin altında, basık kemerli bir yapıya sahiptir. Kapı demir parmaklıklı olup, her iki kanadın ortasında ve de kemer bölümünde demirden işlemleri vardır. Kapı üzerinde, kemerin üstüne oyulmuş şekilde "PASSAGE Z.D. HAZZOPULO" yazısı yer almaktadır (Resim 4. 22).

Resim 4. 22 Meşrutiyet Caddesi, avlu giriş kapısı

Resim 4. 23 Meşrutiyet Caddesi, avlu giriş kapı detayı

Resim 4. 24 Meşrutiyet Caddesi, avlu giriş kapı detayı

Dükkan giriş kapıları, dairesel kemer boşlukları içerisinde, kemerli formda yapılmışlardır. Fakat bu yarım daire kemer formları yapının orijinal durumunu göstermemektedirler (Resim 4. 25). Dükkan vitrin pencereleri de kemerli bir yapıya sahiptir. Bu kemerlerin kilit taşları asma kat seviyesine kadar uzatılarak belli edilmişlerdir. Cephe, zemin kat seviyesinde bu birimler ile simetrik bir form taşımaktadır. Simetri, konut + büro mekanlarına çıkan kapılarla bozulmaktadır. II no'lu bölüme ulaşan ve cephenin sol tarafında yer alan kapı dalgalı bir söve içinde, dairesel kemerli bir yapıya sahiptir (Resim 4. 26). I no'lu bölüme ulaşan, sağ taraftaki kapı, basık kemerlidir ve plastrlarla biçimlenmiştir. Bu kapının sağ ve sol taraflarında yine plastrlı, dairesel kemerli, demir parmaklıklı iki pencere yer almaktadır (Resim 4. 27). Bu pencereler kapının açıldığı merdiven boşluğuna bakmaktadır. İki kapıda da kemer kilit taşları asma kat seviyesindeki silmeye dayanmaktadır. Kapılarda aynı tip işlemeli demir kapı kanadı kullanılmıştır. Ancak sağ taraftaki kapı, diğerine göre daha yeni olup, yakın bir geçmişte yenilenmiştir.

Cephede kat ayırımları silmelerle belli edilmiştir. Bu silmeler her katta farklılık göstermektedirler.

Asma kat pencereleri basık kemer boşluğu içerisinde. Pencereleri çevreleyen pervazlar ise düzdür. Pencerelerde demir parmaklıklar vardır (Resim 4. 28). Cephenin diğer katlarında tekrarlanan pencereler demir işlemeli parmaklıklı olup, dikdörtgen formdadır (Resim 4. 29). Pencere boşluğunu profilli bir pervaz çevrelemektedir. Cephedeki monotonluk üçüncü kat seviyesinde sağda ve solda bulunan demir işlemeli iki balkon ile hafifletilmiştir (Resim 4. 30). Cephede parapet duvarını yarıda kesen, saçak silmesi kotundan itibaren başlayan katlar sonradan eklenmişlerdir.

Avlu içinde kullanılan silmeler, A ve C yapı bloklarında birbirinin aynı, B yapısında ise saçakta aynı; katlarda farklıdır. Bu durum plan özelliklerinin incelendiği bölümde ulaşılan dönem farkı fikrini desteklemektedir.

Resim 4. 25 Meşrutiyet Caddesi cephesi

Resim 4. 26 Meşrutiyet Caddesi cephesi

Resim 4. 27 Meşrutiyet Caddesi cephesi

Resim 4. 28 Meşrutiyet Caddesi cephesi asma kat penceresi

Resim 4. 29 Meşrutiyet Caddesi cephesi normal kat penceresi

Resim 4. 30 Meşrutiyet Caddesi cephesi 2. normal kat balkonu

A yapısı:

A yapısında avlu içinde 2. kat, 3. kat ve saçak silmeleri yapıyı çepeçevre dolaşmaktadır (Resim 4. 31). Silmeler düzdür ve katlarda birbirinden farklıdırlar. Asma kat silmeleri eğimden kaynaklanan bir kademelenmeye sahiptir.

Resim 4. 31 İç avlu Meşrutiyet Caddesi çıkışı

Yapının I. Bölümü, her iki tarafı plastrlarla desteklenmiş olup, birinci kat silmesine dayanan kilit taşları ve plastrlarla, büyük ve yarım daire kemerli bir birimin tekrar edilmesiyle oluşturulmuştur. Asma kat pencereleri bu kemerli yüzey içinde yine dairesel kemerli bir yapıya sahiptir. Avlu içindeki en büyük pencere birimleridir (Resim 4. 32).

Resim 4. 32 A yapısı I. bölüm dükkan vitrin düzeni

Asma ve zemin kat seviyelerini ayıran kat silmesi, avlu zemini eğimine paralel bir şekilde kademelenmektedir. Dükkan girişleri avludan basamaklarla ayrılmıştır. Giriş vitrinleri aynı genişlikte olup birbirlerinden farklı görünümündedirler (Resim 4. 33).

Resim 4. 33 A yapısı I. bölüm cephesi

Üst katlarda düz atkılı pencereler vardır. Tekrar eden bir pencere modülüne rastlanılmaktadır. Dikdörtgen şeklindeki pencere boşlukları kat silmesinden itibaren başlayan, profilsiz düz bir pervazla çevrelenmiştir. Pencerelerin birinci kat seviyesinde Meşrutiyet Caddesi'nde de kullanılan demir işlemeli parmaklıkları bulunmaktadır (Resim 4. 34).

Resim 4. 34 A yapısı, I. bölüm normal kat pencereleri

I. bölümün kiliseye doğru olan bölümünde de görünüm aynıdır. Yalnız kilise tarafındaki kemerli son birim daha geri plandadır. Dükkan giriş vitrin ve asma kat pencereleri daha farklı birimlerle çözülmüşlerdir (Resim 4. 35 - Resim 4. 36 - Resim 4. 37). İkinci normal katta daha önceden var olduğu anlaşılan balkon döşeme izlerine ve payandalarına rastlanılmaktadır. Kat silmesinin biçimlenişi ve kapının formu gereği bu balkonun orijinal olmadığı düşünülmektedir (Resim 4. 38). Bu birime ait birinci kat penceresi ve asma kat hizasındaki dairesel kemer, kiliseye geçiş merdivenleri üzerindeki tek katlı yapı tarafından kapatılmıştır. Bu durum bu bölümün sonradan yapıldığını gösteren önemli bir bulgudur. Yine aynı birim üzerinde birinci kat seviyesinde pencere yanındaki diğerlerine göre daha

dar pencere sonradan açılmıştır (Resim 4. 38 – Resim 4. 39). Yine en üst kattaki tuğlalı bölüm sonradan yapılmıştır (Resim 4. 40).

Resim 4. 35 A yapısı, I. bölüm kilise yönü cephesi

Resim 4. 36 A yapısı, I. bölüm kilise yönü cephesi

Resim 4. 37 A yapısı, I. bölüm kilise yönü cephesi

Resim 4. 38 A yapısı, I. bölüm kilise yönü cephesi

Resim 4. 39 A yapısı, I. bölüm kilise yönü cephesi

Resim 4. 40 A yapısı, I. bölüm kilise yönü cephesi

Avlu giriş koridorunda tonoz yüzeyleri arası dairesel yüzey, yatay ve düşey kayıtlardan oluşan pencere birimleri olarak kullanılmaktadır (Resim 4. 41). Zemin kat seviyesinde avlu tarafındaki son birim dükkan olarak kullanılmaktadır. Diğer birimler girişi Meşrutiyet Caddesi üzerinden olan dükkana ait pencerelerdir ve sonradan açılmış oldukları düşünülmektedir (Resim 4. 42).

Resim 4. 41 A yapısı, I. bölüm, Meşrutiyet Caddesi çıkış koridoru

Resim 4. 42 A yapısı, I. bölüm, Meşrutiyet Caddesi çıkış koridoru

A yapısının II. bölümünde görünüm I. bölüme göre farklıdır. Dükkan giriş vitrin boşlukları daha geniş olup, asma kat ve üst kat pencerelerinde I. bölümün modüllerine göre daha farklı tekrarlar oluşturmaktadır. Dükkan giriş vitrinleri ve üzerlerindeki kat silmeleri eğime göre kademeli bir şekilde sıralanmıştır. Asma kat pencerelerinde yarım daire büyük birimler yerine, üzerleri basık kemerli silmelerle vurgulanmış, iki yarım plastrlı bir görünüm vardır (Resim 4. 43). Üst kat pencereleri de I. bölümden daha farklı olup, pencere boşlukları yapı bütününde görüldüğü şekilde silme üzerinden başlamamaktadır. Dikdörtgen biçimli pencerelerde, yine profilsiz, düz bir pervaz pencere boşluğunu sınırlamaktadır. Pervaz üst katta, denizlik hizasında bitirilmiş, birinci normal kat seviyesinde kat silmesine kadar uzatılmıştır. Katlarda kullanılan denizlikler üst katta düz, birinci normal katta ise profilli bir yapıdadır (Resim 4. 44). Her iki katta pencere arasında görülen dikdörtgen formlu, dar pencereler ile asma kat seviyesinde İstiklal Caddesi'ne doğru olan son iki dükkana ait pencerelerin yanlarındaki dar pencereler sonradan açılmışlardır (Resim 4. 44 – Resim 4. 45).

Resim 4. 43 A yapısı II. bölüm asma kat penceresi

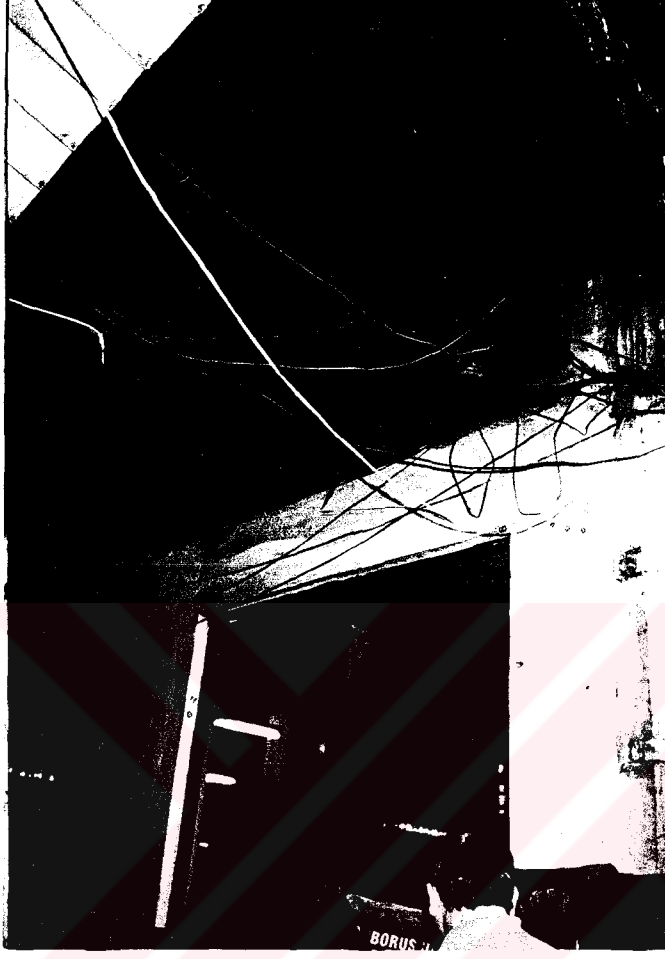

Resim 4. 44 A yapısı, II. bölüm cephesi

Resim 4. 45 A yapısı, II. bölüm cephesi

II. bölümün koridora bakan bölümünde durum I. bölümdeki gibidir. Fakat burada tonoz yüzeyleri arasında kalan dairesel yüzeyler dikdörtgen formlu pencerelerle kapatılmıştır. Alt katlarda yine Meşrutiyet Caddesi'ne bakan dükkana ait pencereler bulunmaktadır (Resim 4. 46).

Resim 4. 46 A yapısının II. bölüm Meşrutiyet Caddesi çıkış koridoru

Her iki kolun birleştiği, avluya bakan bölümün genel çizgileri I. bölüm ile aynıdır. I. bölümde yer alan pencereler bu yüzeyde de tekrarlanmışlardır. Avluya geçiş boşluğu basık kemerli olup, kemer her iki yanda plastrlar üzerine oturmaktadır. Kilit taşı birinci kat silmesine dayandırılmıştır. Bu geçişin sağ tarafında daha küçük dairesel kemerli yüzey içinde yine Meşrutiyet Caddesi üzerindeki dükkana ait bir pencere bulunmaktadır (Resim 4. 31).

B yapısı:

B yapısı bir zemin ve üç normal kattan oluşmaktadır. Yapının asma ve birinci normal katlarında A yapısının II. bölümündeki asma kat pencerelerine benzer tipli pencereler görülmektedir. Üst kat pencereleri diğer pencerelerle yaklaşık aynı formdadır. Ancak dairesel kemerli silmeleri ve üstü profilli plastrları yoktur. Yapıda saçak silmesi hariç, diğer silmeler yapı bütününden daha farklıdır (Resim 4. 47).

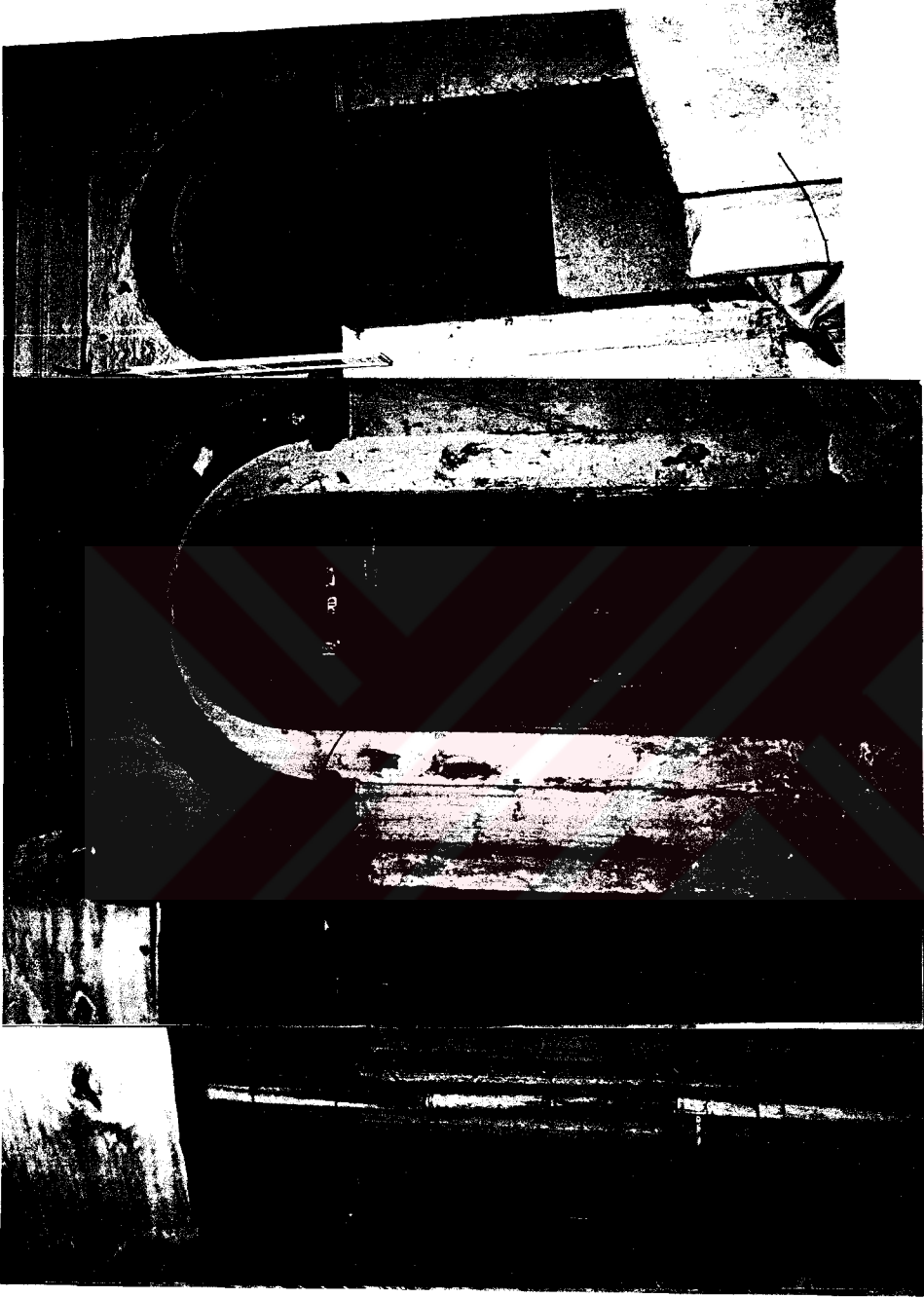
Resim 4. 47 B yapısı I. bölüm cephesi

Yapıyı meydana getiren bölümler arasında kot farkı vardır. Bundan dolayı kat ve saçak silmeleri aynı doğrultuyu takip etmemektedir. Bu fark yapı bitiminde, her iki bölüme ait parapet duvarları arasına dalgalı bir geçiş verilerek yumuşatılmıştır (Resim 4. 48).

Resim 4. 48 B yapısı I. – II. bölümleri arasındaki dalgalı geçiş

Yapının I. ve II. bölümlerinin asma kat hizalarında da kot farkı görülmektedir. Yapı genelinde bazı pencerelerde demir parmaklıklar vardır. II. bölümde sonradan açılmış küçük pencerelerle, pencere oranlarında değişimlere rastlanılmaktadır (Ek 1, pafta no: 9). Yapının II. bölümün avluya geçişinde yer alan pahlı vitrin penceresi, I. bölümün İstiklal Caddesi yönündeki ilk dükkanına ait pahlı kapı girişi ve yine aynı bölümün kilise tarafındaki dükkana ait giriş kapısıyla vitrin penceresi, cephe üzerinde özgün olabilecek vitrin düzenlemeleridir (Resim 4. 49).

Resim 4. 49 B yapısı I. bölüm orijinal vitrin düzenlemesi

Resim 4. 50 B yapısı II. bölüm orijinal vitrin düzenlemeleri

Yapının kilise tarafındaki bölümünde parapet duvarı I. bölümde olduğu gibi bir yumuşak bir biçimde bir dördüncü kata ulaşmaktadır. Pencere formu diğer katlarla benzerlik gösteren bu katın, ek olmadığı düşünülmektedir (Resim 4.20), (Ek 1, pafta no: 12).

Yapıyı oluşturan kollar birbirlerine asma kat hizasında balkon ile bağlanmıştır. Demir parmaklıklarla çevrelenmiş bu balkon ve altında yer alan dükkan orijinal değildir (Resim 4.51).

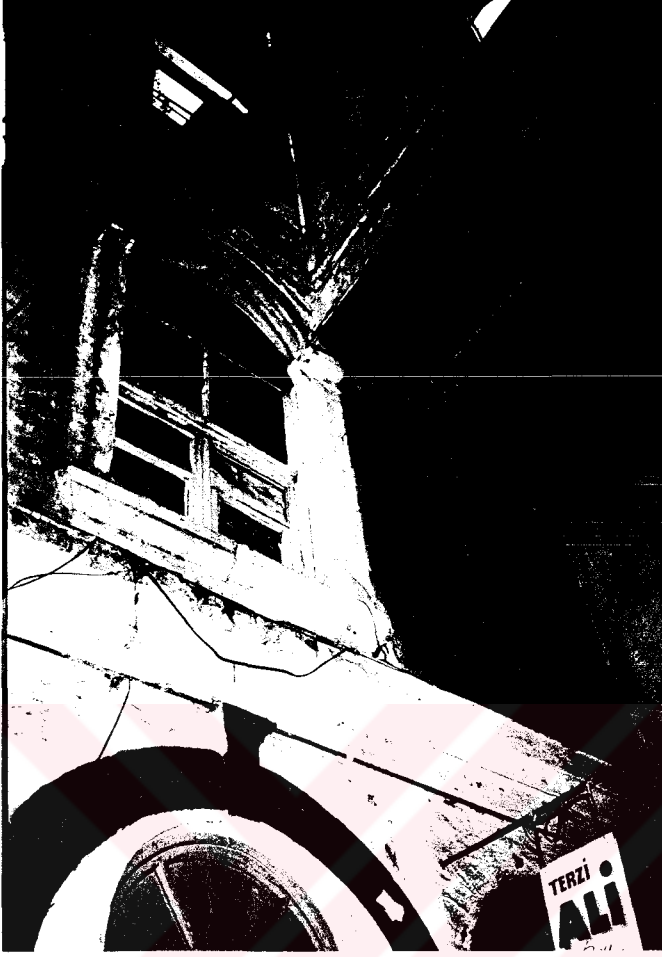

Resim 4. 51 B yapısı, I. ve II. bölümleri arasındaki balkon

B yapısının ayrı bir kolu olan ve kilise giriş merdivenleri üzerinde A ve B yapıları arasındaki gergi demiri ile taşınan bölüm, tüm A yapısı boyunca devam eden asma kat silmesi ile B yapısına bağlanır. Silme üzerinden başlayan birbirlerine plastrla bağlanan kemerli iki penceresi vardır (Resim 4. 8). Bu bölümde hem A hem de B yapısına ait yapı elemanları belli bir oranda kullanıldığı için daha önceden belirtilen dönem farklılığı fikri desteklenmektedir (Resim 4. 38 –Resim 4. 52 – Resim 4. 53).

Resim 4. 52 Kilise merdivenleri üzerindeki tek katlı birim

Resim 4. 53 Kilise merdivenleri üzerindeki tek katlı birim

Avludan İstiklal Caddesi'ne inerken altından geçilen büro katının basık kemerli tek penceresi avluya bakmaktadır. Bu pencere üstünde saçak silmesi ve süslü bir alınlık bulunmaktadır. Bu alınlıkta 1871 tarihli bir kitabe vardır (Resim 4. 1).

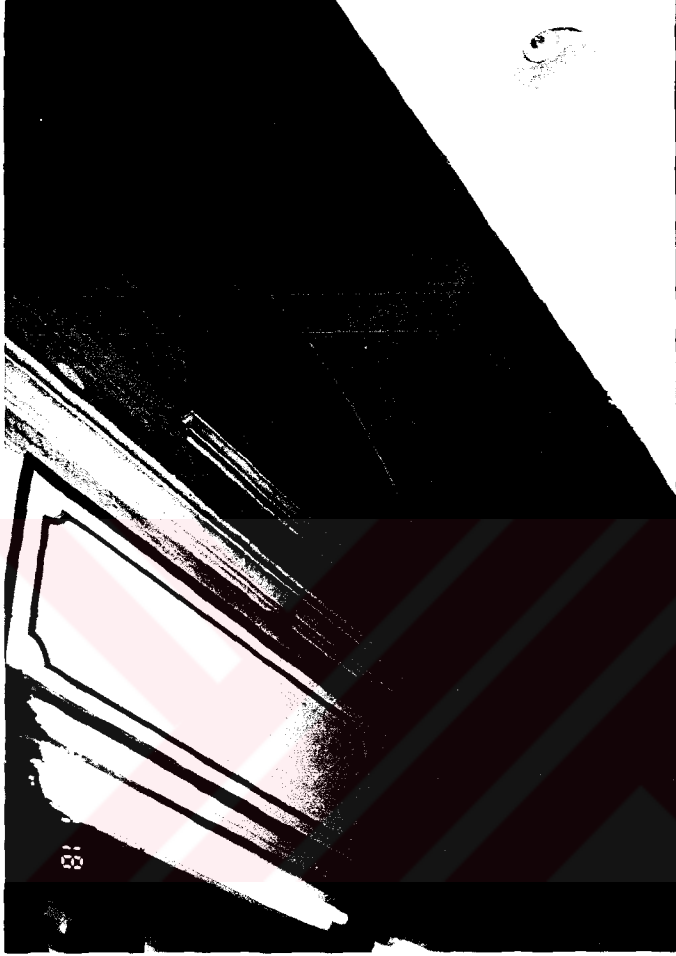
C yapısı:

C yapısı, zemin + asma katlardan oluşan, pasajın iki katlı bölümüdür. Beş dükkan biriminden oluşan yapının asma kat pencereleri, A yapısı II. bölüm asma kat pencereleri ile aynıdır. Eğime paralel dükkan birimlerinin yanı sıra, yapı saçak hizasında da kademelendirilmiştir. Üç ayrı kademeye sahip yapının üstü iki ayrı çatı ile örtülüdür. Cephede sonradan açılan pencere birimlerine rastlanılmaktadır (Resim 4. 54).

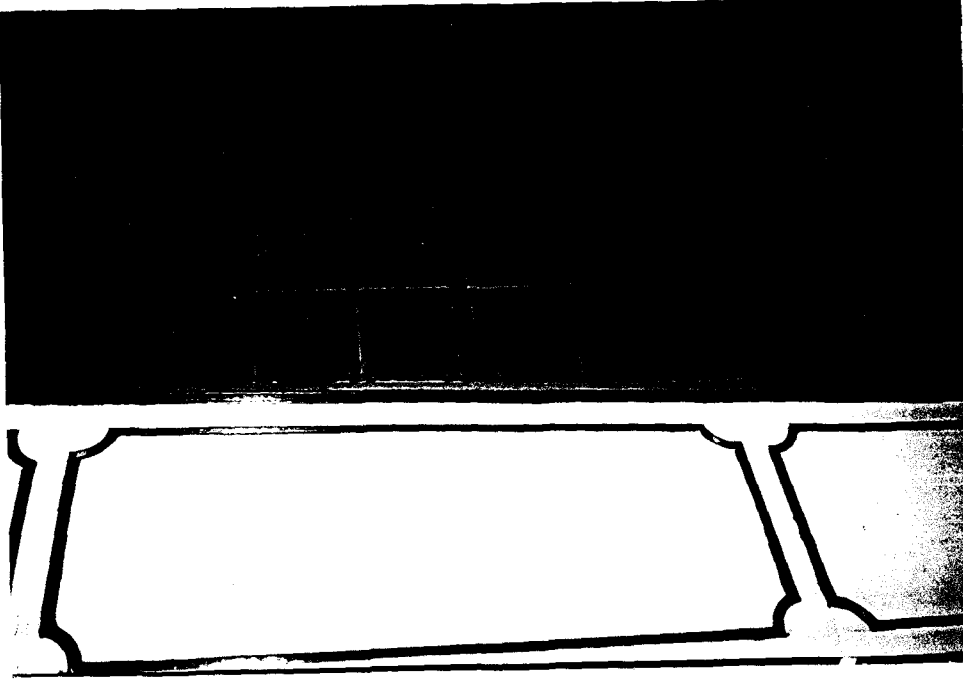

Resim 4. 54 C yapısı dış cephesi

İstiklal Caddesi giriş koridoru, eğimli bir yol üzerinde tek bir modülün tekrar edilmesi ile oluşturulmuştur. Girişe göre solda bulunan birimler orijinal olup, dükkan araları plastrlarla vurgulanmıştır. Tonoz yüzeyleri arasındaki dairesel yüzeylerde dikdörtgen formlu pencereler kullanılmıştır (Resim 4. 55). Eğime paralel yönde kat silmesinde de kademelenme vardır. Sağ taraftaki birimler duvar yüzeyi üzerinde çıkma yaparak sonradan oluşturulmuşlardır (Resim 4. 6 – Resim 4. 7). Tonoz yüzeyleri arası dairesel yüzey, yatay ve düşey kayıtlarla bölünmüştür. Ancak caddeye yakın olan bölümde, basık kemerli pencere boşluğu bırakılmıştır (Ek 1, pafta no. 9 – pafta no: 10), (Resim 4. 56, Resim 4. 57).

Resim 4. 55 İstiklal Caddesi giriş koridorunun sol tarafındaki tonoz yüzeylerinde dikdörtgen formlu pencereler bulunmaktadır.

Resim 4. 56 İstiklal Caddesi giriş koridorunun sağ tarafındaki tonoz yüzeyleri yatay ve düşey kayıtlarla bölünmüştür.

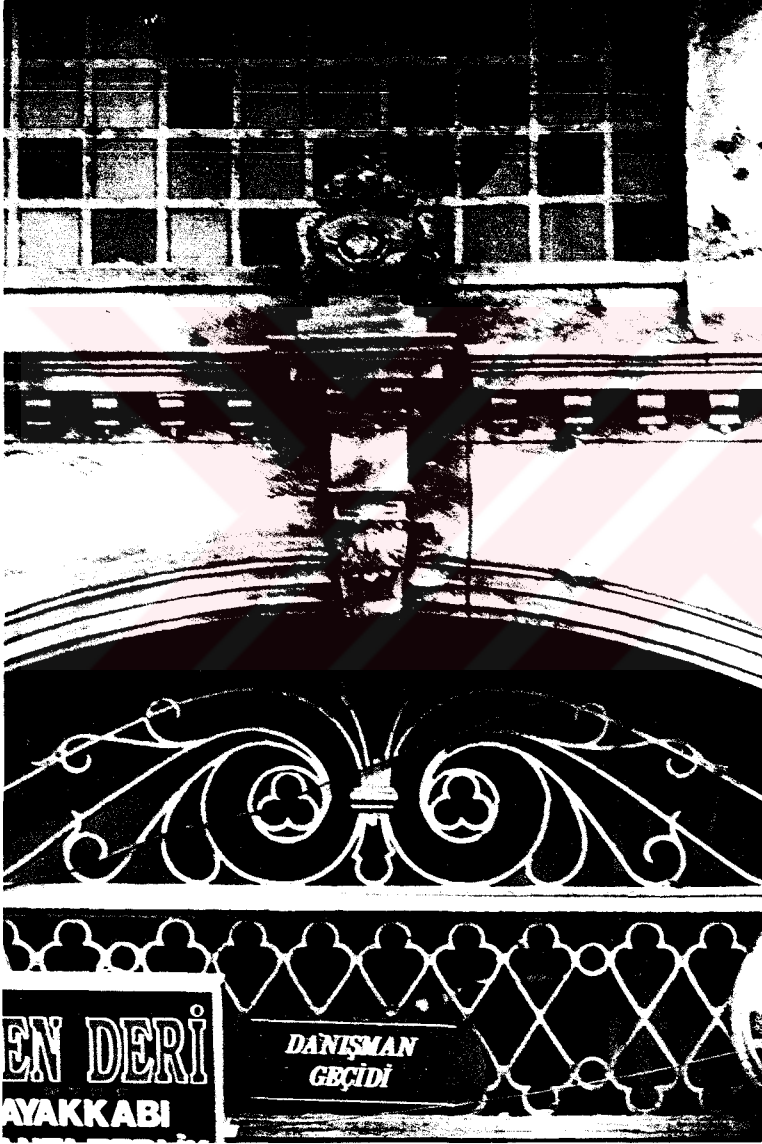
Resim 4. 57 İstiklal Caddesi giriş koridorunun sağ tarafındaki ilk tonoz yüzeyinde, basık kemerli pencere vardır.

Pasajdaki tüm bu Neo-rönesans etkilere karşın, İstiklal Caddesi cephesi dar oranlar sütunlar, üçgen alınlıklı balkon ve çatı firizi ile Neo-klasik tarz taşımaktadır. Pasaja ait en dar cephe dir. Cephe zemin kat hariç simetrik bir formdadır. Pasaja giriş cephenin orta aksından kaydırılmıştır (Resim 4. 58). Girişin basık bir kemeri ve onun silmeye kadar uzanan süslü bir kilit taşı vardır. Kemerin altında süslü bir demir işleme bulunur (Resim 4. 59).

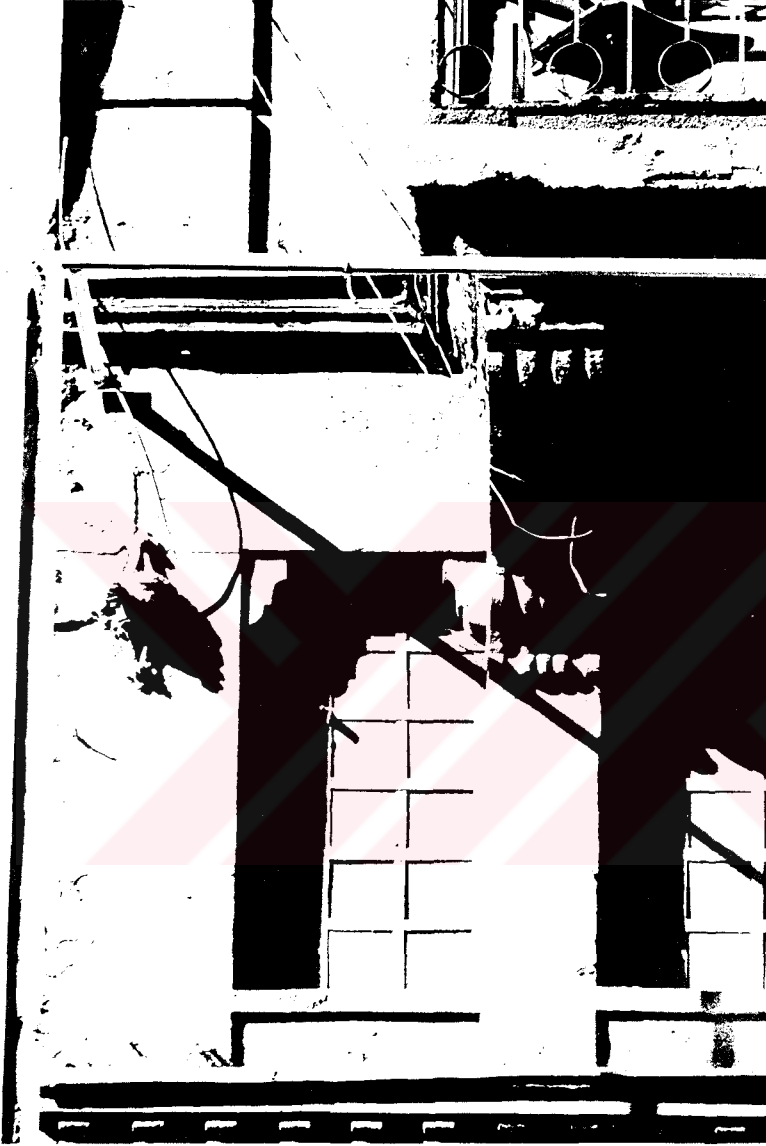

Resim 4. 58 Pasajın İstiklal Caddesi cephesi

Üst katın yan kenarları, duvar yüzeyinde kat silmesinden başlayıp, saçak silmesine kadar uzanan, derzlerle birbirinden ayrılmış dişli ve kare formlu birimlerin üstüste tekrarlanmasıyla oluşmaktadır. Üst katın ortasında üzerinde üçgen alınlık bulunan, plastrlarla desteklenmiş pencere, kapı boşlukları ve balkon bulunmaktadır. Balkon yüzeyden çıkan payandalarla taşınmaktadır (Resim 4. 59 – Resim 4. 60).

Resim 4. 59 İstiklal Caddesi cephesi, giriş kemeri süslü kilit taşına sahiptir.

Resim 4. 60 İstiklal Caddesi cephesi, balkon payandası

Resim 4. 61 İstiklal Caddesi cephesi, balkon payandası

5. YAPIDAKİ BOZULMALAR, NEDENLERİ ve KORUMA ÖNERİLERİ

5.1. Yapıdaki Bozulmalar

Beyoğlu'ndaki pasajlar içinde hem ticari hem de konut olarak mekan kullanımı, iki paralel caddeyi meydan niteliğindeki bir avlu ile birleştirmesi ve tüm bunlarla beraber iki caddeye farklı gabari ve biçimlerde cepheler katması Hacıpulo Pasajı'nı önemli kılan nedenlerin başında gelmektedir.

Pasaj, dönemin önemli bir yapısı sayılmakta, içindeki avludan kiliseye bağlantısıyla göze çarpmaktadır. Çeşitli dönemlerde farklı işlevli dükkanlara ev sahipliği yapmıştır. Örneğin pasaj gazete çıkarılan bir mekan ve kentin modayı takip edenleri tarafından devamlı uğranılan ünlü dükkanlara sahip olmuştur. Bu özellikler, binaya konumu dışında tarihsel yönden de değer katmaktadır.

Bu özellikleri ile pasaj, günümüzde Galatasaray'da kararmış dar cepheli ve girişindeki ufak bijuteri dükkanları ile etkisini yitirmiş durumdadır. Gerçek adını yaptıran kişinin adından alan pasajın günümüzde İstiklal Caddesi girişindeki camında yeşil renkli çıkartma harflerle "Danışman Geçidi" yazmaktadır. Değerli mekansal özellikleri olan, avlusu, ufak bir meydanı, oturma yeri, feneri ve hatta bir kaynağa göre de havuzu olduğu düşünülen pasaj sadece bir "geçit" olarak nitelendirilmekte ve harap görüntüsü ile önünden devamlı geçenlerin bile dikkatini çekememektedir.

Bu ve bunun gibi başka nedenlerle hak etmediği şekilde tahrip olan pasaj, bozulmalarının doğru şekilde incelenip bu bozulmaların ileride devamını önleyecek tedbirlerle, restorasyon ve yenileme çalışmalarına ihtiyaç duymaktadır.

Yapı bütününde strüktürel anlamda yapıyı zorlayacak bir bozulmaya rastlanılamamıştır.

5. 1. 1 Yapısal bozulmalar

Pasaj değişik dönemlerde, farklı kullanımlar, bakımsızlık, çevre şartları ve benzeri nedenlerle yapısal anlamda önemli derecede değişim ve eskimeye uğramıştır. Beyoğlu'nda ana mekan kullanımı daha çok ticari kullanıma dönmüştür. Özellikle ana ulaşım aksına yakın olan pasaj için de bu kullanım değişikliği kaçınılmaz olmuş, pasajın konut işlevli birinci ve ikinci normal katları imalathane işlevli mekanlar haline dönüştürülmüşlerdir.

Pasaj oldukça kötü kullanılmaktadır. Mekanların bugünkü kullanım şekil ve amaçları, hem insan sağlığı, hem de yapının korunması açısından uygun değildir ve çoğu bu yüzden zarar görmektedirler. Ayrıca içinde oldukları mekana önem verip gerektiği bakımı ve onarımı sağlayan pasaj kullanıcısı yok gibidir.

Pasajda, daha çok işlevsel değişim ve dekorasyon amaçlı yapılan tadilatlar yapı bütünlüğüne zarar vermiştir. Plan düzeninde daha çok duvarlar eklenerek, mekan içlerinde yeni bölümler elde edilmiştir. Ayrıca imalathaneye dönüştürülen katlarda bölümler kullanıcıya yetersiz gelmiş, mekanlar arası duvarlar yıkılarak daha geniş birimler oluşturulmaya çalışılmıştır.

Yapının plan incelemesinde bahsedildiği gibi; pasajın Meşrutiyet Caddesi üzerinde üst katlara ulaşımı sağlayan giriş kapıları bulunmaktadır. Bu girişlerde merdiven altı boşlukları, duvarla kapatılarak ufak mekanlar elde edilmiştir (Resim 5. 1 – Resim 5. 2). Bu mekanlardan cephenin sağ tarafındaki giriş, merdiven giriş holündendir. Sonradan kapatılan bölümün mevcut penceresi cepheye açılmakta ve bu bölüm günümüzde büfe olarak kullanılmaktadır. Sol tarafta ise merdiven boşluğu yandaki 70 – 71 no'lu dükkan içine alınarak kahvehaneye ait çay ocağı yapılmıştır . Giriş kapılarının açılımını zorlayan bu uygulamalar, bina girişlerini daraltarak üst kat, giriş çıkış sirkülasyonunu engellemektedirler (Ek 1, pafta no: 18, pafta no: 20).

Resim 5. 1 Merdiven boşluklarının altı günümüzde kapatılarak yeni mekanlar elde edilmiştir.

Resim 5. 2. Caddenin sağ tarafında, merdiven altı dükkan içine alınmıştır.

A yapısının I. bölümünde, dükkan içlerinde, asma katlarla ilişkiyi sağlayan arka bölümle ana mekan arasında sonradan yapıldığı belirlenen duvarlar vardır. İmalathane ve satış işlevlerinin beraberce yürütüldüğü 30-29-28 no'lu dükkanlarda bu mekanlar depo olarak kullanılmaktadır (Ek 1, pafta no: 4).

A yapısının II. bölümünde de benzer uygulamalar görülmektedir. 34-40-41-42 no'lu mekanlar hariç diğer tüm dükkanlarda zemin kat merdivenleri bölücü duvarlarla çevrelenmiştir. Mekan içlerinde aynı yöntemlerle, prova odası, depo ve benzeri işler için kullanılan ayrı bölümler elde edilmiştir. (35-37-38-39 no'lu mekanlarda olduğu gibi)

Aynı kol üzerinde avlu içine bakan 34 no'lu dükkan yakın bir tarihte bir onarım geçirmiş ve Meşrutiyet Caddesi üzerindeki 70-71 no'lu dükkana dahil edilmiştir. Bu iki dükkanı ayıran duvar üzerinde, açılan geçişle dükkanlar birbirlerine bağlanmıştır. Aradaki kot farkı kapı hizasında yapılan basamakla geçilmiştir. Zemin kat hizasında birbirine katılan dükkanların asma katlarının birbirleriyle bağlantıları yoktur (Resim 5. 3).

Resim 5. 3 A yapısı II. bölüm 70- 71 no'lu dükkan ile 34 no'lu dükkanlar birleştirilmiştir.

Aynı kol üzerinde, C yapısı, 43 – 44 no'lu dükkanlarda da aynı tür uygulamaya rastlanılmaktadır. Ancak bu dükkanların asma katları da birbiriyle bağlantılıdır (Resim 5. 4). Ayrıca yine bu dükkanlarda asma kat ile zemin kat döşemesi arasına ek bir döşeme yapılarak orijinal kat adedinin artırıldığı görülmektedir (Ek 1 pafta no:11.- pafta no:12). A

yapısı II.bölüm asma ve normal katları ile, C yapısı asma katlarında duvar yüzeyinde sonradan açılan dikdörtgen formlu pencereler bulunmaktadır (Resim 4. 44 – Resim 4. 45 - Resim 4. 54).

Resim 5. 4. C yapısının 43- 44 no'lu dükkanları asma kat hizasında da birleştirilmişlerdir.

B yapısının I. bölümünde, yapının orijinalinde bulunmayan ilave duvarlarla mekan bölünmeleri yapılmış, tek bir dükkan birimi iki ayrı dükkan olarak kullanılmıştır (Zemin kat, 18 ile 17 ve 14 ile 15 no'lu dükkanlar). II. bölümün İstiklal Caddesi yönündeki 6-7-8 no'lu dükkanlarında da mekanlar arasındaki duvar yıkılarak vitrin şeklinde düzenleme yapılmıştır. Plan düzeninde yapının mevcut dükkan birimlerini bozan bu tür uygulamalar, yapının zemin ve duvarlarına daha çok yük bindirmekte ve yapısal bozulmalara sebep vermektedir.

Pasajda görülen yapısal bozulmaların nedenleri dikkate alınarak, incelenirse;

Döşemeler:

Pasaj kagir olup, döşemelerinde ahşap malzeme kullanılmıştır. Dükkanların asma katları ve normal katlar imalathane ve depo işlevli kullanılmaktadırlar. Kullanımlarından ötürü,

döşemeler fazla yüke maruz kalmış, yer yer döşeme kaplamalarında bozulmalara rastlanılmıştır (Resim 5. 5). Ayrıca ahşap malzemede çürüme ve aşınmalar görülmektedir (Resim 5. 6).

Resim 5. 5 İmalathane olarak kullanılan mekanlarda döşeme ağır iş makinaları ve kullanımdan ötürü hasar görmektedir.

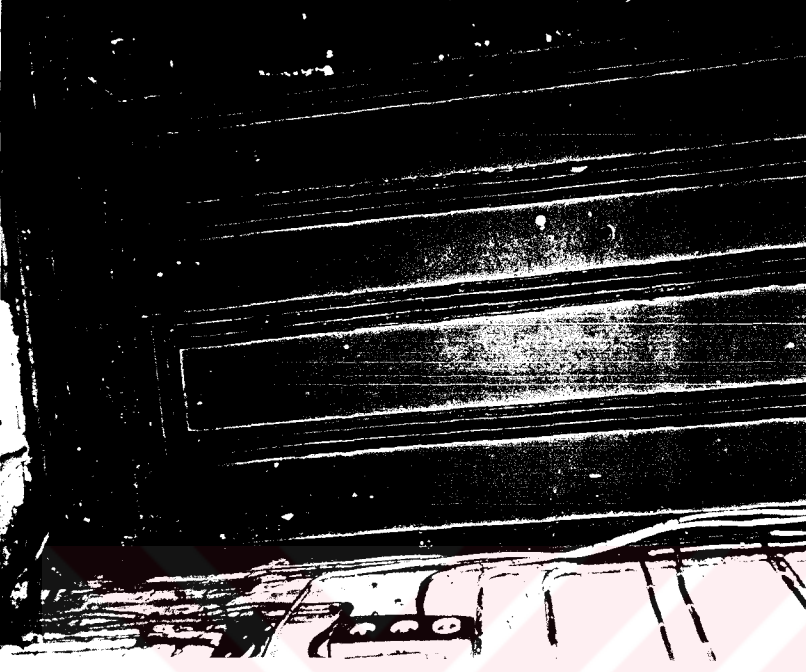
Resim 5. 6 Ahşap döşemede yer yer çürüme ve kırılmalar görülmektedir.

Dükkanların zemin katlarında orijinal döşeme kaplaması karo seramiktir. Sadece bir kaç dükkanda görebildiğimiz bu tür döşemede, kullanımdan kaynaklanan aşınma, kırılma ve benzeri bozulmalara rastlanılmaktadır (70-71 nolu, kahvehane işlevli mekan). Dükkanları kullananların genelde orijinal döşemeyi değiştirdikleri görülmektedir. C yapısı 43-44 no'lu dükkanlarında asma kat ve zemin kat döşemelerinin arasına ek bir döşeme yapılmış, dükkanın içteki kullanım kat adedi arttırılmıştır (Ek 1, pafta no:11 – pafta no:12). Ek döşeme duvar yüzeyinde yapısal bozulmalara sebep olmaktadır. Yapının Meşrutiyet Caddesi cephesi sol balkon döşemesinde yer yer kırılmalar görülmektedir (Resim 4. 26). Bu tür değişimlerin dışında yapının ana döşemesini tehdit edici önemli bir problem yoktur

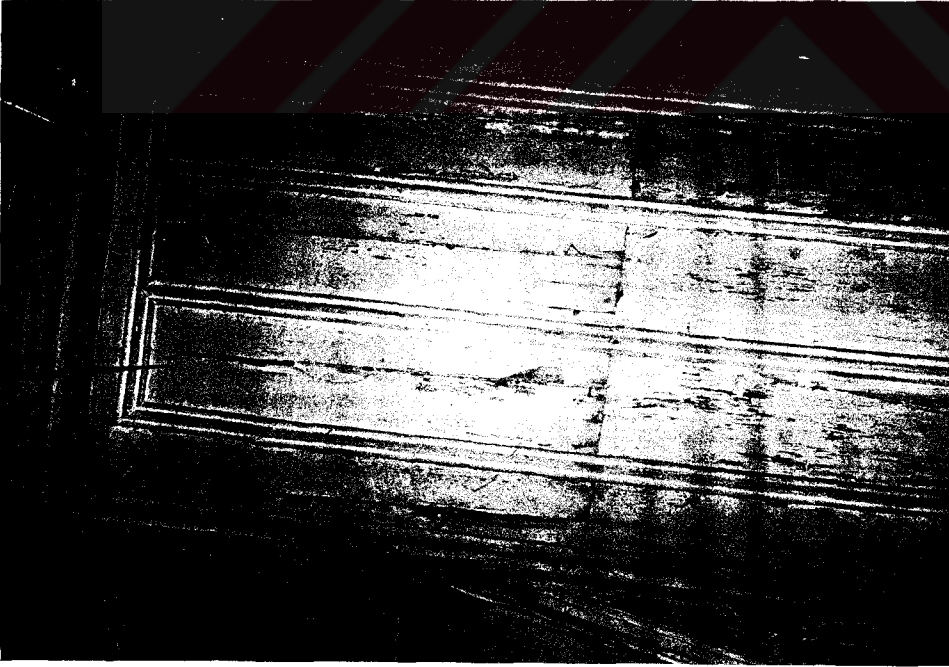
Tavanlar:

B yapısının I. bölümünde terzi olarak kullanılan 17 no'lu dükkan ile yine aynı bölümde dişçi malzemeleri yapım atölyesi olarak kullanılan 15 no'lu dükkanların zemin kat

tavanları orijinal hali gibi ahşap kaplıdır (Resim 5. 7 – Resim 5. 8). Bu dükkanların dışında, pasaj içindeki diğer dükkanların zemin katlarında asma tavan yapılmıştır.

Resim 5. 7 B yapısı 17 no'lu dükkan ahşap tavanı

Resim 5. 8 B yapısı 15 no'lu dükkan ahşap tavanı

A yapısının I. bölümüne ait tüm dükkanlarla, yine A yapısı II. bölümüne ait 70 – 71 no'lu köşe dükkanın asma katın tavanları, çapraz ve tekne tonozlarla örtülüdür. Tonoz yüzeyleri, daha çok depo olarak kullanılan mekanlarda bozulmalara uğramıştır. Rutubet ve buharlaşmanın sebep olduğu, yüzeysel kararma ve dökülmeler görülmektedir (Resim 4. 15).

Duvarlar:

Kullanımdan kaynaklanan, ve daha çok işlevsel değişim ve dekorasyon amaçlı yapılan tadilatlarla pasaj içindeki duvarlar, değişime uğramışlardır.

Mevcut mekanları birleştirmek ya da mekan içlerinde yeni bölümler elde etmek amacı ile duvar kaldırılmış ya da eklenmiştir. Bu tür uygulamalar duvarların kırılması ya da plansız eklemeler nedeniyle yapının özgün duvarlarına zarar vermektedir. A yapısı II. bölüm asma ve normal katları, B yapısı II. bölüm asma katı ile C yapısı asma katlarında duvar yüzeyinde, dikdörtgen formlu pencereler sonradan açılmışlardır. Avlu içinde bazı pencerelerin oran olarak değiştirildiği de görülmektedir (Ek 1, pafta no:9 – pafta no:10). Bu iki durum dış cephe duvarlarında olumsuz sonuçlar yaratmaktadır.

Pasajın zemin kat seviyelerindeki dükkanlarda, satılan malların dükkan içinde duvar yüzeylerine yerleştirilmiş raflar üzerinde teşhir edildiği görülmektedir. Bu rafların duvarla birleşim detaylarında duvar yüzeyleri çoğu kez zarar görmüştür. Ayrıca mevcut dolaplar altında, hava ile teması kesilen duvar yüzeylerinde rutubet ve küflenmelere rastlanılmıştır. Duvarlara aydınlatma elemanları takılmıştır.

Yapının duvarları, yakın tarihlerde geçirmiş olduğu yangınlarla da zarara uğramıştır. Yangın sonrası yükselen ısı sonucunda duvar yüzeylerinde hacim genişlemesi olmuştur. Bu değişimler duvar yüzeylerinde sıva çatlamlarına ve yer yer kopmalara neden olmuştur.

Bu tür bozulmaların yanısıra, yağmur suyunun etkin olduğu duvar yüzeylerinde, duvarların ışık almayan bölümlerinde küf ve nem yüzünden bozulmalara rastlanılmaktadır. Üst katlardaki kötü kullanım ve nem bazı iç duvarların çiçeklenmesine neden olmuştur. Mal

indirip çıkarılmalarında merdiven kovası duvarlarında darbeler sonucu sıvaların döküldüğü tespit edilmiştir (Resim 5. 9).

Resim 5. 9 Merdiven kovası duvarlarında sıvalarda bozulmalar görülmektedir.

Merdivenler:

Pasajda avlu içinde B yapısı II. bölümünde yer alan 11 no'lu dükkan hariç diğer tüm dükkanlar merdivenlerle asma katlara ulaşmaktadır. Pasajda A yapısı, I. bölüm dükkanlarına ait tüm merdivenler ile yine A yapısı II. bölüm 70-71 no'lu dükkanına ait merdiven dökme mozaik, diğer dükkanlara ait olanlar ise ahşaptır. Dökme mozaik olanlarda merdiven basamaklarındaki aşınma ve ufak kırıklar dışında bozulmalara rastlanılmamıştır. Ahşap merdivenlerde durum daha farklıdır. Basamaklar pek çok dükkanda kırılmış, yer yer merdivenler çökmüştür (B yapısı I. bölüm 17 no'lu kapı girişindeki merdiven, A yapısı II. bölümüne ait dükkanlarda olduğu gibi) (Resim 5. 10).

Resim 5. 10 Ahşap merdiven basamaklarında yer yer kırılmalar görülmektedir.

Ayrıca bazı dükkanların merdivenleri orijinal çıkış şekilleri bozularak yuvarlak merdivenle değiştirilmiştir (A yapısı I. bölüm 72-73 no'lu dükkan, A yapısı II. bölüm 36 no'lu dükkan, B yapısı II. bölüm 9 no'lu dükkan ve C yapısı 41 ve 43 no'lu dükkanlar) (Resim 5. 11).

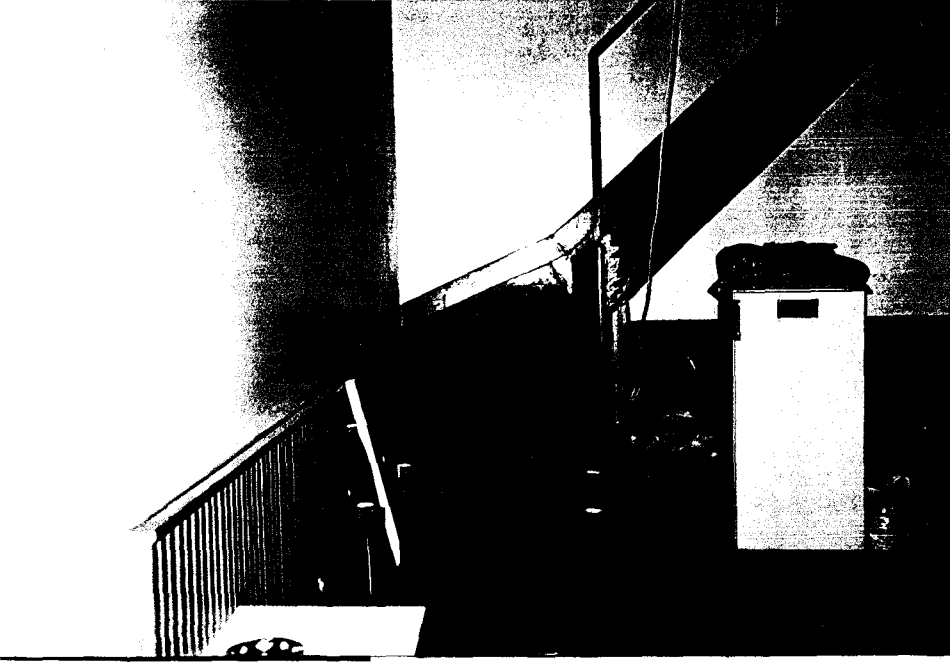

Resim 5. 11 Merdivenler bazı dükkanlarda orijinal biçimlerinden daha farklı düzenlenmişlerdir.

A yapısı, I. bölüm 27 no'lu dükkanında orijinal merdiven kaldırılmış, asma kata ulaşım dükkan içinde tek kollu ahşap bir merdivenle sağlanmıştır (Resim 5. 12). A yapısı II. bölüm 34 no'lu dükkan merdiveni ile B yapısı I. bölümünde 12 no'lu kapı girişinde bulunan merdiven yapılan onarımlar sonucu değiştirilmiş, orijinal ahşap merdiven yerine demir merdiven kullanılmıştır (Resim 5. 13).

Resim 5. 12 27 no'lu dükkana ait merdiven

Resim 5. 13 Orijinal malzemesi korunamayan 34 no'lu dükkan merdiveni

Resim 5. 14 Orijinal malzemesi korunulmayan 12 no'lu mekan merdiveni

Pasajın Meşrutiyet Caddesi cephesinde girişi olan ve pasajın üst katlarındaki imalathane ve bürolara çıkan merdivenlerde, zemin kat seviyesinde merdiven altı boşluk her iki kolda da dükkan birimi olarak kullanılmaktadır. Bina girişini daraltan bu uygulama fonksiyonel bir çözüm olmayıp, daha çok ticari amaç taşımaktadır. Merdivenler mal alım ve satım işlemleri sırasında tahribata uğramıştır. Merdiven basamaklarında ve korkuluklarında yer yer kırılmalara rastlanılmaktadır (Resim 5. 15).

Resim 5. 15 Merdiven korkuluklarında yer yer kırılma, kopma ve benzeri bozulmalar görülmektedir.

A yapısı, II. bölümünde merdiven korkulukları, I. bölüme göre daha farklı olup değiştirilmiştir (Resim 5. 16). Duvar yüzeylerinde nem ve rutubetin sebep olduğu yüzeysel kabarmalar ve sıvalarda dökülmeler görülmektedir. Ayrıca imalathane katlarına doğru

merdivenler oldukça kötü kokmaktadırlar. Ayakkabı imalathanelerinden bir kimyasal yapıştırıcı kokusu gelmektedir. Bu nedenlerle bina için yapılan rölöve çalışmaları çoğu zaman imkansız hale gelmiştir.

Resim 5. 16 Merdiven korkulukları zamanla değiştirilmişlerdir.

Çatı:

Pasajın orijinal çatı malzemesi marsilya tipi kiremittir. Ancak yapının bazı bölümlerinde yapılan onarım sonucu çatı örtüsünde değişim görülmektedir. A yapısının Meşrutiyet Caddesi'ne bakan bölümü ile kiliseye geçiş merdivenleri üzerinde bulunan tek katlı birimin çatı örtüsü eternittir (Resim 4. 38 – Resim 5. 17). Çatı seviyesinden itibaren yükselen, yapıya eklenen bölümlerin çatı ile birleşim noktalarında bazı sorunlar açığa çıkmaktadır.

Resim 5. 17 Pasajın Meşrutiyet Caddesi'ne bakan cephesinin çatısı eternit ile kaplanmıştır.

Avlu içi zemin döşeme kaplaması:

Binanın zemininde yapıyı etkileyecek bir unsur görülmemektedir. Ancak binanın avlusunda kendine özgü, bordürlerle sınırlandırılmış küçük çakıl taşlarından oluşmuş bir döşemesi vardır. Ancak zemin bugün yer yer bozulmuş, üzerleri harçlarla kapatılmıştır. Meşrutiyet Caddesi giriş koridorunda ve avlu içi bazı bölümlerde çakıl taşı döşeme granit parke döşeme ile değiştirilmiştir. Kiliseye çıkış aksında mermer plak, İstiklal Caddesi girişinde de karo seramik döşeme ile zemin kaplanmıştır (Resim 5. 18 – Resim 5. 19). Bu döşemeler zamanla aşınarak şimdilerde hoş olmayan bir görüntü sergilemektedir.

Resim 5. 18 Avlu içi zemin döşemesi zamanla değiştirilmiştir.

Resim 5. 19 Avlu içi zemin döşeme kaplaması kilise yönünde mermer plakalarla değiştirilmiştir.

Kapılar:

Pasajın, Meşrutiyet Caddesi cephesinde avluya giriş sağlayan demir parmaklıklı kapısı vardır. Kapının parmaklıklarında eğrilmelere ve yer yer paslanmalara rastlanılmaktadır (Resim 4. 22). Bina girişlerini sağlayan kapılardan sol tarafta bulunan orijinal olup, kapı da yer yer çürüme ve paslanmalar vardır (Resim 5. 20). Sağ taraftaki kapı, orijinaline bağlı kalmak suretiyle, yeniden yapılmıştır (Resim 5. 21). Her iki kapıda, kapı üzerindeki rozetlerde düşme görülmektedir.

Resim 5. 20 Kapıda yer yer paslanma ve çürümeler görülmektedir.

Pasajın İstiklal Caddesi cephesinde ise binaya yakışır bir kapısı yoktur. Demir kepenk ve arkasında alüminyum çerçeveli, iki kanatlı bir kapı bulunmaktadır (Ek1, pafta no:7).

Pasaj dükkanlarına ait iç mekan kapıları ahşap olup büyük bir bölümü yenilenmiştir. Yenilenmeyen kapıların kasa ve kanatlarında kırılma, çürüme ve benzeri bozulmalar görülmektedir.

Resim 5. 21 Sağ taraftaki kapı, orijinaline uygun olarak yeniden yapılmıştır.

Vitrinler:

Pasaj içindeki dükkanların hiçbirinde orijinal vitrin modülüne rastlanılmamıştır. Mevcut vitrinlerden ahşap olanların doğramalarında yer yer çürüme ve kırılmalara rastlanılmaktadır (Resim 5. 22). Meşrutiyet Caddesi cephesindeki dükkanlara ait vitrinlerde büyük ölçüde değişim görülmektedir (Resim 4. 26 – Resim 4. 27).

Bu bölümle ilgili bozulmalar cephe bozulmaları başlığı altında anlatılacaktır.

Resim 5. 22 Ahşap vitrinlerde yer yer kırılma ve çürümeler görülmektedir.

Pencereler:

Pasaj içindeki pencerelerde, pencere oranlarında yapılan değişim dışında form olarak büyük oranda bozulma görülmemektedir. A ve B yapıları II. bölümleri ile C yapısında sonradan açılan pencereler görülmektedir. Pencere pervazları avlu içi, A yapısı II. bölüm, B yapısı ve C yapılarında aşınmıştır (Resim 4. 44 – Resim 4. 47 – Resim 4. 54). Pencere silme ve denizliklerinde yer yer kırılma ve çatlamalara rastlanılmaktadır. Pencere demir parmaklıkları bazı pencerelerde kaldırılmış, bazı pencerelere de demir parmaklık takılmıştır. Pencerelerin doğramaları yıpranmış, camların büyük çoğunluğu kırılmıştır.

5. 1. 2 Cephe Bozulmaları

Pasajın gerek Meşrutiyet Caddesi'ne bakan cephesi, gerek avluya açılan cepheleri büyük oranda bozulmalara uğramıştır. En az değişim İstiklal Caddesi cephesinde görülmektedir.

Binanın konumu itibariyle kuzeye bakan iki cephesi, Meşrutiyet cephesi ve B yapısının I. bölümü kuzey rüzgarı almaktadır. Bu nedenle söz konusu bu iki cephe diğer cephelere göre dış etkenlerden daha fazla etkilenmişlerdir. Avlu içi cephelerde sıvalar dökülmüş, yer yer tuğla yüzey açığa çıkmıştır (Resim 4. 26 – Resim 4. 40 – Resim 4. 44 – Resim 4. 47). A yapısı II. bölüm asma kat pencerelerinde, B ve C yapıları tüm pencerelerinde pencere pervazları fiziksel etkenlerden dolayı aşınmışlardır. Cephelerde yağmur iniş borularının kötü yapıldığı hatta bazı yerlerde görevlerini yapamadıkları görülmektedir. Binadan uzaklaştırılmayan yağmur suyu cephede yosunlanmaya neden olmuştur (Resim 5. 23).

Resim 5. 23 Cephede yer yer yosunlanma görülmektedir.

A yapısı I. bölüm avlu içi ve kiliseye yönelik cephelerinde, II. bölüm cephesinde ve B yapısının İstiklal Caddesi girişine bakan II. bölümünde bu sebeple oluşan yüzey bozulmalarına rastlanılmaktadır. Yağmur suyunun yüzeyden akarken yaptığı aşındırıcı etki dolayısıyla pasajın genelinde yüzey aşınmaları görülmektedir. Kat ve saçak silmelerinde, pencere denizlik ve pencere üstü silmelerde, yapı bitimi parapet duvarlarında rüzgar, yağmur, kar, dolu gibi dış etkenlerin yanısıra önemli ısı farklılıklarından kaynaklanan kırılmalar yapı bütününde sıkça görülen diğer bir bozulmadır. Pasajı oluşturan cephelerin hepsinde kararma mevcuttur. Binanın üst katlarının bazılarının pencereleri kırıktır. Doğramaları da bu yüzden kötü durumdadır.

5. 2 Bozulmaları Oluşturan Nedenler

Tarihi eserler orijinal biçim ve işleyiş özelliklerini yitiren etkenlerle karşı karşıyadır. Yapılarda hasarlara neden olacak bu etkenler; yapının konumu, bulunduğu zeminin özellikleri, ilk tasarım hatalarından kaynaklanan iç nedenlerle, doğal etkenler ve insanlara bağlı tahribatın (kötü kullanım ve onarım, terk, yangın, savaşlar, vandalizm, trafik, hava kirliliği vb) sebep olduğu dış nedenlerdir.

Pasajda görülen bozulmalar, bozulma nedenleri doğrultusunda incelenecek olursa:

5. 2. 1 Yapının konumuna yapılan müdahaleler

Yapı konum itibari ile kotu farklı iki caddeyi birleştirmektedir. Ancak eğimli bir arazi üzerinde olması yapının hasar görmesine neden değildir. Fakat Meşrutiyet Caddesi cephesindeki kötü kullanım ve o bölgenin dükkanlarının tahribatı oldukça fazladır.

Binanın avlusundan bir geçişle Aya Panayia Kilisesi'nin avlusuna varılmaktadır. Kilise avlusunun da iç yollarla Kallavi Sokak'ına çıktığı bilinmektedir. Bu kent dokusu binaya bir zarar vermemiştir. Fakat pasajın mekansal özelliği Kallavi Sokak'ına çıkışın bağlantısının kapatılması yapı tahribatında önemli rol oynamıştır. 1800 yıllarının sonu ve 1900 yıllarının başında, bölgenin kent dokusu hakkında önemli sonuçlar çıkartılmasına yardımcı olan, söz

konusu özelliği yok olan pasaj için bu durum, konumsal bir tahribat olarak nitelendirilebilir.

5. 2. 2 Hatalı malzeme kullanımı

Yapıda, bilinçsizce yapılan ek ve onarımlarda, döşeme, doğrama ve merdivenlerde kullanılan malzemeler, özgün malzeme ile uyum içinde değildir.

5. 2. 3 Doğal etkenler

Yağmur, kar, dolu, ısı farklılıkları, don ve benzeri fiziksel olaylar sonucunda yapıların çoğunlukla dış cephelerinde bozulmalar görülmektedir. Pasajda, bu tür etmenlerin yol açtığı bozulmalar cephe bozulmaları adı ile verilmiştir.

5. 2. 4 Yanlış kullanım ve onarımlar

Meşrutiyet Caddesi tarafında, zemin katta, iki yanda var olduğu anlaşılan ve üst kat silmesine kadar kilit taşları ile belirginleşmiş dairesel kemerli bölüntüler, bugün mevcut dükkanlar tarafından açılan kapı ve pencerelerle bozulmuştur. Ayrıca dükkan cepheleri renkli karo seramik malzeme ile kaplanmıştır. Uygunsuz olarak yapılan saçaklarla bu dükkanlar kendi cephelerini biçimlemişlerdir (Resim 4. 26 – Resim 4. 27). Avlu giriş kapısında yer yer paslanma, demir parmaklıklarında da eğrilmeler görülmektedir (Resim 4. 22). Bina sol giriş kapısı orijinal olup, kapıda paslanma ve yer yer çürümelere rastlanmaktadır (Resim 5. 20). Diğer kapı sonradan yapılmış olup her ikisinde de rozetlerde düşme görülmektedir (Resim 5. 21). Kat pencereleri pervaz ve doğramalarında tahribat, cam yüzeylerde de kırılmalar vardır. Pencere demir parmaklıkları bazı pencerelerde kaldırılmış, pencere boşlukları bazı katlarda duvarla örülmüştür. Zamanla değiştirilen doğramalarda biçimsel değişim görülmektedir. Düzensiz inen yağmur iniş boruları ve dükkan reklam panoları cephede görsel bozukluklara yer vermektedir.

Pasaj avlusundaki dükkanların farklı cephe oluşturmaları, dükkan vitrin düzenlemeleri, saçak, tente ve benzeri elemanlarla cephelerini düzenlemiş olmaları pasajda görsel bir düzensizlik yaratmaktadır (Resim 4. 33). Dükkan vitrinleri orijinal olmayıp,

doğramalarında yer yer bozulmalar görülmektedir. Kat pencereleri doğramalarında büyük oranda bozulma ve değişimlere rastlanılmaktadır. Doğramalar zamanla değiştirildiklerinden biçim olarak farklılık göstermektedirler. Cam yüzeylerin çoğunda kırılma görülmektedir.

Resim 5. 24 A yapısı I. bölüm penceresi

A yapısı I. bölümünün kilise tarafındaki cephesinde, kiliseye doğru son asma kat penceresi diğerlerinden daha büyüktür. Yatay ve düşey kayıtlı pencere formuyla, kemer boşluğunca oluşturulmuştur (Resim 5. 24). Zemin kat seviyesindeki çay ocağı sonradan yapılmıştır (Resim 5. 25). Farklı dönemlerde yapıldığı düşünülen yapıda, cepheye ait bazı yapı elemanları, cephe önündeki tek katlı birim tarafından kapatılmıştır. I. kat seviyesinde diğer pencerelere göre daha dar olan pencere sonradan açılmıştır. Ayrıca yüzey üzerinde demir payanda ve balkon izleri bulunmaktadır. Balkona açılan kapı orijinal olmayıp, pencere

açıklığının büyütülmesi ile oluşturulmuştur. A yapısı I. bölüm genelinde cephede bazı pencerelerde demir parmaklıklar kaldırılmıştır (Resim 4. 33).

Resim 5. 25 Cephede yer alan çay ocağı sonradan yapılmıştır.

II. bölümde asma kat pencerelerinin her iki yanında bulunan pencerelerle normal kat hizalarındaki küçük pencereler sonradan açılmışlardır (Resim 4. 44 – Resim 4. 45). 34 no'lu dükkanın asma kat penceresinin oranı diğerlerinden farklıdır (Resim 5. 26). Cephede, duvar yüzeylerinde deliklere de rastlanılmaktadır. A yapısı I. ve II. bölüm avlu giriş koridoru üzerindeki girişi cadde üzerinden olan dükkanlara ait pencereler de sonradan açılmışlardır (Resim 4. 42 – Resim 4. 46).

Resim 5. 26 A yapısı II. bölüm 34 no'lu dükkanın asma kat penceresi

B yapısı I. bölümünde, cephede sol taraf pencere doğramaları yangın sonrası yapılan onarım ile yenilenmiştir. Sol tarafta yer alan balkon ve altındaki dükkan sonradan yapılmışlardır (Resim 4. 47). II. bölümünde ise asma kat hizasında pencere yanındaki dikdörtgen formlu pencereler sonradan açılmışlardır (Resim 5. 27). Her iki bölümde bazı pencerelere demir parmaklık takılmıştır.

Resim 5. 27 B yapısı II. bölüm asma kat hizasındaki küçük pencereler sonradan açılmıştır.

C yapısının asma katlarında pencere yanındaki küçük pencereler de sonradan açılmışlardır. 42 no'lu mekanın asma kat penceresinde pencere boyutu duvar yıkılarak büyütülmüştür (Resim 4. 54).

İstiklal Caddesi cephesi diğer cephelere nazaran daha az değişime uğramıştır. Cephede balkona açılan kapı ve pencerelere demir parmaklık takılmıştır. Balkon demir korkuluğu da sonradan değiştirilmiştir (Resim 4. 58).

Pasajı meydanı getiren tüm cephelerde kullanılan yağmur iniş boruları plastiktir. Bu boruların cepheye bağlantıları ve su akıtmaları yüzünden cephede bazı yerler devamlı nemli kalmakta ve bu yüzden cephe kaplaması zarar görmektedir (Resim 5. 28).

Resim 5. 28. Yağmur iniş borularının kullanım hatalarından dolayı cephede bozulmalar görülmektedir.

5. 2. 5 Yangınlar

Hacopulo Pasajı'nın tahribatında en önemli sebep yangınlardır. Yangınların sıklığı, bilerek çıkarılıp çıkarılmadığı konusunda şüpheler dahi uyandırmaktadır. Bina çeşitli sebeplerde bir çok defalar yangın geçirmiştir. Kagir olması nedeni ile genelde yeniden onarılmış bazı değişiklikler yapıp yeniden kullanılmıştır.

Zira pasajın avlu cephelerinden, 13 kapı sayılı yerdeki ahşap döşemeli Z+3 katlı bölüm 14.01.1997 tarihinde çıkan bir yangın sonucunda yanmış, 3. kat tavanının ve çatısının tamamı, diğer tavanlarının kısmi bir bölümü yok olmuştur. Yanan bölümler kısa sürede yapılan onarım çalışmaları ile tekrardan faaliyete geçmiştir (Konu ile ilgili rapor sunulmuştur) (Resim 5. 31 – Resim 5. 32).

Tarihi iş
hanı
elektrik
kazağın-
dan çıktığı
beirttilen
yangında
kullanıla-
maz hale
geldi.

Tarihi han yandı

Beyoğlu'nda bulunan 120 yıllık 4 katlı Hacopulos İş Hanı dün akşam çıkan yangında harap oldu. Deri eşya imalatçıları ile satış mağazalarının bulunduğu 40 dükkan kül olurken, milyarlarca liralık zarar meydana geldi.

Emel "Hovarda" klibini çekmişti

Yangına sokakların dar olması nedeniyle itfaiye araçları müdahalede güçlük çekti. İşhanının ünlü sanatçı Emel Müftüoğlu'nun, "Hovarda" adlı klibinde mekan olarak kullandığı öğrenildi. Ferit ZENGİN (SMA)

Resim 5. 29 Tarihi hanın yanması ile ilgili gazete manşeti

(Sabah gazetesi, 15 Ocak 1997)

Resim 5. 30 Pasajın elektrik kontağından çıkan yangın sonucu 3. kat tavanının ve çatısının tamamı, diğer katların belli bir bölümü yanmıştır.

Resim 5. 31 Yangın sonrası binanın içi

Resim 5. 32 Yangın sonrası yapılan onarım

**T.C.
BEYOĞLU
BELEDİYE BAŞKANLIĞI**

YI :
RİMİ : İmar ve Pl.Müdürlüğü
ONU : Tehlikeli bina.

Tarih, ___ / ___ / 1997

STATİK RAPOR

Beyoğlu, Asmalımescit Mahallesi, Meşrutiyet Caddesi, Anıuşman Geçidi, 315 ada, 24 parsel, 13 kapı sayılı yerdeki 1/500 ölçekli Z+3 Normal katlı yapı binanın rapor ekindeki kadastral paftada taralı alan olarak gösterilen bölümünde;

14.1.1997 tarihinde çıkan yangında 3.Normal kat tavanının çatısının tamamen, diğer kat tavanlarının ise kısmen yanmış olduğu ve bunun neticesinde iç kısma doğru çöken molozların cephe duvarlarına itki yaptığı bu nedenle binanın kullanılamayacak durumda olduğu görülmüştür.

1- Bu durumda 3194 sayılı yasanın 39.maddesi uyarınca binanın kısmındaki molozların temizlenmesi ve cephe duvarlarının statik deninden herhangi bir olumsuz durum yaratmaması için ilgililerinin ayın edeceği mesul bir fen adamı nezaretinde gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması,

2- Anıtlar Kurulunun görüşleri doğrultusunda gerekli tamir ve onarımların yapılması gerektiği kanaatiyle işbu rapor tarafımızdan onay ve imza edilmiştir.

[Signature]
M. YILDIRIM
Tek.El.İng.Müh.

15 OCAK 1997

[Signature]
Sinan KOLOĞLU
Tek.El.İng.Müh.

Pasajda en son yangın 4 Temmuz 1998 tarihinde çıkmıştır. A yapısının II. bölümünün üst katlarında sigorta kaçağından dolayı çıktığı düşünülen yangın çok fazla maddi kayıplara yol açmamıştır (Resim 5. 33).

Resim 5. 33 4 Temmuz 1998 tarihinde çıkan yangın sonrası yapı

5. 2. 6 Terk

Binanın ilk sahibi gayrimüslim bir kişidir. Binanın içinden direkt kiliseye ulaşılması pasajı kullanan kesimin dini seçimi hakkında bilgi vermektedir. Pasajı çeşitli dönemlerde kullanan kişiler hakkında elimizde kesin bir bilgi olmamasına rağmen İstiklal Caddesi'ni kullanan kitlenin sosyolojik ve toplumsal değişimlerine paralel olarak, pasaj sakinleri ve müşterilerinin değişimi hakkında bir fikir sahibi olabiliriz.

Pasaj sadece ticarethane olarak tasarlanmamıştır. Bazı bölümleri de konut olarak kullanılmıştır. Hatta ilk yapıldığı dönemlerde kiraların oldukça fazla olmasına rağmen boş evin kalmadığı bilgisi, konutların kullanıldığı dönemde yüksek gelirli kimselere hitap ettiği sonucunu çıkarmamıza neden olmaktadır. Haliyle o zamanlarda binanın bakımına gösterilen özen, binayı konut olarak kullananların terk etmesiyle birlikte azalmıştır.

Ahmet Mithat ve Namık Kemal'in çıkardıkları "İbret Gazetesi" matbaa bölümü ve yönetim bürosu pasaj içindedir. Ahmet Mithat 1870'li yıllarda Fransız bir bayandan büroyu kiralamıştır. Yeni Osmanlılar'ın devam ettiği pasajdaki bürolar 5 Nisan 1873'te kapatılıp Namık Kemal ve Ahmet Mithat'ın sürgüne gönderilmeleri ile asıl terkedilmeyi yaşamıştır. Yakın tarihte çok önemli yere sahip olan bu isimlerin bu pasajı kullanmaları mekana, büyük bir değer katmaktadır. Bu sürgün sonrası pasajın zamanın medya binası sayılabilecek özelliği de yok olmuştur.

5. 2. 7 Hava kirliliği

Pasajın iki caddeye bakan cephesi de kararmıştır. Bu kararmaya büyük sebep hava kirliliği ve araç egzostudur. Özellikle pasajın arka cephesinde, caddenin günümüzdeki kullanımından dolayı oluşan gazlar yoğun bir kir tabakası oluşturmuştur.

5. 2. 8 Trafik

İstiklal Caddesi trafiğe kapatılmıştır. Meşrutiyet Caddesi halen kullanılmaktadır. Cadde trafiği çok yoğun olmasa bile binaya yaratabileceği titreşim etkileri, gürültü ve kirlilik açılarından zararlı olabilmektedir.

5. 3 Koruma Önerileri ve Restorasyon

Pasaj, yapıldığı tarihten bugüne kadar pek çok değişim geçirmiştir. Bu değişimleri olumsuz etkilerinin yok edilmesi ancak genel hasara sebep veren nedenleri ortadan kaldırmak veya etkilerini en aza indirecek koruma teknikleri ile gerçekleştirilebilir. Yapıya olabildiğince az müdahale ile yapılması düşünülen restorasyon çalışmaları; teşhis, sağlamlaştırma, ayıklama, bütünleme, temizleme, yeni işlev verilmesi ve bu aşamaların ardından gelen periyodik bakım ve kontrol şeklinde bölümlenebilir. Her bir bölüm öneriler doğrultusunda irdelenmeli ve uygulanmalıdır.

5. 3. 1 Teşhis

Teşhis, yapıyı meydana getiren yapı malzemelerinin tanımını yapmayı, tanımlanan yapı malzemelerine uygun yeni seçimler yapmayı içerir. Önceden yapılan ve önerilerden sonra yapılacak tüm müdahalelerin sonucu açısından doğru teşhis yapma ve bu teşhisten çıkarılacak sonuçlara tam olarak uymak oldukça önemlidir.

Doğru teşhis, doğru öneriyi beraberinde getireceğinden gerekirse yapı malzemelerinin mikroskopik gözlemleri yapılarak, malzemenin mineralojik, kimyasal, mekanik özellikleri ve çevre koşulları incelenmelidir.

5. 3. 2. Sağlamlaştırma

Yapıda strüktürel anlamda bozulma görülmemektedir. Bu nedenle sağlamlaştırma, sadece bozulma görülen yapı bölümlerine yapılacaktır.

Pasaj cephelerinde sıvaların dökülmesi ile sıva altındaki tuğla örgü açığa çıkmıştır. Hava etkilerine açık kalan bu yüzeyler zamanla, duvarların taşıyıcı özelliklerine zarar verebilirler. Bu tür yüzeylerde öncelikle sıva raspası yapılarak alt doku açığa çıkarılmalıdır. Tuğla derzleri arasında kalan kalıntılar malzemeye zarar vermeyecek aletler yardımı ile temizlenmelidir. Malzemenin bozulan, hasar gören bölgeleri, aynı nitelikte malzemeler ile değiştirmelidir. Daha önceki sıva bileşimi analiz edilerek aynı bileşimdeki malzemeyle bölge tekrar sıvanmalıdır. Uygulama sırasında kullanılan madde, yüzeyden

derinlere nüfuz ettirilmeli ve mukavemeti arttıracak şekilde kullanılmalıdır. Suya karşı geçirimsiz, su buharına karşı geçirimli ve dış etkenlere karşı dayanıklı olmalı, zamanla renk değiştirmemelidir.

Döşeme, tavan kaplamaları, kapı, pencere kasa ve kanatlarda kullanılan ahşap malzemede, çürüyen, kırılan, kopan bölümler onarılarak, malzeme sağlamlaştırılmalıdır.

5. 3. 3 Ayıklama

Ayıklama yapılacak kısımlar binanın bütününde yalnızca günümüzde belli bir karakteri olmayan, yapıyı işlevsel, estetik ya da strüktürel olarak zedeleyen eklerdir. Amaç, özgün yapı şemasını ortaya çıkarmaktır.

Planda yapılan ayıklamalar:

Genel olarak yapının sonradan ek olarak yapılmış tüm katları ayıklanmıştır (Ek 1, pafta no:30 - pafta no:33).

A yapısının zemin katta, I. bölümünün kilise tarafındaki cephesinde yer alan çay ocağı kaldırılmıştır. B yapısında I. ve II. bölümler arasında yer alan dükkan ve onun üstündeki balkon kaldırılmıştır. Kilise girişinde, merdivenler üzerinde yapı ana bölümlerinden A ile B'yi birleştiren ve binadan sonra yapıldığı düşünülen tek katlı yapı, planlama sürecini yansıttığı için ayıklama yapılacak bölümlere dahil edilmemiştir.

Pasajın İstiklal Caddesi girişi üzerindeki sağ kolda olan dükkan birimleri de sonradan yapılmış olmasına rağmen günümüzdeki kullanımlarından ötürü korunmuşlardır (Ek 1, pafta no:32).

Duvarlar:

Yapıda yeni işlevler yüzünden, daha çok dekorasyon niteliği taşıyan duvar değişimleri görülmektedir. Yapının özgün duvar ve döşemelerine zarar veren duvar ilaveleri, yeni işlevinin gerektirdiği doğrultuda, yapıya yapılacak en az müdahale ile ayıklanacaktır. Ayıklama yapı özgün durumuna uygun olarak yeniden işlevlendirilmesine uygun düşecek şekilde planlanacaktır.

Meşrutiyet Caddesi yönündeki bina giriş merdivenleri altında yer alan duvarlar kaldırılarak bina girişleri genişletilmiştir (Ek 1, pafta no: 27).

A yapısı, I. bölümünde dükkan içlerinde sonradan yapılmış bölme duvarlar ayıklanarak mekanların özgün durumunda olduğu gibi tek bir mekan haline dönüştürülmesi düşünülmüştür. Zemin kat 24-25-26 no'lu dükkan ile 27 no'lu dükkanda merdiven yanlarındaki ilave duvarlar ve 28, 29 no'lu dükkanlarda mekan içlerindeki bölme duvarlar kaldırılmıştır. A yapısının II. bölümünde, zemin katta, girişi Meşrutiyet Caddesi yönünde olan dükkan içinde, ahşap bölme duvarlarla yapılmış rüzgarlık bölümü ile 35, 36, 37, 38, 39 no'lu dükkanlarda merdiveni çevreleyen ek duvarlar ve 37 ve 38 no'lu dükkanlardaki tüm bölme duvarlar kaldırılmıştır. Asma katta, 70-71 no'lu dükkan ile 37 no'lu dükkanlarda, dükkan içinde oluşturulmuş mekan bölünmeleri ayıklanmıştır. 34 no'lu dükkanda orijinalde olmadığına karar verilen wc iptal edilmiştir (Ek1, pafta no: 28).

B yapısı I. bölümünde, zemin katta yapının ilk halinde tek bir dükkan olan 14 ile 15 no'lu dükkan, 18 no'lu dükkan ile 17 no'lu kapı giriş mekanı ve 13 no'lu dükkan ile 12/1-2-3 no'lu kapı giriş mekanı arasındaki ilave duvarlar kaldırılmıştır. Yine aynı bölümde 13 no'lu dükkan içinde depo ve wc bölümlerini ayıran duvarlarla, 18 no'lu dükkan içindeki bölme duvarlar ana mekandan ayıklanmışlardır. Asma katta, günümüzde dış deposu olarak kullanılan 12/1 no'lu dükkan girişini çevreleyen ahşap duvar ile 17/1 no'lu dükkan sınırlarını belirleyen ilave duvar kaldırılmıştır (Ek 1, pafta no: 27).

Yapının büro olarak kullanılması düşünülen normal katlarında, yapının özgün planına uymayan tüm ilave duvarların kaldırılması düşünülmüştür.

Döşeme - döşeme kaplamaları:

C yapısının 43 – 44 no'lu dükkanında asma ve zemin kat arasındaki ek döşeme kaldırılmıştır (Ek 1, pafta no: 35).

Pasajın genelinde kullanılan döşeme kaplaması ahşaptır. Ahşap malzemenin çürüyen, kırılan ve benzeri nedenlerle zarar gören bölümleri yapıdan sökülecek, yerlerine orijinal malzemeye uyum gösterebilecek eklemeler yapılacaktır.

Tavanlar :

Pasajın orijinal tavan kaplaması ahşaptır. Fakat 17- 15 no'lu dükkanlar hariç bütün dükkanların zemin kat tavanlarında asma tavan uygulanmıştır. Yapıya yapılacak olan restorasyon işlemleri ile bu tavanlar sökülecek, mevcut tavanlar açığa çıkarılacaktır. Mevcut tavanların çürüyen, kırılan bölümlerinde de malzemenin orijinaline uygun, malzemeyle çalışabilecek yeni ilave ve onarımlar yapılacaktır.

Merdivenler:

Pasajda, A yapısı I. bölüm, 24-25-26 no'lu dükkan ile 27 no'lu dükkanının merdivenleri orijinal yerlerinde değildir. A yapısı I. bölüm 72-73, II. bölüm 36 no'lu dükkanlar, B yapısı II. bölüm 9no'lu dükkan, C yapısı 41, 42 no'lu dükkanların merdivenleri orijinal çıkış şekli bozularak yuvarlak şekilde değiştirilmiştir. A yapısı II. bölüm 34 no'lu dükkan merdiveni ile B yapısı I. bölümünde 12 no'lu kapı girişinde bulunan merdiven yapılan onarımlar sonucu orijinal şekil ve malzeme özelliklerini kaybetmişlerdir (Ek 1, pafta no: 27). Yapılacak restorasyon çalışmaları ile farklı özellik gösteren merdivenler ayıklanacak, yerlerine orijinaline uygun merdivenler yapılacaktır. Mevcut merdivenlerdeki bozulmalar, merdivenin malzemesine uygun yeni malzemelerle onarılacaktır.

Çatı:

Pasajda, A yapısının Meşrutiyet Caddesi'ne bakan bölümü ile kiliseye geçiş merdivenleri üzerinde bulunan tek katlı birimin çatı örtüsü eternittir. Yapının ana çatı örtüsü ile farklı olan bu bölüm çatıları yapının orijinal çatı örtüsü olan marsilya tipi kiremit ile kaplanacaktır. (Ek 1, pafta no: 31 – pafta no: 33). Kırılma görülen kiremitler kaldırılıp, yenileri ile değiştirileceklerdir.

Avlu içi zemin döşeme kaplaması:

Pasajın avlu içi zemin kaplaması yer yer bozulmalara uğramış, yapılan onarımlarda orijinal kaplamaya bağlı kalınmamıştır. Yer yer granit parke, yer yer mermer plak, yer yer de karo

seramik malzemenin görüldüğü zeminde, bu bölümler orijinal çakıl taşları ile kaplanacaktır (Ek 1, pafta no: 35).

Kapılar:

B yapısının I. bölümünde 12 ve 17 no'lu kapı girişlerinin ilk planlamada olmadığı anlaşılmaktadır. 13 ve 18 no'lu dükkanlara ait olmayan, ana mekanlar içindeki ilave mekanlara açılan kapılar kaldırılacaktır (Ek 1, pafta no: 27).

Cephede yapılan ayıklamalar:

Cephelerde kullanımdan kaynaklanan pek çok ek vardır ve yapıdan ayıklanması önerilmektedir.

Meşrutiyet Caddesi cephesinde, zemin kat dükkan cepheleri seramik malzeme ile kaplanmıştı. Aynı dükkan kapı ve pencereleri orijinallerine göre daha farklı biçimlenmiş, saçak ve tentelerle bu cepheler daha da bozulmuştur. Yapının bütünü bozan bu tür uygulamalar cepheden kaldırılmıştır. Pencere boşluklarında görülen oran değişimleri düzenlenerek, cephe özgün haline dönüştürülmüştür. Bozulan doğramalar ayıklanmış, orijinal biçimlerine göre yenilenmişlerdir. Yağmur iniş boruları yeniden düzenlenmiştir. İlave üst katlar kaldırılmıştır (Ek 1, pafta no: 30).

Pasajın avlu cephelerinde sonradan açılmış pencere ilaveleri bulunmaktadır. Bu pencere boşlukları duvar dokusuna uygun, yeni örgü ile tamamlanmalıdır. Dükkan vitrin cepheleri aynı tipte düzenlenmelidir. Düzensiz inen yağmur boruları kaldırılmalıdır. Duvar yüzeylerinde görülen elektrik kabloları, tabelalar ve saçak ve tenteler ile sonradan yapılmış pencere demir parmaklıkları ayıklanmıştır. Pencerelere yerleştirilmiş klima ve aspiratörler kaldırılmıştır.

A yapısının I. bölümünde, asma kat ve normal kat pencerelerinde tek tipte düzenleme yapılmıştır. Pencere doğramalarında görülen bozulmalar onarılmıştır. I. bölümünün kilise tarafındaki cephesinde yer alan çay ocağı kaldırılmıştır. Aynı cephenin 1. normal katında görülen ilave pencere ile kilise giriş merdivenleri üzerindeki yapı tarafından belli bir bölümü kapatılan pencere, cepheden ayıklanmıştır. II. normal katında görülen balkon

payanda demirleri kaldırılmıştır. Tuğla örgülü üst kat yapıdan ayıklanmıştır. Yapının II. bölümünde de benzer uygulamalar yapılmıştır (Ek 1, pafta no: 31 – Pafta no: 33).

B yapısında, I. ve II. bölümler arasında yer alan dükkan ve onun üstündeki balkon kaldırılmıştır. Yağmur iniş boruları yeniden düzenlenmiş, pencere doğramaları tek tip olarak yenilenmişlerdir. Pencere demir parmaklıkları cepheden ayıklanmıştır (Ek 1, pafta no: 32).

C yapısında da benzer uygulamalar yapılmıştır.

Pasajın İstiklal Caddesi cephesinde, balkon demir korkuluğu, Meşrutiyet Caddesi balkon korkuluğu ile aynı formda, yeniden düzenlenmiştir. I. kat balkon pencere ve kapı demir parmaklıkları kaldırılmıştır. Avlu giriş kapı ve kepenk yerine cepheye uygun yeni bir kapı tasarlanmıştır. Kapı demir işlemleri üzerindeki tabela ve resimli panolar ile pencere ve kapı demir parmaklıkları ayıklanmıştır. Yan parsele ait dükkan ilan tabelaları pasajın cephesini kapattığı için kaldırılmıştır (Ek 1, pafta no: 29).

5. 3. 4 Bütünleme

Pasajda, estetik, işlevsel ya da strüktürel nedenlerle hasar görmüş ya da yok olmuş yapı öğeleri orijinal formlarına uygun olarak tamamlanmalıdırlar. Onarım sırasında kullanılacak yeni malzemelerin özellikleri, eski malzeme ile uyum sağlayan nitelikte olmalıdır. Malzeme seçimine ilişkin kararlar, araştırma laboratuvarlarından elde edilen sonuçlar doğrultusunda verilmelidir. Aksi halde bilinçsizce kullanılan yeni malzeme, özgün malzemenin bozulma sürecini arttıracaktır. Bazı bölümlerde kopan, kırılan bölümlerine plastik onarımlarla müdahale edilmelidir. Yapılacak müdahaleler, yapının genel özelliğini bozmayacak, doku ve renk olarak genel görünümü bozmamalıdırlar.

Planda yapılan bütünlemeler:

Pasajda günümüzde, dükkan aralarındaki duvarların kaldırılması ile bir çok dükkan büyütülmüştür. A yapısı II. bölüm, 70-71 no'lu dükkan ile 34 no'lu dükkan, B yapısı 6-7-8 no'lu dükkan, C yapısı 43 ile 44 no'lu dükkanları arasındaki geçitler kapatılarak,

dükkanların özgün haldeki durumları yansıtılmaya çalışılmıştır. Yapının avlu cephelerindeki sonradan açılan pencere boşlukları duvar dokusuna uygun yeni örgü ile kapatılmıştır. A yapısı I. bölüm 24-25-26 no'lu, II. bölüm 34 no'lu, B yapısı II. bölüm 6-7-8 no'lu ve C yapısı 42 no'lu dükkanlarının asma kat pencereleri ve A yapısı I. bölüm kilise tarafı ikinci normal kat penceresindeki değişim, pencere boşluklarının özgün durumlarına göre kapatılması ile giderilmiştir. Dükkan içi merdivenlerde, döşeme ve tavanlarda görülen bozulmalar, yapı elemanının ana malzemesine uygun özellik gösteren aynı ya da benzer malzemelerle onarılmıştır. Farklı biçim ve malzemede olan merdiven, döşeme ve tavanlar, yapı orijinaline uygun biçimlerde yeniden yapılmışlardır (Ek 1, pafta no: 27 – pafta no: 28).

Bu tür onarımların yanısıra, pasajda tesisat donanımlarının yenilenmesi gerekmektedir. Elektrik donanım, ve su tesisatları dışında, her an yangın tehlikesi ile karşılaşabilen pasajda, yangın tesisatı da oluşturulmalıdır.

Cephede yapılan bütünlemeler:

Yapı bütünü bozan, uygulama ve bozulmalar cepheden ayrılmış ve cephe özgün yapısına uygun biçimde tamamlanmıştır. Yapıya yapılan bütünleme işlemleri, müdahale boyutunu gösterir nitelikte olmalıdır.

Pasajın Meşrutiyet Caddesi cephesi zemin katının dükkan cepheleri, orijinaline uygun olarak düzenlenmişlerdir. Cephede varolduğu anlaşılan kemerli vitrin düzenleri oluşturulmuş, bu kemerler her iki yanda plastrlarla vurgulanmıştır. Avlu giriş kapısı yanlarında yer alan plastrlar zemine kadar uzatılmışlardır. Bina giriş kapıları üzerindeki düşen demir rozetler kalıpları alınıp, yeniden yapılarak tamamlanmışlardır. Cephenin sol tarafındaki asma kat silmesi, malzemenin bileşimine ve silmenin yapım tekniğine uygun yöntemlerle, bozulmaya uğramamış silmelerden alınan kalıplar sayesinde yeniden yapılmıştır. Pencere pervaz ve doğramalarında görülen bozulmalar, orijinal malzeme yapısına uygun malzemelerle onarılmıştır. Pencere boşluklarının değiştirilmesi sonucunda yapılan ayıklama ile duvar yüzeylerinde açılan boşluklar duvar dokusuna uyum sağlayabilecek malzemelerle yeniden örülmüştür (Ek 1, pafta no: 30).

Pasajın avlusunda dükkan cepheleri tek tip vitrin ile düzenlenmiştir. Pencere doğramalarında görülen kırılma, çürüme ve benzeri bozulmalar, malzeme ile uygun özellikte aynı ya da benzer malzemelerle onarılmıştır. Avlunun, A yapısı I. bölüm kilise tarafı, birinci normal kat, II. bölüm asma ve normal kat, B yapısı II. bölüm, asma kat ve C yapısı asma katlarında görülen pencere ekleri kapatılmıştır. Duvar yüzeylerinde görülen delikler benzer şekilde mevcut duvar dokusu ile uyumlu örgü ile tamamlanmıştır. Kat silmelerinde ve pencere üstü silme ve profillerde görülen ufak kırılmalar, orjinal malzemenin ufaltılmış tozları ve bağlayıcı nitelikteki malzemelerle mevcut silmeden alınan kalıplar yardımı ile onarılmışlardır. Üst katlardaki ilave katların yapıdan ayıklanması ile çatı örtüsü orijinal planına göre tamamlanmıştır.

A yapısı I. bölümünde, I. katta demir parmaklıkları düşmüş olan pencerelere ve normal kat pencerelerine demir parmaklık takılmıştır. Aynı bölümün kilise tarafı cephesinde, birinci normal kat hizasında kiliseye giriş merdivenleri üzerinde yer alan tek katlı yapı tarafından belli bir bölümü kapatılan pencere iptal edilmiştir. İkinci normal katta kat silmesini keserek oluşturulan balkon kapısı orijinal olmadığı için pencere olarak düzenlenmiş, kat silmesi kesilen yerde tamamlanmıştır (Ek 1, pafta no: 33).

Pasajda, A yapısı II. bölüm, B ve C yapılarında pencere yanı pervazlarında, pencere üstü kemerli silmelerinde aşınma , yer yer kırılmalar görülmektedir. Fiziksel etkenler nedeniyle oluşan bu tür bozulmalar yapının orijinal şekline uygun olarak yeniden yapılmışlardır.

Pasajın Meşrutiyet Caddesi giriş koridorları yüzeyinde yer alan pencereler ile İstiklal Caddesi giriş koridoru üzerinde sağ kolda yer alan dükkan birimleri orijinal olmayıp, günümüzdeki kullanımlarından ötürü benzer görünümde düzenlenmişlerdir. Pasajın her iki giriş koridorlarında, tonoz yüzeyleri arası yüzeylere tek tip pencereler yerleştirilmiştir. Meşrutiyet Caddesi giriş koridoru, II. bölüm cephesine tonoz yüzeylerini ayıran plastrlar ve kat ayırımını gösteren kat silmeleri eklenmiştir. İstiklal Caddesi giriş koridoru sağ tarafındaki sonradan yapılan dükkan birimleri avlu girişini daralttıkları için geri çekilerek, tek tip yeni birimler olarak tasarlanmışlardır (Ek 1, pafta no: 31 – pafta no: 32).

Pasajın İstiklal Caddesi cephesinde, silme ve profillerde görülen bozulmalar onarılmıştır. Balkon demir korkuluğu, Meşrutiyet Caddesi balkon korkulukları ile aynı formda tasarlanmıştır. Pasaj giriş kapısı yeniden düzenlenmiştir (Ek 1, pafta no: 29).

5. 3. 5 Temizleme

Temizleme aşaması estetik sebeplere dayandırılarak yapılmamalı, esas amaç, malzemenin daha iyi korunmasını sağlamak olmalıdır.

Pasaj cephelerinde, fiziksel etkenlerin neden olduğu yoğun bir kir tabakası görülmektedir. Bu yüzeylerin temizlenmesi için öncelikle cephe malzemesinin çok iyi analiz edilmesi, kir tabakasının niteliği, yüzey bozulmaları ve yapının bulunduğu ortamın özelliklerinin incelenmesi gerekmektedir. Temizleme işlemine, yüzey üzerinde değişik teknik ve kimyasallarla yapılan denemeler sonrası koruma açısından, Konservasyon ve Restorasyon Merkez Laboratuvarının uygun bulunduğu yöntem ve malzemelerle başlanılmalıdır. Temizleme işlemi sırasında yalnız kir tabakasının kaldırılmasına, duvar yüzeylerinin tahrip edilmemesine özen gösterilmelidir. Kimyasal yöntemlerden kaçınılmalı daha çok mekanik yöntemler seçilmelidir. Yüzey üzerine uygulanacak yöntemin geri alınabilir nitelikte olması gerekmektedir.

Cephede avlu giriş ve bina giriş kapılarında, pencere parmaklıklarında, balkon demir korkuluklarında ve tonoz yüzeyleri arasındaki gergi demirlerinde boya ve temizleme işlemlerinin yeterince yapılamaması sonucu paslanmalara rastlanmaktadır. Malzemenin hava ile teması sonucu oluşan pas, patina dokusuna zarar vermeden yüzeyden ayıklanmalı ve malzemeye koruyucu malzeme takviye edilmelidir.

5. 3. 6 Yeniden İşlevlendirme

Pasaj, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 5899 sayılı kararı ile aynen korunulması gerekli yapılardan biridir. Mevcut karar doğrultusunda yapılan

onarımlarla bozulmaların giderilmesinden sonra yapının korunulmasını sağlayacak en önemli unsur, kendi bünyesine uygun yeni bir işlev verilmesidir.

Yeniden işlevlendirmeden önce Meşrutiyet Caddesi'nin sıhhileştirilmesi gerekmektedir. Cadde bugün otellerin yanısıra, çeşitli eğlence mekanlarının yer aldığı genel bir niteliği olmayan bir caddedir. Pasajda oluşturulacak yeni fonksiyonlu dükkanlara uygun olabilmesi ve dükkanların işlevlerini uzun zaman sürdürebilmeleri için cadde üzerindeki dükkanlar da düzenlenmelidir.

Yapı bugün düğmeci, çantacı, ayakkabıcıların, giysi aksesuarı ve terzi malzemeleri satan çeşitli dükkanların yer aldığı bakımsız bir pasajdır. Zemin katlarındaki bu tür işlevlerin yanısıra asma ve normal katlarda imalathane ve depo olarak kullanılan mekanlar bulunmaktadır. Yapılış amacına ters düşen işlevlerle yapı oldukça hasar görmüştür. Mevcut işlevler dolayısıyla rölöve çalışmaları çoğu kez imkansız hale gelmiştir.

Hacopulo Pasajı restorasyonu çerçevesinde yapının mevcut bazı işlevlerinin değiştirilmesi uygun görülmektedir.

Pasajın, yapıldığı dönemin kültürünün izlerini taşıyan mekan anlayışlarıyla korunması ve bu mekanlara yeni işlevler verilmesi, geçmişe saygının yanısıra, söz konusu yerlerin gelecekte de kullanılan ve yaşanan mekanlar olarak kalması açısından da oldukça önemlidir.

Yapı, iç mekanlarının boyutu ve kullanımı açısından çok çeşitlilik göstermektedir. Bu nedenle yapıya tek bir işlev vermek yerine, birçok fonksiyonu içeren çok amaçlı bir kullanım tercih edilmiştir. Bu doğrultuda yapının geçmiş fonksiyonları da düşünülerek, ağırlıklı olarak kültür, sanat, müzik ayrıca moda evi gibi alışveriş mekanlarının bulunduğu bir kompleks olması düşünülmüştür.

Pasajın zemin katına, daha çok avlu içinden geçene hitap eden dükkanlar tasarlanmıştır. Pasajın başından beri devam ettirmiş olduğu alışveriş fonksiyonlu dükkanları asma katlarının da bu amaca hizmet etmeleri doğrultusunda kaldırılmamışlardır. Geniş bir iç

avluya sahip pasajda avlu içinin de kullanım kazandırılması açısından, kiliseye geçiş yönündeki 24-25-26 no'lu büyük dükkan kafe olarak kullanılmıştır. Edebiyat ve sanat tarihimizde önemli bir yeri olan "İbret Gazetesi"nin basımevi ve yönetim yeri pasaj içindeki 13 numaralı binadır. Namık Kemal ve Ahmet Mithat anısına, gazetenin çıkarıldığı mekanlar bir anı müzesine dönüştürülmüştür. Pasajda, müzik aletlerinin satım ve onarımlarının da yapıldığı, döneminin büyük konserleri verilen bir müzik mağazası bulunmaktaydı. Meşrutiyet Caddesi sol giriş kanadı içinde olduğu bilinen dükkanın bugünkü yerine, yine aynı fonksiyonlu yeni bir dükkan tasarlanmıştır. Sağ kol kanadı içinde yer alan ve günümüzde lokanta olarak kullanılan dükkanın zemin katı el sanatları sergi salonu, asma katı ise öğretim amaçlı atölye olarak düzenlenmiştir. İstiklal Caddesi giriş koridorunda yenileme doğrultusunda, mevcut dükkanlardan sağ kolda olanlar, geri çekilmiş ve bijuteri mağazaları olarak yeniden tasarlanmışlardır. Pasajın imalathane olarak kullanılan normal katları ise, büro olarak düzenlenmiştir (Ek 1, pafta no: 27 – pafta no: 28).

5. 3. 7 Periyodik Bakım

Pasaja gerekli koruma yöntemleri doğrultusunda yapılan restorasyon uygulamaları ve yapıya verilecek uygun işlevlendirme sonucunda yapı için öncelikle yapılması gereken husus düzenli aralıklarla bakım ve korumasının yapılmasıdır.

6. SONUÇ

Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi günümüzde İstanbul'un çok tercih edilen eğlence, yemek yeme, alışveriş, kültür ve sanat mekanlarından biri olmuştur. Bu oluşumda, caddenin trafiğe kapatıldıktan sonra genel kullanım şeklinin değişmesinin büyük rolü vardır.

Artık caddede kolay mal yükleyip indirilmesi imkansız olmuş, bunun yanında yayanın cadde üzerinde vitrinlere ve ilgi isteyen tüm aktivitelere daha fazla zaman ayırması mümkün kılınmıştır. Hemen hemen popüler tüm fast food restoranları cadde üzerinde şubeler açmışlardır. Giyim mağazaları da çoğunlukla cadde üzerinde bulunmaktadır. İsmi duyulmuş markalar dışında bunlara göre daha ucuz giysi satan mağazalar da vardır. Genel olarak cadde çok farklı kollarda iş yapan ticarethaneler içerse bile genel eğiliminde yukarıda bahsedildiği gibi eğlence, yemek yeme, alışveriş, kültür ve sanat mekanları çoğunluktadır.

Ayrıca, cadde üzerinde önceden var olan tüm imalathaneler artık cadde üzerinde değil daha sokak içlerine ya da çok farklı yerlere taşınmışlardır. Çünkü mekanların yukarıda bahsedilen şekilde kullanılması, imalathane olarak kullanılmasından daha kazançlı olmuştur.

Beyoğlu ve Taksim civarı 1800'lü yıllarda Osmanlı Devleti'nin yönetimini görmüş sonra da Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna tanıklık etmiş, çeşitli siyasi olaylar için ana mekan olarak seçilmiştir. Bölgenin geçirdiği ticari kullanım değişiklikleri dışında siyasal hareketliliği de vardır.

Sosyal kullanım değişiklikleri bölgenin kullanıcılarının genel olarak değişimine neden olmuştur. 1800'lü yıllarda genelde yüksek gelir seviyesine sahip azınlıkların kullanımında olan bölge, sonraları yabancı malların ticareti üzerine getirilen kısıtlamalar ve yabancı düşmanı hareketler yüzünden şimdilerde çok karışık bir nüfus yoğunluğuna mekan olmaktadır.

Tüm İstanbul'da değişik bir özelliğe sahip İstiklal Caddesi genelde işgünü olmayan günlerde ve mesai saatleri dışında yoğundur. İstiklal Caddesi'ne cephe veren binalar genel olarak bu yoğunluğun taleplerine cevap verebilmek için ticari amaçlarla kullanılmaktadır.

Çalışmada incelenen Hacıpulo Pasajı'nın da İstiklal Caddesi'ne cephesi vardır. Avlu formu içinde planlanan pasajda bugün, eski niteliklerini göstermeyen çok sayıda dükkan bulunmaktadır. Bu dükkanlardan özellikle imalathaneler, pasajı tahrip edip değerini düşüren, önemli nedenlerin başında gelmektedirler.

Pasaj, komşu parselde yer alan Aya Panayia Kilisesi'ne geçişi ile de önemlidir. Fakat şimdilerde kilise geçişi, kiliseyi devamlı kullanan pasaj kullanıcılarının azalması nedeni ile önemini yitirmiştir. Pasajın içinde vurgulanan meydanlaşma ve ortadaki oturma yeri de pek sık kullanılmamaktadır.

İstiklal Caddesi girişinde oldukça sıkışık şekilde tezgahlarını açan dükkanlar, pasaj içindeki meydanlaşma hissine ters düşecek bir giriş yaratmaktadırlar.

Tüm olumsuzluklarına rağmen yapıyı değerli kılan nedenler vardır. Bunlar;

İstiklal Caddesi pasajları ile aynı yapım teknolojisini taşıyan bina, 1800'lerin sonunda kullanılan yapım teknolojisiyle gerçekleştirilmiş tipik bir yapıdır. Bu özelliği dışında onu asıl değerli kılan avlusu ve kent dokusuna etkisidir. Hem ticari hem de konut mekanları taşıması bu iki işlevin o zamanlar nasıl aynı mekan içinde yerine getirebildiğini göstermektedir.

Avlu zeminindeki çakıl döşemesi, Meşrutiyet ve İstiklal caddeleri cephelerinin farklı özellikleri ve içindeki bölümlerin farklı zamanlarda tamamlanmış olması gibi faktörler yapıyı değerli kılmaktadır. Avlu içinden bir dini yapıya geçiş sağlaması ise ayrı bir özelliğidir. Yapının modayı takip edenler için özel dükkanlar içermesi ve döneme büyük etkileri olmuş yayınların matbaaları, yönetim büroları gibi farklı sektörlerle hizmet etmesi, pasajın ilk kullanımının ne denli hareketli olduğuna işarettir.

Sonuçta yapı, konumu ve hala üstlendiği geçiş sayesinde korunmaya değer bir binadır.

Bu yapıyı bugünkü hak etmediği duruma sokan en önemli neden imalathaneler, ve bakımı yapılmayan dükkanlarıdır. İmalathaneler kapatılıp, dükkanlar için gerekli bakım yapılsa tahribat en az seviyelere indirilebilir.

İstiklal Caddesi yüklü bir yaya trafiği taşımaktadır. Pasajın cephesi de bu caddeye baktığından, cadde üzerindeki yaya, içeri yani avluya yönlendirilse söz konusu canlılık pasajı olumlu etkileyecektir.

Çiçek Pasajı gibi olmasa bile pasajın genel kullanım işlevi belirlenmelidir. Örneğin bir moda, kültür sanat ve yayınevleri merkezi olması, yapının olumlu yönde gelişmesini sağlayacaktır.

Yapının korunması için önemli bir karar da Meşrutiyet Caddesi için verilmelidir. Bu caddede pasajın İstiklal Caddesi girişine göre daha büyük bir cepheye sahiptir ve büyük bir giriş kapısı vardır. Meşrutiyet Caddesi'nde park yasağı getirilip itfaiye'nin herhangi yangında pasaja kolay müdahalesinin sağlanması gereklidir.

Yapıdaki farklı dükkan virtrinleri düzenlemeleri ve bu dükkanların orijinal merdivenlerinin yeniden kullanımı sağlanmalı, bunun gibi çalışmalarla binanın genel dükkan karakteri yeniden oluşturulmalıdır.

Yeniden değerlendirme sürecinde binanın şu andaki durumu göz önüne alınarak bozulmalar belirlenmelidir. Öncelikle bu bozulmaların etkileri yok edilmelidir. Restitütasyon aşamasında sonradan yapılan ekler belirlenmeli gerekiyorsa kararı alınan ekler kaldırılmalıdır. Bu ekler içinde eğer pasajın genel kullanımıyla özdeşleşmiş durumda olanlar varsa bırakılabilir. Ancak kesin olan, imalathanelerin tümüyle kaldırılmasıdır.

Binaya genel bir koruma uygulandıktan sonra restorasyon çalışması ile uygun işlevler kazandırılmalıdır. Uygun sayılabilecek olan işlevler; kültür, sanat, yayınevi, moda ve tasarımevi gibi kullanım çeşitleridir. Pasajla ünlü olan dükkanlar yeniden açılabilir.

Bina içinde mutlaka ticari mekanlar bulunması gerekiyorsa, yukarıda bahsedilen yerlere gelenlere hizmet edecek kalitede, yemek yeme ve alışveriş bölümleri yapılandırılabilir. Bu pasaja popüler bir kullanım sağlayacaktır.

Popüler kullanım sonucu oluşan maddi getiri, pasajın korunumu için harcanabilir. Zaten genel kitle pasajı, planlı koruma devam ettikçe kullanacaklardır. Pasaja gelen hareketlilik kronik hale gelen bozulmaları en aza indirecektir. Yapı içindeki değerlerin korunması daha kolay olacak ve bu değerler daha fazla kişi tarafından benimsenip, kabul edilecektir.

Kent dokusuna oldukça önemli etkilerde bulunmuş, ilk kullanımında oldukça önemli kişilere mekan olmuş Hacıpulo Pasajı'nın, bu çalışmada sunulan analitik rölöve ve bilgilere uygun şekilde restitüsyon - restorasyonu yapılır ve yapı önerilen yeni işlevleriyle kullanılırsa, İstanbul yapıları için iyi bir örnek olacağı muhakkaktır. Bu örneği gören ve içinde bulunmaktan mutluluk duyanlar bu pasaj gibi değerli ancak tahrip olmuş mekanlara daha farklı bakabilir ve onlara da gerekli çalışmaların yapılmasında önyak olabilirler.

Bu sonuçla yapısal değerlerimiz tüm özellikleri ile korunmuş olacak doğal olarak oluşmuş değerli kent dokusu olguları yerinde kalacak ve bu çalışma da bu binayı konu alarak hedeflediği amaca ulaşabilecektir.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z., (1996), Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Yem Yayınları, İstanbul.
- Arad, A., Baler, M., Borali, T., Bozok, H., Gelenbevi, B., İyem, N., Muhavvit, B., Naci, E. ve Zobu, V. R., (1984), "Gündemdeki Beyoğlu'ndan Eski Beyoğlu'na :Anılarla Beyoğlu", Milliyet Sanat Dergisi, (97): 17-19.
- Arel, A., (1975), Onsekizinci Yüzyıl Osmanlı Mimarisinde Batılılaşma Süreci, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Aykut, P., (1994), "Çiçek Pasajı", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 2: 285.
- Akın, N., (1994), "Beyoğlu", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 2: 212-218.
- Akın, N., (1998), 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Galata ve Pera, Literatür Yayınları, İstanbul.
- Armutoğlu, F., (1985), İstiklal Caddesi'nde Pasajların Canlandırılması, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış).
- Bayazoğlu, Ü., (1991), "Adalet Bakanlığı'nın Dikkatine: Hacıpulos Pasajı Gidici", Nokta Dergisi, (35): 27.
- Belge, M., (1994), İstanbul Gezi Rehberi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Belge, M., (1994), "Geçmişten Günümüze Yiten ya da Yaşanan Beyoğlu Pasajları I", Yaşayan Beyoğlu Dergisi, (9): 17-18.
- Belge, M., (1994), "Geçmişten Günümüze Yiten ya da Yaşanan Beyoğlu Pasajları II", Yaşayan Beyoğlu Dergisi, (10): 17.18.
- Berk, İ., (1987), "Bir Eski Zaman Kraliçesi-Hristaki Pasajı", Çağdaş Şehir Dergisi, (17): 359-360.
- Berk, İ., (1990), Pera, Adam Yayınları, İstanbul
- Beyoğlu Belediye Başkanlığı , İmar Müdürlüğü Arşivi
- Birsel, S., (1984), "Gündemdeki Beyoğlu'ndan Eski Beyoğlu'na: Beyoğlu Geceleri", Milliyet Sanat Dergisi, (97): 2-6.
- Cezar, M., (1991), 19. Yüzyıl Beyoğlu'su, Akbank Yayınları, İstanbul.
- Çelikkol, A. H., (1988), İstanbul Beyoğlu-Tarlabaşı Yöresi Konutları Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış).
- Çizgen, E., (1989), "19.Yüzyılda İstanbul Hayatı", Tarih ve Toplum Dergisi, (66): 23-28.

- Dağlı, A., (1987), "Beyoğlu Yeniden Düzenleniyor", Hürriyet Gazetesi, 10 Ocak: 13.
- Denel, S., (1982), Batılılaşma Sürecinde İstanbul'da Tasarım ve Dış Mekanlarda Değişim ve Nedenleri, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Deleon, J., (1987), Pera Hatıratı, Gözlem Yayınları, İstanbul
- Dorsay, A., (1985), "Beyoğlu Beyoğlu", Cumhuriyet Gazetesi, 2-9 Şubat: 12.
- Dorsay, A., (1993), Benim Beyoğlum, Varlık Yayınları, İstanbul
- Dökmeci, V. ve Çıracı, H., (1990), Tarihsel Gelişim Sürecinde Beyoğlu, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul.
- Dörtok, A., (1994), "Beyoğlu'nu Kurtaracak Olan Kültürdür", Yaşayan Beyoğlu Dergisi, (10): 25.
- Duhani, S. N., (1968), "Beyoğlu Pera İken I", Hayat Tarih Mecmuası, (3): 21-27.
- Duhani, S. N., (1968), "Beyoğlu Pera İken III: Balo ve Eğlenceler", Hayat Tarih Mecmuası, (5): 35-39.
- Duhani, S. N., (1982), Eski İnsanlar Eski Evler, 19. Yüzyıl Sonunda Beyoğlu'nun Sosyal Topoğrafyası, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul.
- Efe, S., (1985), Başlangıcından Bugüne Tarihsel Gelişim ve Sosyal Yapısı Işığı Altında Beyoğlu'nun Düzenlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış).
- Erdeveci, M., (1989), Beyoğlu İstiklal Caddesi'nin (Taksim-Galatasaray Aksı) Gelişimi ve Rehabilitasyonu, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış).
- Ertop, K., (1984), "Gündemdeki Beyoğlu'ndan Eski Beyoğlu'na: Edebiyatımıza Yansıyan Çizgileriyle İstanbul'un Gözbebeği Beyoğlu'nun Yükselişi ve Çöküşü", Milliyet Sanat Dergisi, (97): 14-17.
- Erksan, M., (1992) "Mucize Var mıdır?", Cumhuriyet Gazetesi, 6 Aralık: 12.
- Görgülü, T., (1990), İstanbul'da Tarihi Süreç İçersinde Azınlıkların Yaşadıkları Bölgelerde Mülkiyetle İlgili Sorunların Binalardaki Fiziksel ve İşlevsel Etkilerinin İrdelenmesi, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış).
- Gülersoy, Ç., (1986), Taksim, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları, İstanbul.
- Gülersoy, Ç., (1987), "Beyoğlu'nun Tırpalanmasında Yokum", Çağdaş Şehir Dergisi, (1): 67-82.

- Gülersoy, Ç., (1987), "İstanbul'un Avrupası", Çağdaş Şehir Dergisi, (3): 20-22
- Gülersoy, Ç., (1988), "Beyoğlunda Gezerken", Hayat Tarih Mecmuası, (8): 25-29.
- Gülersoy, Ç., (1994), "Beyoğlu'nda Toplumsal Değişme", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 2: 218- 220.
- Gültekin, İ. E., (1996), Tepebaşı'ndaki Mimari Kurgunun Tarlabası'nın Tasarımında Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış).
- Güncan, A., (1985), 19. Yüzyılda Avrupa Mimarlık Hareketlerinin ve Batılılaşmanın Osmanlı Konut Mimarisine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış).
- Karamani, A., (1989), Antik Mimari Öğelerinin Geç Devirlerdeki Kullanım Biçimleri ve Beyoğlu - İstiklal Caddesi, 19. Yüzyıl Apartman Cephelerinin İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış).
- Kaptan, A., (1993), Beyoğlu, Kısa Geçmişi Argosu, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kuban, D., (1988), "İstanbul'un Batılılaşması ya da Batıllığı", Tarih ve Toplum Dergisi, (59): 26-30.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü Arşivi
- Mamboury, E., (1953), The Touristic İstanbul, İstanbul, çev: M. Burr.
- Mutlu, N., (1997), "Beyoğlu Pasajları", Vizyon Dekorasyon Dergisi, (22): 30-44.
- Özdamar, A., (1992), Beyoğlu 1930, Çağdaş Yayıncılık, İstanbul.
- Özer, B., (1989), Quaderni di İstanbul 2, Istituto Italiano di Cultura di İstanbul, Roma.
- Scognamillo, G., (1994), "Pasajlar", Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 6: 226.
- Soysal, İ., (1984), "Gündemdeki Beyoğlu'ndan Eski Beyoğlu'na: Beyoğlu'nun Tarihçesi", Milliyet Sanat Dergisi, 97: 7-9.
- Sözen, G., (1989), Bin Çeşit İstanbul ve Boğaziçi Yalıları, Ak yayınları, İstanbul.
- Taner, H., (1984), "Gündemdeki Beyoğlu'ndan Eski Beyoğlu'na: Dünkü Beyoğlu Bugünkü Beyoğlu", Milliyet Sanat Dergisi, (97): 10-13.
- Üsdiken, B., (1991), "Beyoğlu'nda Kaybolan Pasaj ve Geçitler I", Tarih ve Toplum Dergisi, (88): 214-218.

Üsdiken, B., (1991), “Beyoğlu’nda Kaybolan Pasaj ve Geçitler II”, Tarih ve Toplum Dergisi, (89): 278-284.

Üsdiken, B., (1991), “Beyoğlu’nda Kaybolan Pasaj ve Geçitler III”, Tarih ve Toplum Dergisi, (90): 358-365.

Üsdiken, B., (1991), “Beyoğlu’nda Kaybolan Pasaj ve Geçitler IV”, Tarih ve Toplum Dergisi, (91): 26-32.

Üsdiken, B., (1994), “Çiçek Pasajı”, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 2: 253-254.

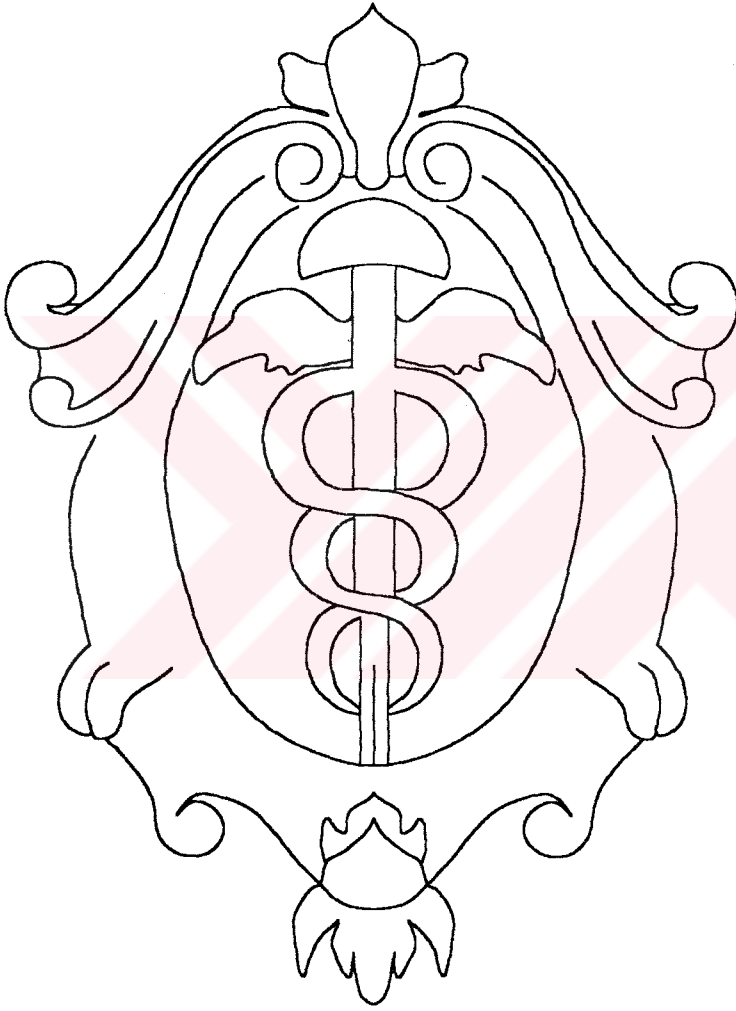
Üsdiken, B., (1994), “Hacopulo Pasajı”, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 3: 481-482.

Üsdiken, B., (1994), “İstiklal Caddesi”, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 4: 265-271.

Üsdiken, B., (1994), “Narmanlı Hanı”, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, 7: 47-48.

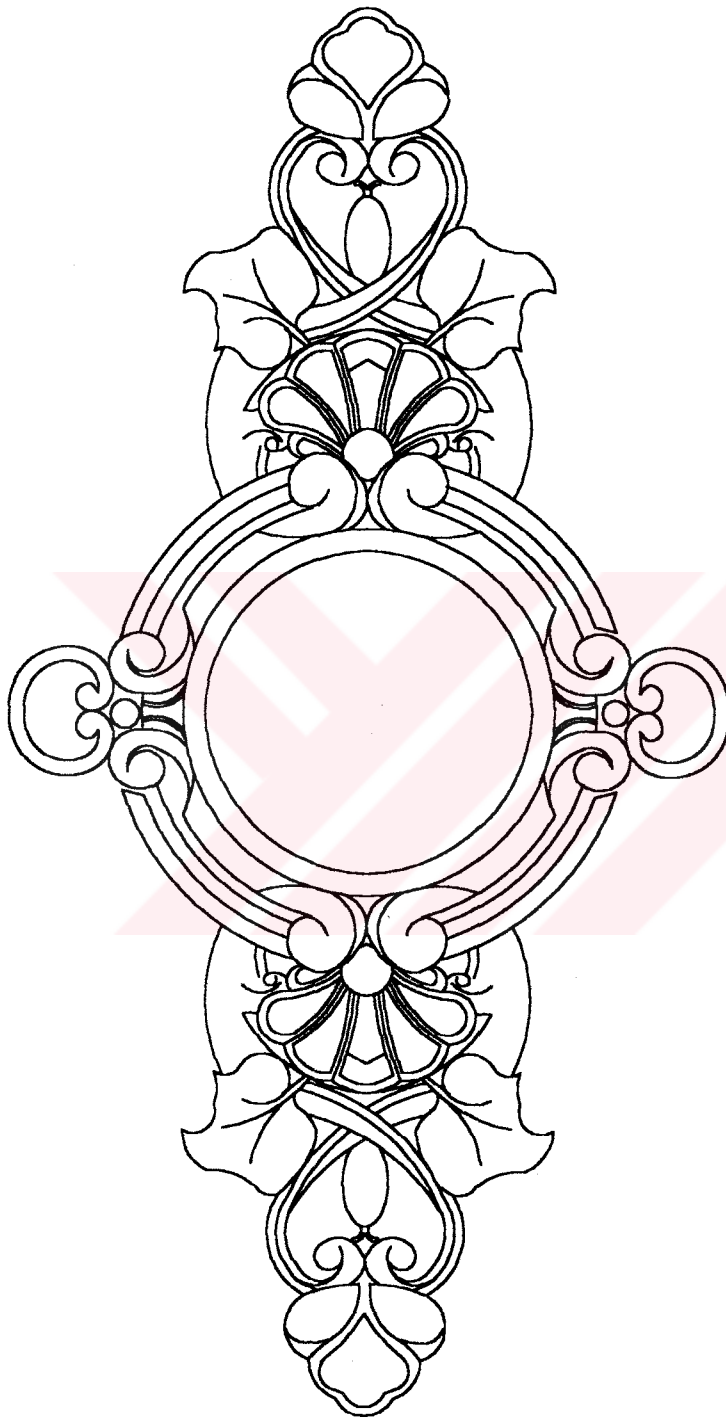
Wiener, M., (1977), Bildlexikon Zur Topographie İstanbul, Tübingen, Berlin.

Yeltin, P., (1985), Beyoğlu Pasajları Üzerine Bir İnceleme ve Revitalizasyon Etüdü, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış).

MİŞRUTİYET CADESİ CEPHESİ, AVLU GİRİŞ KAPISI SÖZLEME DETAYI,

ölçek: 1/1

MESURUİYET CADESİ ÇEŞMESİ, İNNA GİRİŞ KAPISI SÜSLEMESİ DETAYI,
ölçek: 1/1

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi	17.02.1974	
Doğum yeri	Trabzon	
Lise	1987-1990	Trabzon Lisesi
Lisans	1990-1994	Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü
Yüksek Lisans	1995-1998	Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Fakültesi Anabilim Dalı Rölöve Restorasyon Programı
Çalıştığı Kurumlar	1994-1995	Birim Mimarlık- Birikim İnşaat
	1997	Avunduk Mimarlık-Rölöve ve Restorasyon Bürosu
	1997-1998	Eminönü Hizmet Vakfı